



**GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİ ALAN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN, GİRİŞİMCİ  
KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMLERİ ARASINDAKİ  
İLİŞKİ; BATI KARADENİZ BÖLGE ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNE YÖNELİK  
BİR UYGULAMA**

**2020**

**DOKTORA TEZİ**

**İşletme Anabilim Dalı**

**Eray AYDIN**

**Tez Danışmanı**

**Prof.Dr. Fatma Zehra TAN**

**GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİ ALAN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN, GİRİŞİMCİ  
KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMLERİ ARASINDAKİ  
İLİŞKİ; BATI KARADENİZ BÖLGE ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNE YÖNELİK  
BİR UYGULAMA**

**Eray AYDIN**

**Prof.Dr. Fatma Zehra TAN**

**T.C.  
Karabük Üniversitesi  
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü  
İşletme Anabilim Dalında  
Doktora Tezi  
Olarak Hazırlanmıştır**

**Karabük**

**Haziran/2020**

# İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER .....	1
TEZ ONAY SAYFASI .....	3
DOĞRULUK BEYANI .....	4
ÖNSÖZ .....	5
ÖZ.....	6
ABSTRACT.....	7
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ .....	8
ARCHIVE RECORD INFORMATION .....	9
KISALTMALAR .....	10
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	11
ARAŞTIRMA PROBLEMİ.....	11
KAPSAM VE SINIRLILIKLAR .....	12
1. BİRİNCİ BÖLÜM.....	13
1.1. GİRİŞİMCİLİK .....	13
1.1.1. Girişimci ve Girişimcilik Kavramları.....	16
1.1.1.1. Girişim ve Girişimcilik.....	16
1.1.1.2. Girişimciliğin Tarihçesi .....	24
1.1.1.3. Girişimciliğin Ülke Ekonomisi için Önemi .....	28
1.1.1.4. Girişimci Kişilik.....	31
1.1.1.5. Girişimci Kişilik Özellikleri.....	33
1.1.1.6. Girişimciliği Etkileyen Faktörler .....	37
1.1.1.7. Dünyada ve Türkiye’de Girişimcilik .....	45
1.1.1.8. Girişimcilik Eğitimi.....	53
2. İKİNCİ BÖLÜM .....	59
2.1. GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİ .....	59
2.1.1. Girişimcilik Eğilim Teorileri .....	62
2.1.1.1. Girişimsel Eylem Modeli (Shapero & Sokol).....	62
2.1.1.2. Girişimci Niyet Modeli (Bird) .....	63
2.1.1.3. Planlı Davranış Kuramı (Ajzen) .....	64
2.1.2. Girişimci Kişilik Özellikleri ve Girişimcilik Eğilimi Alanında Yapılan Çalışmalar.....	66
3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	71

<b>3.1. Araştırmanın Konusu .....</b>	<b>71</b>
<b>3.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....</b>	<b>72</b>
<b>3.3. Araştırma Kapsam ve Sınırlılıkları.....</b>	<b>73</b>
<b>3.4. Araştırma Veri Toplama Yöntemi .....</b>	<b>73</b>
<b>3.5. Araştırma Hipotezleri.....</b>	<b>74</b>
<b>3.6. Araştırma Modeli.....</b>	<b>78</b>
<b>3.7. Araştırma Evreni ve Örneklem .....</b>	<b>79</b>
<b>3.8. Araştırma Analiz Yöntemi .....</b>	<b>80</b>
<b>3.9. Araştırma Bulguları.....</b>	<b>81</b>
<b>3.9.1. Geçerlilik ve Güvenilirlik Analizleri.....</b>	<b>81</b>
<b>3.9.2. Hipotez testi Sonuçları .....</b>	<b>84</b>
<b>3.9.3. Korelasyon ve Regresyon Analiz Sonuçları .....</b>	<b>99</b>
<b>TARTIŞMA VE SONUÇ .....</b>	<b>102</b>
<b>ÖNERİLER.....</b>	<b>109</b>
<b>KAYNAKÇA.....</b>	<b>111</b>
<b>ŞEKİLLER LİSTESİ .....</b>	<b>124</b>
<b>EKLER .....</b>	<b>125</b>
<b>ÖZGEÇMİŞ .....</b>	<b>127</b>

## TEZ ONAY SAYFASI

Eray AYDIN tarafından hazırlanan “GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİ ALAN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN, GİRİŞİMCİ KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ; BATI KARADENİZ BÖLGE ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNE YÖNELİK BİR UYGULAMA” başlıklı bu tezin Doktora Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Fatma Zehra TAN

Tez Danışmanı, İşletme Anabilim Dalı



Bu çalışma, jürimiz tarafından Oy Birliği ile İşletme Anabilim Dalında Doktora tezi olarak kabul edilmiştir. 08/06/2020

### Ünvanı, Adı SOYADI (Kurumu)

### İmzası

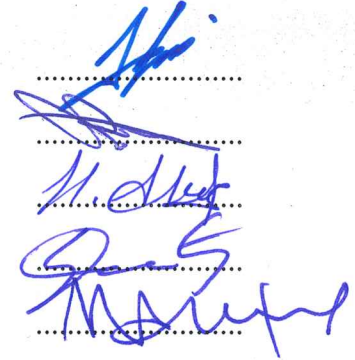
Başkan : Prof. Dr. Fatma Zehra TAN ( KBU)

Üye : Doç. Dr. Ozan BÜYÜKYILMAZ ( KBU)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Hülya AKDEMİR CENGİZ (KBU)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Sabahattin ÇETİN ( BU)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Yaşar AKÇA (BU)



KBÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu, bu tez ile, Doktora Tezi derecesini onamıştır.

Prof. Dr. Hasan SOLMAZ

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü



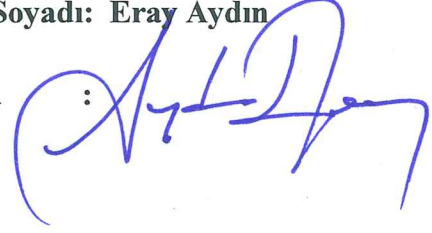
## DOĞRULUK BEYANI

Doktora tezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı herhangi bir yola tevessül etmeden yazdığımı, araştırmamı yaparken hangi tür alıntıların intihal kusuru sayılacağını bildiğimi, intihal kusuru sayılabilecek herhangi bir bölüme araştırmamda yer vermediğimi, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu ve bu eserlere metin içerisinde uygun şekilde atıf yapıldığını beyan ederim.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak ahlaki ve hukuki tüm sonuçlara katlanmayı kabul ederim.

Adı Soyadı: Eray Aydın

İmza :



## ÖNSÖZ

Günümüz dünyasında ekonomileri harekete geçiren güç girişimcilik olsa da girişimci olabilmek kolay bir iş değildir. Diğerlerinden farklı olmak için yetenek, motivasyon, ilham ve başarı arzusu gerektirir. Öyle ki girişimciler olmasa muhtemelen dünya daha az ilgi çekici olabilirdi. Girişimcilik konusuna vermiş olduğum önem, yerel ve ulusal ekonomiye sunmuş olduğu katkı ve öğrencilerin bu konudaki eğilimleri ve görüşleri bu alanda çalışmam için oldukça etkili olmuştur. Birlikte değer yaratmak ve toplumsal refahı artırmak için hayatın her alanında gerçekleşen girişimlerin desteklenmesi gerekir.

Yıllardır birlikte çalışma fırsatı bulduğum, rehberlik ve danışmanlık noktasında hayatın her alanında tavsiyeler aldığım ve fikir ve görüşlerine önem verdiğim kıymetli danışmanım, saygıdeğer hocam Prof.Dr.Fatma Zehra TAN'a doktora eğitimim ve bu tezi oluşturma süresince vermiş olduğu desteklerden ötürü teşekkürü borç bilirim.

Araştırma sürecinde rehberlik ve danışmanlık yaparak araştırmanın daha kapsamlı ve etkili olmasını sağlayan tez izleme komitesi üyelerine, araştırmanın önemli bir boyutunu oluşturan tez uygulama ve veri toplama süresince desteklerini esirgemeyen kıymetli Hocalarıma, Batı Karadeniz bölgesinde eğitim gören ve anketleri yanıtlayan tüm üniversite öğrencilerine şükranlarımı sunarım.

Her başarılı insanın arkasında mutlaka bir ailenin olduğuna olan inancımı bir kez daha haklı çıkarması nedeniyle kıymetli aile üyelerim, eşime ve biricik oğluma, anne ve babama, abime ve kardeşime ayrı ayrı teşekkür ederim. Sizlerin destekleri sayesinde her işin üstesinden geleceğime olan inancımı hiçbir zaman kaybetmedim.

## ÖZ

Yarattığı ekonomik değer ve iş imkanları sebebiyle girişimciliğe olan ilgi tüm dünyada artarak devam etmektedir. Ülke ekonomisine ve sosyal refaha katkısı nedeniyle, girişimciliği teşvik etmek, özellikle gelişmekte olan ülkelerde kamu politikasında en yüksek önceliğe sahip konular arasında yerini almıştır. Üniversiteler ise gençleri girişimciliğe teşvik etme noktasında en önemli kurumlar arasında yer almaktadır. Girişimci olma eğiliminde önemli bir faktör olan kişilik özelliklerini belirlemek ve öğrencilerin beceri ve yeteneklerini bu doğrultuda geliştirmek oldukça önemlidir. Bu sebeple çalışma kapsamında öğrencilerin girişimci kişilik özellikleri ile eğilimlerini belirlemek üzere örneklem olarak Batı Karadeniz Bölgesinde yer alan üniversiteler seçilmiştir. Bu çalışma, girişimcilik dersi alan öğrencilerin girişimci kişilik özellikleri ile girişimcilik eğilimleri arasındaki ilişkiyi incelemek için yürütülmüş, aynı zamanda öğrencilerin demografik özelliklerinin her iki değişken üzerinde etkisi olup olmadığı da araştırılmıştır.

Katılımcıların yeni girişim yaratma noktasındaki eğilimlerini öngörmek için altı farklı girişimci kişilik özelliği sınanmıştır. Bunlar, başarıma ihtiyacı, kontrol odağı, risk alma eğilimi, belirsizliğe karşı tolerans, yenilikçilik ve özgüvendir. Pearson Korelasyon analizi sonucunda, girişimci olma eğilimi ile girişimci kişilik özelliği arasında yalnızca kendine güven duyma alt boyutu ve başarıma ihtiyacı alt boyutu arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Girişimcilik dersi alan öğrencilerin diğer kişilik özellikleriyle girişimci olma eğilimleri arasında anlamlı ve önemli düzeyde bir ilişki bulunamamıştır. Girişimci kişilik özelliklerinin girişimci olma eğiliminin önemli bir yordayıcısı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analizde, öğrencilerin kendine duyma kişilik özelliklerinin girişimci olma eğilimleri üzerinde pozitif etkiye sahip olduğu görülmüştür. Çalışma sonuçları SPSS 22 istatistik programında analiz edilmiş ve sonuçlar yorumlanmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Girişimcilik, Girişimci Kişilik Özellikleri, Girişimcilik Eğilimi



## ABSTRACT

Because of the economic value and business opportunities that it creates, interest in entrepreneurship has continued increasingly all over the world. Due to its contribution to the national economy and social welfare, encouraging entrepreneurship has become one of the highest priorities in public policy, especially in developing countries. Universities remain one of the most important institutions in terms of encouraging entrepreneurship to the youngs. It is crucial to determine the personality traits, which is an important factor in the intention to be an entrepreneur, and to develop students' skills and abilities accordingly. For this reason, universities in the Western Black Sea Region were chosen as the sample in order to identify entrepreneur personality traits and intention of the students in this study. This study was carried out to examine the relationship between entrepreneurial personality traits and entrepreneurship intentions of students and it was also investigated whether students' demographic characteristics had an effect on both variables.

In order to foresee the intentions of the participants to create new ventures, six different entrepreneurial personality traits were analyzed. These are the need to succeed, the focus of control, the tendency to take risks, tolerance to uncertainty, innovativeness and self-confidence. As a result of Pearson Correlation analysis, it was found that there was a positive and significant relationship between the intention to be an entrepreneur and the entrepreneur personality traits only between the self-confidence sub-dimension and the need to succeed sub-dimension. No meaningful and significant relationship was found between the other personality traits of students taking entrepreneurship courses and their tendency to become entrepreneurs. In the analysis conducted to determine whether entrepreneurial personality traits are an important predictor of the tendency to be entrepreneurs, it was seen that self-personality traits of students have a positive effect on their tendency to become entrepreneurs. The results of the study were analyzed in SPSS 22 statistical program and the results were interpreted.

**Keywords:** Entrepreneurship, Entrepreneurial Personality Traits, Entrepreneurial Intentions

## ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

<b>Tezin Adı</b>	Girişimcilik Eğitimi Alan Üniversite Öğrencilerinin, Girişimci Kişilik Özellikleri ve Girişimcilik Eğilimleri Arasındaki İlişki; Batı Karadeniz Bölge Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir Uygulama
<b>Tezin Yazarı</b>	Eray AYDIN
<b>Tezin Danışmanı</b>	Prof.Dr. Fatma Zehra TAN
<b>Tezin Derecesi</b>	Doktora
<b>Tezin Tarihi</b>	08/06/2020
<b>Tezin Alanı</b>	İşletme ABD
<b>Tezin Yeri</b>	KBÜ-LEE
<b>Tezin Sayfa Sayısı</b>	127
<b>Anahtar Kelimeler</b>	Girişimcilik, Girişimci Kişilik Özellikleri, Girişimcilik Eğilimi

## ARCHIVE RECORD INFORMATION

<b>Name of the Thesis</b>	The Relationship Between Entrepreneurial Personality Traits and Entrepreneurship Intention of University Students Receiving Entrepreneurship Education; An Application for Western Black Sea Region Universities Students
<b>Author of the Thesis</b>	Eray AYDIN
<b>Advisor of the Thesis</b>	Prof.Dr. Fatma Zehra TAN
<b>Status of the Thesis</b>	Doctorate (PhD)
<b>Date of the Thesis</b>	08/06/2020
<b>Field of the Thesis</b>	Business Administration
<b>Place of the Thesis</b>	KBU-LEE
<b>Total Page Number</b>	127
<b>Keywords</b>	Entrepreneurship, Entrepreneurial Personality Traits, Entrepreneurial Intention

## KISALTMALAR

- AB** : Avrupa Birliği
- BM** : Birleşmiş Milletler
- CFI** : Comparative Fit Index (Karşılaştırmalı Uyum İndeksi)
- DFA** : Doğrulayıcı Faktör Analizi
- GEI** : Global Entrepreneurship Index (Küresel Girişimcilik Endeksi)
- GEM** : Global Entrepreneurship Monitor (Dünya Girişimcilik Platformu)
- GFI** : Goodness Of Fit Index (Uyum İyiliği İndeksi)
- GSYH** : Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
- KGE** : Küresel Girişimcilik Endeksi
- KOBİ** : Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
- KOSGEB** : Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeleri Destekleme Kurumu
- NFI** : Normed Fit Index (Normlandırılmış Uyum İndeksi)
- OECD** : Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
- PDT** : Planlı Davranış Teorisi
- RMSEA** : Root Mean Square Error of Approximation  
(Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü)
- TÜİK** : Türkiye İstatistik Kurumu
- UGE** : Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi

## ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Araştırma konusu küresel anlamda özellikle son çeyreğin önemli konularından olan girişimciliktir. Genellikle kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları (STK) ve üniversiteler tarafından verilen eğitimler, girişimcilik konusunun tabana yayılımını sağlamış ve farkındalık yaratılmıştır. Özellikle son dönemde bireysel girişimlerin elde ettiği başarılar bu konunun çekiciliğini artırmıştır. Dolayısıyla her ülkenin öncelik verdiği girişimcilik, araştırma konusu olmuştur.

Girişimcileri diğer bireylerden ayıran bir takım kişilik özellikleri mevcuttur. Kendine güven, güçlü başarıma arzusu, risk alma, liderlik vb. birçok kişilik özelliği başarılı girişimcilerin birçoğunda bulunmaktadır. Dolayısıyla kişilik özelliklerini belirlemeye çalışmak ve girişimci olma niyetinde etkisini araştırmak bireylerin bu alana yönlendirilmesi noktasında oldukça önemlidir. Özellikle genç girişimci pozisyonundaki öğrencilerin kişilik özelliklerini belirlemek ve girişimci olma eğilimlerini araştırmak kariyer planlamalarına yardımcı olabilecektir.

Girişimci olma eğilimi gösteren öğrencilerin hangi kişilik özelliklerinin baskın olduğunu belirlemek sonraki çalışmalarda referans olabilecektir. Bu sebeple çalışma kapsamında girişimci kişilik özellikleri ve girişimci olma eğilimi öğrenciler özelinde incelenmiştir. Dolayısıyla araştırma kapsamı bu iki değişken ve bunların üzerinde etkili olan faktörlerden oluşmaktadır.

## ARAŞTIRMA PROBLEMİ

Araştırmanın temel problemi öğrencilerin girişimci kişilik özellikleri ile girişimci olma eğilimleri arasında ilişki var mı? şeklinde belirlenmiştir. Temel probleme bağlı olarak araştırmamızda, aşağıda sunulan alt problemlere ilişkin bulgulara da yer verilmiştir; Bu kapsamda aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur.

- 1) Öğrencilerin kişilik özellikleri ile girişimci olma eğilimleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 2) Girişimci kişilik özelliklerinin alt boyutları ile girişimci olma eğilimi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

- 2.1 Kişilik özelliklerinden *belirsizliğe karşı tolerans* ile öğrencilerin girişimcilik eğilimleri arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.
- 2.2 Kişilik özelliklerinden *başarma ihtiyacı* ile öğrencilerin girişimcilik eğilimleri arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.
- 2.3 Kişilik özelliklerinden *risk alma eğilimi* ile öğrencilerin girişimcilik eğilimleri arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.
- 2.4 Kişilik özelliklerinden *kontrol odağı* ile öğrencilerin girişimcilik eğilimleri arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.
- 2.5 Kişilik özelliklerinden *yenilikçilik* ile öğrencilerin girişimcilik eğilimleri arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.
- 2.6 Kişilik özelliklerinden *kendine güven* ile öğrencilerin girişimcilik eğilimleri arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.

## **KAPSAM VE SINIRLILIKLAR**

Araştırma kapsamında kullanılan ölçekler Batı Karadeniz Bölgesinde yer alan üniversitelerin İktisadi ve İdari Bilimler fakültelerinde veya işletme fakültesinde öğrenim gören ve girişimcilik dersi alan öğrencilere uygulanmıştır. Dolayısıyla araştırmanın temel sınırlılığı yalnızca bu bölgede yer alan ve girişimcilik dersi alan öğrencilere uygulanmasıdır.

Araştırmanın örneklemini bu beş farklı üniversitenin iktisadi ve idari bilimler fakültesinde veya işletme fakültesinde kayıtlı olup, 2018-2019 bahar döneminde girişimcilik dersini almış olan 985 öğrenci oluşturmaktadır. Basit tesadüfi örnekleme modeli uygulanmış ve 600 anket öğrencilere dağıtılmış ve 506 anket öğrenciler tarafından yanıtlanmıştır.

# 1. BİRİNCİ BÖLÜM

## 1.1. GİRİŞİMCİLİK

Son yıllarda büyüme, kalkınma, istihdam, değişim ve inovasyon kavramları gerek ekonomik hayatta ve gerekse sosyal yaşamda artık sıklıkla kullanılmaktadır. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte bilgiye ve kaynaklara erişim kolaylaşmış ve rekabet hız kazanmıştır. Ülkeler eğer dünyada ekonomik anlamda söz sahibi olmak ve rekabet üstünlüğü sağlamak istiyorlarsa büyümenin ve kalkınmanın yollarını aramaları gerekir. Bununla birlikte gelişme hızının korunması ve ekonomik büyümenin gerçekleşmesi için toplumdaki girişimci sayısının artırılması ve ekonomide katma değer yaratılması da oldukça önemlidir. Genel olarak gelişmiş ülkelerde girişimcilik sayıca fazladır. Gelişmekte olan ülke konumundaki Türkiye’de az gelişen ülkelere nazaran girişimcilik potansiyeli daha yüksektir (Sönmez & Toksoy, 2014, s. 46). Toplam işletme sayısı ve istihdamdaki büyük paylarından dolayı Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ) Türkiye ekonomisinde önemli bir role sahiptirler (Organisation for Economic Coop. and Development, 2004).

Küresel rekabet ortamında, girişimcilerin faaliyetleri ne kadar artarsa, ülkelerin çağı yakalama ve diğer ülkeler nezdinde saygın konuma yükselme imkanları da o derece artar. Bu yüzden özellikle gelişmekte olan ekonomilerde girişimci sayısını arttırmak önem arz etmektedir. Yeni girişimlerin, özellikle sürdürülebilir girişimlerin teşvik edilmesi toplumun refah düzeyinin artmasında kilit öneme sahiptir. Yine kurulan yeni işletmelerin uzun süreler hayatta kalması çalışanlar ve sermayedarlar için ne derecede önemliyse ülke ekonomisi içinde oldukça önemlidir. Ancak yeni kurulan işletmelerin birçoğu uzun süre hayatta kalamamaktadır. Yeni kurulan işletmelerin çoğu iki yıl içerisinde (Bartelsman, Scarpetta, & Schivardi, 2005) veya daha beş yıl dolmadan ne yazık ki kapanmaktadır (Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, 2011). Bunun önüne geçmek için de doğru zamanda doğru yatırımların yapılması öncelik arz etmektedir. Bu yüzden yeni girişimlerden önce mutlaka sektör bilgisi, tecrübe paylaşımı ve fizibilite hazırlamak önem arz etmektedir. İnsanlar sektör bilgisi ve işletme sermayesi olmadan girişimde bulduklarından kurdukları işletmelerin ömürleri de kısa olmaktadır.

Girişimcilik, son yılların en popüler konularından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Küresel etkileşim ve enformasyon teknolojilerindeki ilerlemelerin etkisiyle, bireyler ve çevreleri arasındaki etkileşimlerin niteliği hızla değişerek, iş yaşamı, ekonomi ve toplumda değer yaratma süreçlerini sürekli olarak dönüşüme uğratmaktadır. E-ticaretin yaygınlaşması ve mobil teknolojilerin ilerleyişiyle birlikte, kişisel ve kolektif aktörlüğün merkezi nitelik kazanması veri alışverişini hızlandırmış ve değer yaratmayı küresel boyutlara taşımıştır (Ramaswamy & Özcan, 2014).

Geçmişten günümüze kadar toplumda değer yaratmanın öncüsü ise elbette girişimcilik olmuştur. Birçok araştırmacı bu konuda derinlemesine araştırmalar yapmıştır. Girişimci ve onun ekonomik gelişmedeki rolü ile ilgili belki de en çok anılan isim J. Schumpeter'dir (Er, 2013, s. 78). Schumpeter'in girişimciliği daha çok yenilik ve değer yaratma faaliyetleri olarak tanımlaması dönemin koşullarına göre devrimci bir tanımlama olsa da II. Dünya Savaşı koşullarında çok üzerinde durulmamış ancak özellikle 80'li yıllardan günümüze kadar girişimcilik ve yenilik kavramları birbirine çok yakın duran kavramlar olarak kullanılmaya başlanmıştır (Schumpeter, 1976). Her ne kadar girişimciliğin ekonomik faaliyetlerin başlamasıyla birlikte dünyada yerini almaya başladığı bilinse de girişimciliğin gerçek başlangıç noktasının nerede olduğu aslında netlik kazanmamıştır.

Özellikle Fransız devrimi sonrası piyasaların küresel ölçekte hareketlenmesiyle birlikte ekonomik faaliyetlerde artarak ve de değişiklik göstererek günümüze kadar ulaşmıştır. Çağdaş girişimcilik, sanayi devrimiyle başlayan bir süreçle ortaya çıkmıştır. Sanayi devrimi bilimsel bilgi, coğrafi keşifler ve ticaret neticesinde oluşan sermaye ile birlikte hız kazanmıştır (Ercan & Gökdeniz, 2009, s. 62).

Bir diğer ekonomist Jean Baptiste Say, 1845'te girişimciliğe yeni bir yaklaşım getirmiştir. Bu yaklaşıma göre girişimci, ticari ürünler üretmek amacıyla çalışan, sorumluluk üstlenerek doğal kaynaklar ve sermayeden oluşan üretim faktörlerini bir araya getiren kişilerdir (Say, 1845). J.B. Say'ın bugün bile kullanılan bu tanımlamasında da girişimcinin yönetsel sorumlulukları ön plana çıkartılmıştır. 20.yy'da girişimcilik kavramı insan ve toplumla bütünleşmiştir. 21.yüzyılda ise bireyler ve şirketler artık teknolojik gelişmelerin sunmuş olduğu imkanlarla birlikte yaratıcı düşünme ve tüm dünyayı etkileyecek yenilik yaratma eğilimindedirler. Bu



fırsatları yakalamak için insanların girişimci potansiyellerini ortaya çıkarmak ve girişimde bulunmaya teşvik etmek önem kazanmıştır.

Girişimcilik, ekonomik kalkınmanın ve toplumsal refahın en önemli anahtarı olduğu gibi yerel ve bölgesel kalkınmada da kilit faktördür. Girişimcinin bu noktada amacı, yerel ve bölgesel dinamikleri harekete geçirerek ülkenin ekonomik anlamda büyümesine katkı sağlamaktır. Ülkeler aslında bu yüzden girişimcilik konusuna hassasiyetle eğilmektedirler. Ekonomik gelişmelerin hızlı ve çalkantılı olduğu günümüzde ancak girişimciler sayesinde risk alınarak tehditler fırsata çevrilebilmektedir. Piyasada dengeyi sağlayan itici güç aslında girişimciliktir.

Girişimcilik, inovasyon ve yenilikle özdeşleşen bir kavramdır. İnsanlar girişimcilik ile yalnızca yeni iş ve iş imkanları yaratmazlar, aynı zamanda yaratıcılık ve inovasyon ile yenilikçi gelişmeleri toplumsal tabana yayarlar. Ülkelerin son zamanlarda bu konunun üzerinde özellikle durmasının sebebi de girişimciliğin ekonomide güçlü bir değer yaratmasıdır. Girişimciler her yerde, her toplumda, zengin ve fakir mahallelerde, hristiyan, müslüman veya yahudi, erkek veya kadın, eğitilmiş veya eğitimsiz, tecrübeli veya tecrübesiz her an ve her yerde farklı insanlar olarak karşımıza çıkabilirler. Girişimciler ileri teknoloji ya da düşük teknoloji içeren faaliyetlerde buldukları gibi teknolojinin olmadığı girişimlerde de bulunabilirler. Girişimcilerin finansmana erişimi, fikri mülkiyet koruması veya eğitilmiş bir personelinin bulunmaması, girişimcilerin var olmadığı veya bu işi başaramayacağı anlamına gelmemektedir.

Bu tez, bütüncül bir yaklaşımla girişimciliği ele almaktadır. Bu bölümde, özellikle ekonomik literatürde girişimcilik konusunda daha önce yapılmış çalışmalara genel bir bakış sunularak konu geniş kapsamlı olarak incelenecektir. Girişimcilik ve girişimci kişilik özellikleri, girişimciliği etkileyen faktörler, girişimin ekonomiye katkısı, dünyada ve Türkiye’de girişimcilik uygulamaları incelenmiştir.

## 1.1.1. Girişimci ve Girişimcilik Kavramları

### 1.1.1.1. Girişim ve Girişimcilik

Girişimcilik, ülkelerin üretime dayalı bir yapı kurmalarında ve ekonomide dışa bağımlılığın azaltılmasında önemli bir araçtır. Toplumsal refahın artması, üretim kaynaklarının etkin kullanılması ve ihtiyaçlara çözüm üreten bir yaklaşım olması sebebiyle küresel dünyada, ekonomide görülen yeniden yapılanma girişimcilik üzerine inşa edilmektedir. Girişimcilik kavramıyla ilgili geçmişten günümüze kadar sayısız tanımlama yapılmıştır ancak girişimcilikle ilgili yayınlanmış birçok eser ve tanım olmasına rağmen konu hakkında uzlaşılan bir tanım bulunmamaktadır (Cunningham & Lischeron, 1991, s. 45). Örneğin akademisyenlerin veya uzmanların, bazı işletmelere veya serbest meslek sahiplerine girişimci olmadıklarını aslında işletmeci olabileceklerini söylemeleri şaşırtıcı olabilir. Nitekim kendilerini uzun süredir başarılı girişimci olarak tanımlayan bireyler, aslında bu kavramın özellikleriyle uyuşmamaktadır. Girişimciyi anlamak ve tanımlamak için uygun kavramlar seçmek yazarları ve araştırmacıları zorlu bir sürece doğru itmektedir.

Geçmiş yıllarda sıklıkla kullanılan "teşebbüs" ve "müteşebbis" kavramları yerine bugün daha çok "girişim" ve "girişimci" kavramlarını kullanmaktayız (Aytaç & İlhan, 2007, s. 102). Girişim (enterprise); bir işi yapmak için harekete geçme, başlama, kalkışma durumunu ifade etmekte, girişimci (entrepreneur) ise; bu eylemi gerçekleştiren, yürüten kişi anlamında kullanılmaktadır. Girişim, bir işi yapmak üzere eyleme geçme, bir işe başlama veya bir sonuca ulaşmak için çaba sarf etmek olarak bilinmektedir. Girişimcilik ise; yaşanan çevrenin yarattığı fırsatları sezme, planlama ve projelere dönüştürme ve zenginlik üretmek için insan yaşamını kolaylaştırma becerisine sahip olmaktır (Bozkurt Ö. , 2006, s. 94).

Girişimcilik, risk ve belirsizlik şartları altında kazanç elde etme amacı ile yenilikçi bir ekonomik örgütlenmenin oluşturulmasıdır. Girişimcilik, bir fırsatı yakalamak ve değerlendirmek için kaynakların bir araya getirilmesiyle oluşan bir değer yaratma sürecidir. Başka bir tanıma göre girişimcilik; büyüme, kar ya da başka bir biçimde olmak üzere ekonomik değişimlerle sonuçlanacak biçimde değer yaratmak düşüncesini birleştiren herhangi bir eylem olarak tanımlanması mümkündür (Altuntaş, 2014, s. 104). Tanımlardan da anlaşılacağı üzere girişimci olabilmenin en temel koşulu

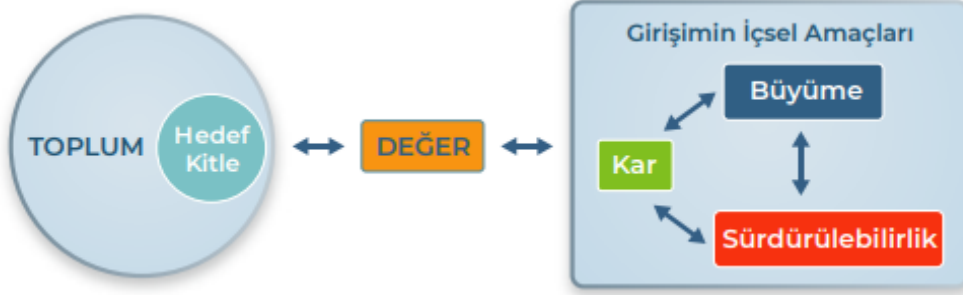
belirsiz ortamlarda ortaya çıkmak ve bilinmeyen bir ürünü piyasaya sunarak gelir elde etmektir. Ancak unutulmamalıdır ki her girişim basit bir iş fikriyle başlar (Scarborough , 2012, s. 5), girişimci daha sonra bu fikri sürdürülebilir bir işe dönüştürmek için gerekli finansman arayışına girer.

Girişimcilik daha önce fark edilmemiş (daha önceki sıradan iş süreçlerinde yapılmayan) bir fırsatı yakalamak ve farklı bir şeyi yapmayı deneme sürecidir. Girişimci ise üretim faktörlerini bir araya getirerek ekonomik mal ve hizmet üretimi için gerekli girişimi başlatan kişidir. Girişimci kavramı genellikle yeni bir işletmenin kurucusuna veya daha önce olmayan bir işe başlayan kişiler için kullanılmaktadır (Gartner, 1985). Genel bir tanım yapmak gerekirse girişimci, sürekli olarak piyasayı gözleyip, fırsatları yakalayan, yeni talepler oluşturabilen, tüketici davranışlarını ve tercihlerini sezebilen, rekabet ortamı ve riskten kaçınmayan, sorumluluk üstlenmekten çekinmeyen, atak ve yaratıcı kişiler olarak tanımlanabilir. Bazı çalışmalarda girişimci kişi, aynı zamanda işletmenin mülk sahibi olarak düşünülmemekte ve girişimcinin vazgeçilmez özelliğinin sermaye sahibi olması gerektiği ileri sürülmektedir. Ancak yukarıda önemli düşünürlerin verdiği tanımlarda da görüleceği gibi sermaye sahipliği girişimcinin temel vasfı değildir.

Girişimci finansal, sosyal ve psikolojik risklerle birlikte para kazanarak kişisel tatmin sağlayan, bu amaçla gerekli zaman ve çabayı sağlayıp değer üreten kişidir (Hisrich, Peters, & Shepherd, 2014). Girişimcinin en temel vasfı risk alması ve sorumluluk üstlenmesidir. Girişimciler değer yaratan ve çevrelerinde dönüşüm sağlayan kişilerdir. Girişimcilerde herkeste olmayan çekirdek yetenekler bulunmaktadır (Ramaswamy & Özcan, 2014). Bu yeteneklerden bazıları; birlikte yaratma, farklı düşünme, deneyim ve tecrübeyi paylaşma, olaylara bütüncül yaklaşma ve güçlü sezgileri sayesinde fırsatları değere dönüştürmeleridir.

Girişimciler toplum için değerli kabul edilen insanlardır. Girişimcilerin doğasında üretmek, değer yaratmak ve insanlara hizmet etmek vardır. Öncelikli amacı para kazanmak olan girişimciler hayal kırıklığına uğrayabilir çünkü toplum nezdinde karşılık bulmayan yeniliklerin başarısız sonuçlanması kuvvetle muhtemeldir. Bu yüzden toplumsal fayda temelli gerçekleşen girişimler insanları hedeflerine daha hızlı ulaştırmaktadır. Bir girişimcinin, kurduğu girişimin üç temel amacı kâr elde etme, sürdürülebilirlik ve büyüme olarak özetlenebilir. Müşteri/paydaş tatmini ne kadar

karşılınırsa bu üç unsurunda etkinliği o kadar artacaktır. Dolayısıyla her girişimci aslında toplum refahını bir adım ileriye götürmek için çaba sarf etmelidir. Aşağıdaki şekilde görüldüğü gibi toplumun ihtiyaçları göz önünde bulundurularak değer yaratılırsa, girişimci amacına daha hızlı ulaşabilecektir.



**Şekil 1.1: Değer Yaratma**

Toplumda değer yaratmak ve girişimin karşılık bulması için insanların beklentilerini karşılamak gerekir. Bu noktada önemli olan insanları ve kurumları yani paydaşları tanımaktır. Girişimcilerin analiz etmesi gereken önemli nokta paydaşları belirlemek ve onları ne zaman ve nerede kullanacağını planlamaktır. Paydaşlar, işletmelerin varlıklarıyla doğrudan bağlantılı olan kişiler veya gruplar olarak tanımlanır (Uzunoğlu & Öksüz, 2010, s. 168). Müşteriler, hissedarlar, çalışanlar, tedarikçiler ve dağıtıcılar girişimciler için önemli birer paydaştır. Dolayısıyla yatırım veya girişim kararı verirken mutlaka paydaş beklentileri de göz önünde bulundurulmalıdır.

Girişimci insanlar girişimci olmayan insanlardan farklı düşünürler (Hisrich, Peters, & Shepherd, 2014, s. 7). Dolayısıyla olaylara ve nesnelere bakış açıları da diğer insanlardan farklıdır. Bu yüzden keşfedici yani yenilik yaratma eğilimine sahiptirler. Yenilik yaratma ise belirsiz ortamlarda kararlar almakla mümkündür. Girişimci bireyler genellikle duygusal bakış açısından ziyade rasyonel bakış açısına sahiptirler. Girişimciler risklerin yüksek olduğu piyasalarda, değişim yaratmak için zaman baskısı altında dahi önemli kararlar alabilirler. Ancak bireyler girişim sürecinde bilişsel olarak

adapte olmalı ve kapsamlı düşünerek girişimde bulunup bulunmayacağına karar vermelidir.

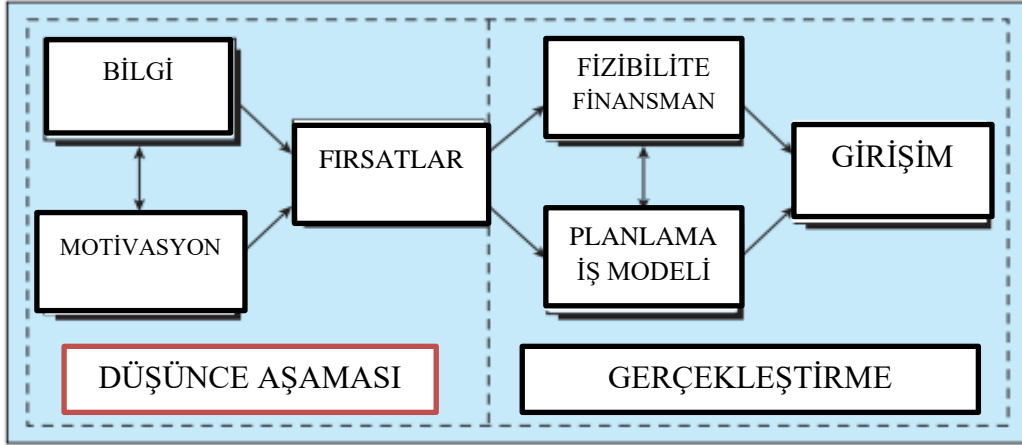
Girişimciliğe yönelik tanımlamaların çoğaltılması elbette mümkündür. Ancak burada daha önemli olan girişimcinin bir işletme içinde ne olduğu veya olmadığı konusudur. Örneğin, girişimci ile sermaye sahibi arasında ne gibi farklılıklar olduğu konusu girişimciyi nasıl tanımladığımızı göre farklılaşacaktır. Genellikle girişimci, aynı zamanda işletmenin mülk sahibi olarak düşünülmemekte ve ayrıca girişimcinin vazgeçilmez özelliğinin sermaye (para) sahibi olması gerektiği ileri sürülmektedir. Ancak yukarıda önemli düşünürlerin verdiği tanımlarda da görüleceği gibi sermaye sahipliği girişimcinin temel vasfı değildir. Diğer bir ifadeyle kurulan işletmenin sermayesine sahip olma, tek başına kişiyi girişimci yapmaya yetmeyecektir. Örneğin, bir girişimci pazarda gördüğü bir fırsatı değerlendirmek için iş fikri geliştirip bunu projelendirebilir ve projesini aile üyelerine veya KOSGEB gibi bir kuruma sunarak sermaye elde edebilir ve bu sermayeyi kullanarak ürün veya hizmeti üretilip pazarlayabilir. Bu örnekte girişimcinin şirketteki ortaklık payının çok düşük olması, kişinin girişimci olmadığı anlamına gelmez. Bu nedenle girişimcinin işletmedeki temel fonksiyonu sermaye sahipliği değil, bir iş fikrini geliştirmek ve bu iş fikrinin gerektirdiği kaynakları bir araya getirerek mal veya hizmet üretilip pazara sunulmasını sağlamaktır. Özetle ekonomik değer yaratmaktır.

Girişimcilik hareketini farklı açılardan değerlendiren birkaç düşünce okulu bulunmaktadır. Kavram, bir girişimin oluşturulması, kurulması, uyarlanması ve yönetilmesi gibi çok çeşitli faaliyetleri tanımlamak için kullanılmıştır. Girişimi kurmaya ve yönetmeye tek bir disiplin imkan vermemektedir. Farklı bakış açıları ve yaklaşımlar nedeniyle de kavramı tanımlamak için fikir birliği oluşmamıştır. Aşağıda girişimcilik kavramını anlamaya ve açıklamaya çalışan altı farklı düşünce okulu yer almaktadır. Bu okullar, girişimcilik sürecine ve yapmış olduğu faaliyetlere ilişkin farklı bakış açısı sunmaktadır.

**Tablo 1.1:** Girişimci Düşünce Okulları

Girişimci Modeli	Genel Tanımlama
<b>Mükemmel İnsan Okulu</b>	Girişimci doğuştan gelen sezgisel yeteneğe sahiptir.
<b>Psikolojik Özellikler Okulu</b>	Girişimciler onları harekete geçiren farklı değerlere, davranışlara ve ihtiyaçlara sahiptirler.
<b>Klasik Düşünce Okulu</b>	Girişimcilerin en önemli özelliği yenilik yaratma düşüncesidir.
<b>Yönetim Okulu</b>	Girişimciler risk üstlenerek ekonomik bir yatırım yapan, yöneten ve yürüten kişilerdir.
<b>Lider Okulu</b>	Girişimciler lider kişilerdir. İnsan ihtiyaçlarını çözebilme yeteneğine sahiptirler.
<b>İç Girişimcilik Okulu</b>	Girişim yeteneği, farklı ve karmaşık organizasyonlarda faydalı olabilir. İç girişimcilik pazar oluşturmak ve hizmet sunmak için bağımsız bölümler yaratmaktır.

Girişim ve girişimcilik kavramlarıyla ilgili değerlendirmelerden sonra bu sürecin nasıl işlediğine dair bilgi verelim. Girişimcilik süreci, girişimcinin hangi aşamalardan geçmesi gerektiğini ifade etmektedir. Sürecin doğru şekilde yönetimi, girişimcinin başarısı ile paralellik göstermektedir. Girişimcilik süreci, temel olarak bir değer yaratma sürecini ve bir kişinin girişimcilik serüveninde hangi aşamalardan geçmesi gerektiğini ifade etmektedir. Girişimcilik tipine, kurulacak girişimin türüne göre detaylarda birtakım farklılıklar olsa da her girişim belirli aşamalardan geçerek ortaya çıkar. Bu aşamalar fırsatların tespiti, iş modeli ve iş planı geliştirme, finansman bulunması, gerçekleştirme ve sürdürülebilirliktir.



**Şekil 1.2: Girişimcilik Eylemi**

Yukarıdaki şekilde görüldüğü gibi girişimcilik eylemler dizisidir. Gerçekleştirilmek istenen, yeni pazarlara yeni ürünler sunarak müşterilerin beklentilerini karşılamaktır. Girişimcilik eyleminden önce, bireyler bilgilerini kullanır ve bir fırsat olduğuna dair inanç oluşturmak için aslında kendilerini motive ederler. Sonrasında mevcut bilgi ve birikimleriyle, bu fırsatların üstesinden gelip gelemeyeceklerini ölçüp tartarlar. Bir noktada ön fizibilite yaparak hedeflere ulaşım ulaşamayacaklarını belirlerler. Yani girişimci olabilmek için güdülenir. Risk ve sorumluluk anlamında girişimci bireylerin düşünce yapısı diğerlerinden ayrılır. Girişimcilik faaliyetinin gerçekleşmesi kişinin girişimci bir düşünce yapısına sahip olmasını gerektirir. Bu rasyonel ve etkili düşünme, aslında geleneksel fikirlere de meydan okur.

Girişimcilik son yılların popüler konularından biridir. Kavram özellikle inovasyon ile bütünleştirilmektedir. Günümüzde girişimciliğin önem kazanmasındaki en önemli sebep insanların kendi mesleklerinin patronu olma isteğidir (Bozkurt Ö. , 2006, s. 95). Küçük olsun ama benim olsun yaklaşımı ve bağımsız çalışma arzusu küçük işletmelerin, kobilerin önem kazanmasını sağlamıştır (Tikici & Aksoy, 2013, s. 2).

Kişilerin almış oldukları eğitim, ailenin ticaretle uğraşması, farklı bir alanda yeteneğinin olması, çevresindeki fırsatları görebilmesi, ekonomik değer yaratma isteği, çalışan yerine yöneten olma arzusu gibi birçok sebep insanları girişimci olmaya teşvik etmektedir.

Bilim adamlarının tarihsel süreçte girişimcilik kavramıyla ilgili tanımlamaları aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

**Tablo 1.2:** Girişimcilik Kavramına Yönelik Yaklaşımlar

GİRİŞİMCİ TANIMI	
<b>İlk çağ</b>	Hayatta kalabilme yeteneğine sahip kişiler
<b>Orta çağ</b>	Büyük ölçekli projelerin yöneticisi
<b>17.yy</b>	Hükümetle yapılan sözleşmelerden kar/zarar eden kişi
<b>Adam Smith (1723)</b>	Risk alarak sermayeden kazanç sağlayan kişi
<b>R. Cantillon (1725)</b>	Piyasa hakkında güçlü tahminler yapabilen kişi
<b>N. Baudeau (1730)</b>	Yeni tekniklerle üretimi artıran inovatif kişi
<b>J. B. Say (1803)</b>	Yeni ürün ve hizmet üretmek için üretim faktörlerini bir araya getiren kişi
<b>A.Marshall (1842)</b>	Dikkatli ve tetikte olan etkili yönetici
<b>F.Walker (1876)</b>	Girişimci enerjik, liderlik özelliklerine sahip ve piyasa hakkında güçlü tahmin yapabilen kişiler
<b>J.Schumpeter (1934)</b>	İnovatif faaliyetlere öncülük eden kişi
<b>D.McClelland (1961)</b>	Girişimci, faal ve ılımlı riskleri alan kimsedir
<b>P.Drucker (1964)</b>	Girişimci fırsatları en üst düzeye çıkaran kişidir.
<b>Kirzner (1973)</b>	Piyasadaki eksikliklerin tespiti ve fırsata dönüştürülmesi
<b>A.Shapero (1975)</b>	Girişimci örgütün sosyal ve ekonomik işleyişinde inisiyatif kullanan ve muhtemel başarısızlık riskini üstlenen kişidir.
<b>G.Pinchof (1983)</b>	Hayalperest bir çalışanın işletme içinde yaptığı yenilik
<b>R.Hisrich (1985)</b>	Girişimci zaman ve çaba sarf ederek farklı değerler üreten, çeşitli riskleri üstlenen ve sonunda maddi ya da manevi karşılık alan kişidir.
<b>P.Drucker (1995)</b>	Girişimci elindeki kaynakları düşük verimlilik alanlarından, yüksek verimlilik alanlarına aktaran ve orada tutmayı başarabilen kişidir

Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse, özellikle ekonomistler, sosyal politikacılar ve psikologlar tarafından uzmanlık alanlarına göre girişimcilikle ilgili tanımlamalar farklılık göstermektedir. Ekonomistler girişimciyi kar elde etme ve büyüme kavramlarıyla ilişkilendirirken, sosyologlar toplumsal fayda temelli olarak ele almışlardır. Girişimcilikle ilgili yapılan tanımlama sayısı bu yüzden oldukça fazladır.



Girişimcilik; İlkçağda hayatta kalabilme yeteneğine sahip özgür kişi, Ortaçağ döneminde büyük çaplı üretim atölyelerini yöneten ekip lideri, 17.yy'da kar yada zarar gibi riskleri üstlenen ve devletle anlaşma sağlayan aracı, Cantillon (1725)'a göre sermaye sahibi haricinde riski üstlenen kişi, J.B. Say (1803)'e göre yeni ürün ve hizmet yaratmak için üretim faktörlerini bir araya getiren kişi olarak tanımlanmıştır.

Schumpeter (1934), girişimciyi inovatif faaliyetlere öncülük eden kişi olarak tanımlamıştır (Sönmez & Toksoy, 2014, s. 43). Girişim bir faaliyet olarak tanımlanırsa bu eylemi gerçekleştiren kişiler de girişimci olarak tanımlanabilir. Birçok araştırmacı/yazar tarafından konuya ilişkin tanımlama yapılmış olsa da sürekli değişen ekonomi dünyasındaki dengeler nedeniyle tanımda tartışmaların süreceği aşikardır (Yetkin & Sayın, 2010).

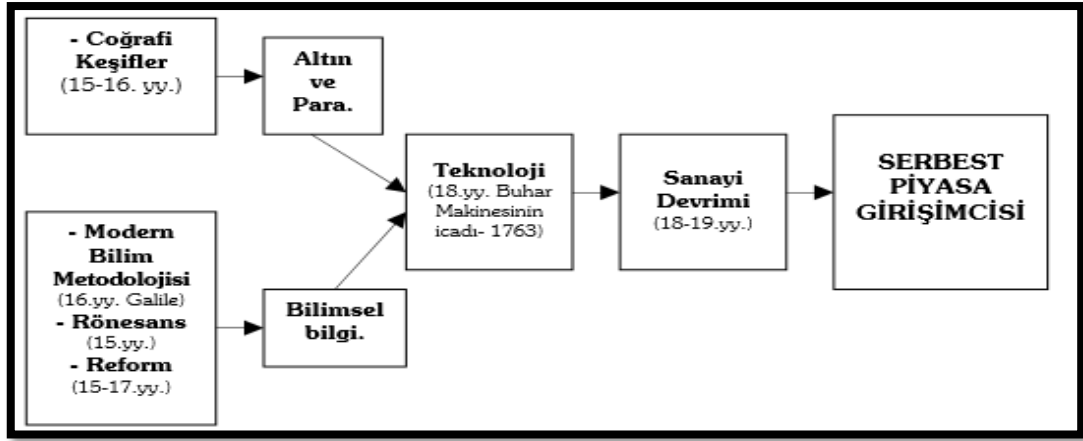
Önemli bir diğer konu, girişimciler yalnızca ileri eğitim düzeyleri olan kişilere özgü bir serüven olmayıp belki de hiç öğrenim görmeyen kişilerden de olabilmektedirler. Ülkemizde, dünyaca üne kavuşan buna benzer bir örnek bulunmaktadır “Nusret Gökçe”. Kendine has özellikleriyle yapmış olduğu başarılı girişimler sayesinde dünyada bir yıldız olmayı başarmıştır. Girişimcilik eğitimleri de aslında bu serüveni düşünen, planlayan ve hayal eden kişileri harekete geçiren ve girişimde bulunmaya teşvik eden bir araçtır. Ancak toplum genelinde girişimcilerin daha az eğitilmiş kişiler olduklarına ilişkin genel bir önyargı olsa da araştırmalar bunun doğru olmadığını da kanıtlamıştır. Nitekim eğitim, girişimcilerin karşılaştıkları zorlu engellerin üstesinden gelebilmeleri için aslında bir rehber niteliği taşımaktadır (Hisrich, Peters, & Shepherd, 2014, s. 17). Narea (2016) tarafından yapılan araştırmaya göre, girişimcilerin çoğunluğu, yüksek öğrenimli kişilerden oluşmaktadır (Narea, 2016, s. 123).

Gerek ülkemizde ve gerekse dünyada girişimcilik eğitimleri yaygın olarak verilmektedir. Ülkemizde, üniversiteler ve KOSGEB bu işin lokomotifleri olarak faaliyet göstermektedirler. KOSGEB tarafından yıl boyunca hemen her ilde “Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi” (UGE) verilmektedir. Üniversitelerin birçoğunda ise girişimcilik bölümleri açılmıştır. Bu eğitimlerin en önemli katkısı, bireylerin teorik bilgiyi alarak yeni girişimlere yönelmelerini sağlamaktır.

### 1.1.1.2. Girişimciliğin Tarihçesi

İlkel toplumlarda insanlar geçimlerini doğanın sunduğu kaynaklardan sağlamak ve sahip oldukları kaynakları takas yoluyla ihtiyaçlarına yanıt verecek şekilde değerlendirmekteydiler (Çöğürçü, 2016, s. 69). Her ne kadar modern zamanlardan farklı olarak kendini gösterse de girişimciliğin ilk ve orta çağlardaki başarısı, hem risk hem de sınırlamaların üstesinden gelmeye de bağlıydı.

Geçmişten günümüze kadar birçok ekonomik sistem dünyada yer almıştır. İlkçağ ve orta çağ döneminden günümüze kadar insanlar farklı şekillerde olsa dahi bir ekonomik sistemin içerisinde yer almışlardır. Batı Avrupa’da kilise ve feodalitenin güç kaybetmesi sonrasında çağdaş kapitalizmin ilk aşaması sayılan Merkantilizm doğmasına ortam hazırlamıştır. Merkantilistler zenginliğin altın, gümüş ve madeni para ile mümkün olacağını belirtmişlerdir (Aydemir & Güneş, 2006). Merkantilizm ülkelerin hazinelerinin altın ve gümüş mevcutlarını artırmak için ihracata ağrılık vermesini ve devletin ekonomiye müdahale etmesini savunan bir düşünce akımıdır. Bu akım 17. ve 18. yüzyıllarda var olan ülkelere benimsenmiş ve uygulanmıştır. Sanayi devrimi ile geçerliliğini kaybetmiştir.



**Kaynak:** Ercan, S, & Gökdeniz, İ. (2009). Girişimciliğin Gelişim Süreci ve Girişimcilik Açısından Kazakistan

Şekil 1.3: Modern Girişimciliğin Tarihçesi

Görüldüğu gibi coğrafi keşifler ile altın ve para gibi ticaretin en önemli unsurları bulunmuş ve Rönesans dönemindeki bilgiyle bütünleşerek ticaret hız

kazanmıştır. 18.yy. sonrasında teknolojideki değişim dünyada yeni bir safha başlatmıştır. Sanayi devrimi ile ticaret artık tüm dünyaya yayılmış ve girişimciler için yeni pazar arayışları başlamıştır.

Merkantilizme tepki olarak 18.yy ortalarına doğru özellikle Fransa’da ortaya çıkan diğer iktisadi düşünce akımı fizyokrasidir. Fizyokratlar, yaşamı bir doğal yasanın düzenlediğini ve bu sırada, mantıksal olarak temel politik bir düzenin izlendiğini varsaymışlardır (Kibritçioğlu, 1996, s. 54). Fizyokratlara göre ekonomiye devletin müdahalesi yalnızca korumaya yönelik olmalıdır. Özel mülkiyet ve serbest girişim bu dönemde desteklenmiştir. Dolayısıyla girişimciliğin ilk adımları fizyokratlarda ortaya çıkmıştır. Fizyokrasi tarım yoğun bir dönemde ortaya çıktığı için fizyokratlar tarımı tek verimli sektör olarak kabul etmişlerdir (Er, 2013, s. 83).

Ekonomik faaliyetlerin artmasıyla birlikte girişimciliğe ilgi de önemli oranda artmıştır. Milattan önce batıda, Roma İmparatorluğu döneminden 18.yy’a kadar kişi başına gelirden ciddi bir artış söz konusu değilken girişimciliğin 17.yüzyılda keşfedilmesiyle birlikte kişi başına düşen gelir 1700’lü yıllarda yüzde yirmi oranında artmış, 1800’lü yıllarda ise yüzde 200’lük bir artış göstermiştir. 1900’lü yıllara geldiğimizde bu oran yüzde 740’lara kadar ulaşmıştır (Drayton, 2004).

Uluslararası ticaret ve endüstri alanındaki gelişmelerle birlikte girişimcilik kavramı önemli ölçüde değer kazanmıştır. Süreç içerisinde girişimciliğe bakış açısı da yavaş yavaş yenilikçi bir eksene doğru kaymaya başlamıştır. Bu alanda Joseph A. Schumpeter (1934)’in önemli katkısı olmuştur. Yenilikçi iktisadın da öncülerinden olan Schumpeter, girişimciliğin ekonominin en önemli unsurlarından biri olduğunu vurgulamış ve girişimcinin temel sorumluluğunun değişik türlerde yenilikler çıkararak toplumun refah düzeyini artırmak olduğunu vurgulamıştır (Schumpeter J. A., 2006). Schumpeter’in girişimciliği daha çok yenilik ve değer oluşturma faaliyetleri olarak tanımlaması dönemin koşullarına göre devrimci bir tanımlama olsa da II. Dünya Savaşı koşullarında çok üzerinde durulmamış ancak özellikle 80’li yıllardan günümüze kadar girişimcilik ve yenilik kavramları birbirine çok yakın duran kavramlar olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Girişimcilik kavramı, farklı ülkelerde farklı bilim adamları tarafından çeşitli açılardan ele alınmıştır. Girişimcilik ilk olarak Fransız literatüründe orta çıkmış ve bu

akım girişimcilik kavramını, belirsizliğe karşı risk alan ve kar elde eden kişi olarak tanımlamışlardır. Kar/kazanç aslında belirsizlik ortamında alınan riskin karşılığıdır. Bu akımın önemli iki fizyokratı R.Cantillon (1680-1734) ve Quesnay'dır. Diğer bir önemli Fransız ilahiyatçı ve ekonomist Nicolas Baudeau'dur. Girişimciyi inovasyonla ilişkilendirmiştir. Tarımsal faaliyetlerdeki üretimi artırmak ve daha fazla kazanç sağlamak için yeni teknikler geliştiren kişileri girişimci olarak tanımlamıştır (Chell, 2008, s. 18).

Fransa'nın Lyon şehrinde doğan bir diğer ekonomist J.B. Say Cantillon'un fikirlerini benimsemiş fakat girişimciyi aynı zamanda koordinasyon sağlayan denetim ve yönetim becerisine sahip yönetici olarak tanımlamıştır. Say'a göre girişimcilerdeki en önemli yetenek ihtiyaçları doğru analiz etmek ve piyasa beklentilerini karşılamaktır. Say'a göre girişimci üretim sisteminin kalbidir. Kavramı Fransızca literatürde ilk kez kullanan İrlandalı bankacı Richard Cantillon, girişimciliği daha çok belirsizlik ortamında risk alma olarak ele almıştır. Cantillon'a göre girişimci, belirsiz fiyatla satmak üzere üretimin girdilerini satın alan ve üreten kişidir. Girişimcilerin temel özelliği belirli olmayan bir gelirle yaşamlarını sürdürebilme yeteneğine sahip olmalarıdır. Girişimciliği ilk kez risk ve belirsizlik üzerinden tarif eden Cantillon'u takip eden düşünürlerden Jean Baptiste Say, 1845'te girişimciliğe bütüncül bir yaklaşım getirmiştir. Bu yaklaşıma göre girişimci, yeni ürünler üretmek amacıyla çalışan, doğal kaynaklar ve sermayeden oluşan üretim faktörlerini bir araya getirerek sorumluluk üstlenen kişilerdir. J.B. Say'ın bu tanımında girişimcilerin yönetsel sorumluluğu da başlamıştır.

1860-1880 tarihleri arasındaki dönemde iktisatta yapılan çalışmalar paralelinde girişimcilik ile sübjektivizm bir arada değerlendirilmiştir. (Topkaya, 2013, s. 51). Sübjektivizm kavramı, iktisadi faaliyetlerin nesnelere arasında olmayıp, insanlar arasındaki ilişkilerle gerçekleşmesi olarak tanımlanır. Bu akımı 1860 sonrasında Carl Menger, 1930 ve 1950 arasında Ludwig Von Mises ve Frederick Von Hayek, 1970 ve 1980 yılları arasında ise Israel Kirzner ve Murray N. Rothbard savunmuştur.

Klasik yönetim yaklaşımı, önceki dönemlerdeki gibi kişilerin sosyal sınıfları veya zenginliklerinin girişimcilik için tek başına yeterli olduğunu savunmamaktadır. İnovasyon ve iş birliği girişimcilik faaliyeti için daha önemli kabul edilmiştir (Murphy, Liao, & Welsch, 2006, s. 19). Davranışsal yaklaşım ile 19.yy. sonlarına doğru,

ekonomide yaşanan gelişmelerle birlikte marjinal fayda kavramı ortaya çıkmış ve üretim faktörleriyle birlikte insan faktörü de dikkate alınmıştır. Bu dönemde girişimci, kaynakları yeni ürün ve hizmetlere dönüştürerek değişim yaratan kişi olarak tanımlanmıştır. Bu dönemde, var olan veya sahip olunan kaynaklarla yeni ürünlerin ortaya çıkarılmasına, sermayeden daha fazla önem vermiştir. Davranışçı yaklaşıma göre girişimci, yenilikçi ve yaratıcı fikirler üreterek mal ve hizmet sunan kişi olarak tanımlanmıştır. Klasik yaklaşım ve davranışsal yaklaşım arasında köprü kuran Alfred Marshall'a göre girişimci, güçlü tahmin etme yeteneğine sahiptir. Marshall'a göre ürünleri piyasaya sürmeden önce nerede fırsatların olduğunu, hangi makine ve yöntemlerle üretim yapılacağını, ne zaman ve nerede risk alınacağını bilen, sermaye ve emeği koordine eden kişiler girişimcidir (Er, 2013, s. 78).

Girişimcilik konusunda önemli okullardan biri Avusturya İktisat Okulu düşünürleridir. Girişimcilik kavramına önemli derecede katkı sağlayan Avusturya İktisat ekolü Carl Menger (1840-1921), ekonomik durumu analiz ederek bilgi sağlamanın önemli bir girişimcilik faaliyeti olduğu savunmuştur. Menger aynı zamanda sübjektivist akımın öncüsüdür. Ekonomik gelişmeleri anlayan ve de farkında olan girişimcilerin iktisadi gelişmeye hız kazandırdığını savunur. Bir diğer ünlü ekonomist Walras, ekonomide denge teorisinin kurucusudur. Walras, ekonomide dengeyi kazanç fırsatlarını yaratan girişimcilerin sağladığını savunmaktadır (Chell, 2008, s. 28). Risk almanın girişimciliğin ayırt edici özelliği olmadığını savunan Walras Schumpeter'den ayrılır. Menger ise ekonomik gelişmelerin girişimlere yön verdiğini savunurken, Schumpeter girişimlerin ekonomik kalkınmayı desteklediğini savunmaktadır.

Girişimcilik kavramıyla ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde, girişimciliğin nerede ve ne zaman başladığına ilişkin henüz net bir bilginin olmadığı (Grebel, 2004, Thomas, 2004), tarihin ilk dönemlerinde kar elde eden ve risk üstlenen kişiler olduğu, zaman içerisinde dünyada yaşanan değişimlerle birlikte kavramın özünde çok fazla olmamakla birlikte bazı değişikliklerin olduğu görülmektedir. Klasik dönemde ekonominin girişimciler vasıtasıyla geliştiği kabul görürken, neo-klasik dönemde ise girişimciler yönetici olarak tanımlanmıştır. Çağdaş yönetim yaklaşımlarıyla birlikte girişimcilik inovasyon ve yenilik kavramlarıyla bütünleşmiştir. Günümüzde risk olarak

fırsatları değerlendiren, yeni ürün ve hizmetleri müşterilerle buluşturarak kar elde eden kişiler girişimci olarak tanımlanmıştır.

### **1.1.1.3. Girişimciliğin Ülke Ekonomisi için Önemi**

Girişimciliğin ülke ekonomisindeki rolünü, ekonomik ve sosyal anlamda değerlendirmek gerekir. Girişimciliğin ekonomik boyutunu incelerken de ekonomik gelişme ve ekonomik kalkınma anlamında bir ayrıma gitmek gerekir. Bu noktada iktisat teorilerini açıklamak veya sınıflandırmak üzere birçok ekonomist çalışmalar yürütmüştür (Allen&Thomas, 2004; Arslan, 2006; Rocha. 2004). Yapılan çalışmalara ilişkin literatür incelendiği takdirde konu hakkında yapılan tanımlamaların farklılık gösterdiği görülmektedir. Özellikle ekonomik büyüme veya gelişme ile ekonomik kalkınma anlamında girişimciliğin fonksiyonlarının ayırt edilmesi gerekmektedir. (Rocha, 2004, s. 371).

Ekonomik gelişme veya büyüme noktasında girişimciliğin rolü daha çok sayısal nitelik gösterirken, kalkınma noktasında girişimcilik daha çok nitel yönüyle ağır basmaktadır. Bunun önemli nedenlerinden biri, kalkınma kavramı toplum için kapsamlı ve önemli politikalar içermektedir. Kalkınmanın kısa vadede ölçülmesi kolay değildir. Tarihsel süreçte kavram üç önemli temada sınıflandırılmıştır. Ekonomik gelişme, ekonomik kalkınma ve kalkınma (Allen & Thomas, 2000). Ekonomik gelişme, bir ülkenin belirli bir süre içerisinde ürettiği mal ve hizmetlerin fiyatlarında meydana gelen artış olarak tanımlanır (Arslan, 2006, s. 46). Ülkelerin ürettiği mal ve hizmetlerdeki istikrarlı artış, kullanılan teknoloji ile birlikte katma değerli ürünler üretmesiyle mümkündür. Dolayısıyla ekonomik gelişme gayri safi yurtiçi hasıla veya kişi başına düşüne gelir miktarı ile ölçülebilir. Bu noktada yeni girişimler/yatırımlar ülkede yeni iş fırsatları ile istihdam yaratılmasında, ekonomik büyümenin hızlandırılmasında, yeni endüstrilerin oluşmasında oldukça etkilidir (Bozkurt, Kalkan, Koyuncu, & Alparslan, 2012). Fakat kalkınma insan veya toplum hayatıyla ilgili sağlık, refah düzeyi, okuma yazma oranı, eğitimde kalite, mal ve hizmetlere erişim kolaylığı ve kentleşme düzeyi gibi birçok başlıkta ele alınmalıdır.

Kalkınma toplumun sosyoekonomik yapısında meydana gelen ilerici değişimdir. Ekonomik kalkınmanın kapsamı ekonomik gelişmeye nazaran daha geniştir. Toplumdaki bireylerin gelir düzeyleri arttıkça yaşam standartları da iyileşmektedir. Girişimcilik ve kalkınma ilişkisi, yeni yapılan her yatırımla birlikte ortaya çıkmaktadır. Basit bir örnek vermek gerekirse, girişimciler tarafından yeni iş imkanlarının oluşturulmasıyla istihdam yaratılması ekonomik gelişmeye, insanların gelir elde etmesiyle oluşan refah düzeyindeki artış ise kalkınmaya öncülük etmektedir.

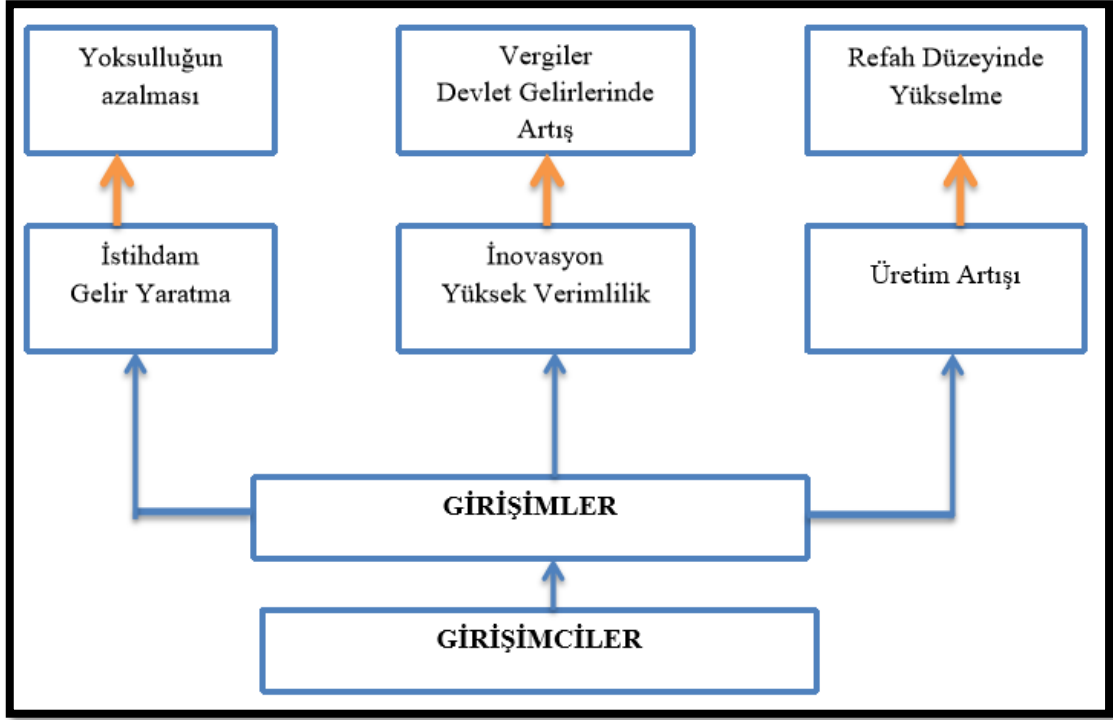
Girişimcilerin ülke ekonomisindeki bir diğer önemli katkı yerel ve bölgesel kalkınmaya aracılık etmesidir (Dulupçu & Özkul, 2007). Girişimciler bölgesel gelişmişlik farklarının azaltılmasında rol üstlenmektedirler. Bu yüzden Kobiler ve yeni işletmeler, her ülke için önemli bir yere sahiptirler (Nwachukwu, 2012, s. 95). Kobiler, üstlendikleri roller sebebiyle ülkelerin kalkınmasında lokomotif rol üstlenmektedirler. Girişimler aynı zamanda ekonomiyi harekete geçiren ve ivme kazandıran güç olarak tanımlanır. Yeni yatırımlar istihdam yaratarak yoksulluk seviyesini kısmen de olsa azaltır ve toplumun refah düzeyinin artmasına katkı sağlar. Küçük veya büyük her yeni girişim yeni ürün ve hizmetler sunar, yeni iş imkanları yaratır ve ticari faaliyetleri hızlandırır. Yereldeki ürünler girişimciler sayesinde ulusal veya uluslararası pazarlara açılır. Bölge düzeyinde sağlamış oldukları iş imkanları göçü azaltır ve bölgeye göç kazandırır. Dolayısıyla girişimciler uzun vadede insanların yaşam standartlarında iyileşme sağlamaktadır. Özellikle girişimciliğin en hızlı ilerleme kaydettiği Amerika Birleşik Devletleri'nde çarpıcı örnekler yer almaktadır.

Amerika'da tüm kuruluşlar tarafından yıllık oluşturulan iş sayısı toplam iş gücünün %18'ini (yaklaşık 16 Milyon) oluşturmaktadır (Decker, Haltiwanger, Jarmin, & Miranda, 2014). Bu miktarın yaklaşık altıda biri (Yaklaşık 2.9 Milyon) yeni girişimler veya genç işletmeler tarafından sağlanmaktadır. Başka bir araştırmacı, Amerika'da mevcut olan 29.3 milyon işletmenin neredeyse tamamının küçük işletme olarak tanımlandığını belirtmektedir (Scarborough , 2012, s. 27). Genel bir tanım olarak kabul edilmese de yüz çalışanın altında çalışana sahip işletmeler küçük işletme olarak kabul edilmektedir. Kobiler Amerika Birleşik Devletleri'nde neredeyse mevcut iş gücünün yarısını oluşturmaktadır. Girişimler genelde emek yoğun işletmeler olduğu için, aslında büyük firmalardan daha fazla iş imkanı sunmaktadır.

Girişimciliğin lke ekonomisine kazandırdığı önemli bir hususta yenilikçi teknolojidir. Batı'da yenilik, teknolojiyle eř anlamlı olarak kullanılmaktadır (Ács, Szerb, & Lloyd, 2018, s. 18). Mark Zuckerberg, Steve Jobs ve diğer Silikon Vadisi'nin kahramanları Batı dünyasında nc girişimciler olarak gösterilebilir. Örneğin Starbucks, kahve dünyasına yön veren ve şu anda dünyanın hemen her köşesinde olan bir kahve markası olarak karşımıza çıkmaktadır. Starbucks'a girdiğinizde ve uzun bir çizgi olduğunda, birkaç dakika içinde kaybolur. Bu süreç yeniliğidir ve fazlasıyla teknik olmayan bir girişimci örneğidir. Son yıllarda yapmış olduğu çevreci uygulamalar da dünya çapında takdir toplamaktadır. McDonalds markası da hamburger için aynısını yapmıştır. Diğer bir örnek ise Enterprise Rent a Car firmasıdır. Araç kiralamalarında yapmış olduğu yenilikler ile insanların kiralama hizmetlerine olan algısını değişirmiştir. Bugün bu firmalar, dünya çapında yüzbinlerce kişiye istihdam sağlamaktadır. Firmaların teknoloji sayesinde yapmış oldukları yenilikçi uygulamalar hem insanların yaşam kalitesini artırmakta hem de küresel ekonomide değer yaratmaktadır.

Girişimciler ekonomik gelişmeye sadece iş imkanları yaratarak veya gelir artışı sağlayarak katkıda bulunmazlar. Toplumun ihtiyaçları ve beklentilerini karşılayacak ürün ve hizmetler sundukları için toplumun refah düzeyinde önemli bir artışa sebep olurlar. Ancak yeni ürün ve hizmetlerin tamamı refah düzeyini artırmaz, ihtiyaçlara cevap verebilen ve en iyi fayda-maliyet oranını karşılayan ürün ve hizmetler veya yenilikler toplum nezdinde değer görmektedir. Teknolojik yenilikleri yakalamak ve çağa ayak uydurmak, doğru zamanda doğru yatırımlar yapmak ülke ekonomisine önemli katkılar sunmaktadır. Girişimciliği ekonomik anlamda katkısı ve rolü mikro ve makro düzeyde de düşünülebilir. Bireysel anlamda motivasyon ve başarı ile bireysel gelir artışı, firma düzeyinde istihdam sağlama ve üretim faktörlerinin ekonomiye kazandırılması, ulusal düzeyde ise ekonomik büyüme, kalkınma ve kişi başına düşen gelir düzeyindeki artış makro düzeyde yarattığı etki olarak gösterilebilir.





**Şekil 1.4:** Girişimciliğin Ekonomiye Katkısı

Girişimlerin sağlamış oldukları katkıları gözden geçirmek gerekirse, sağlamış oldukları iş imkanları ile işsizliği önlemektedirler. Girişimciler, yeni endüstrilerin oluşmasına imkan sağlamakta ve gelir dağılımındaki eşitsizliği ortadan kaldırarak refahının toplumsal tabana yayılmasını sağlamaktadırlar. Girişimciler bölgesel gelişmişlik farklarının ortadan kalkmasını hızlandırarak yerel ve bölgesel kalkınmaya katkı sunmaktadırlar. Ayrıca yeni teknolojilerle katma değerli ürünler üreterek topluma yenilikçi bakış açısı kazandırır.

#### 1.1.1.4. Girişimci Kişilik

Kişilik kavramı, bir bireyi başkalarından ayıran bedensel ve zihinsel özelliklerin bütünü olarak değerlendirilmiştir. Kişilik kavramı, insanları diğerlerinden farklı kılan duygu, düşünce, tutum ve davranışların tümü olarak tanımlanır (Bozkurt Ö. , 2006, s. 96). Girişimcilik kavramında olduğu gibi, girişimci kişilik özellikleriyle ilgili de uzun süredir birçok araştırmacı ve ekonomist çalışma yapmış ancak girişimciler ve diğer insanlar arasındaki farklar konusunda fikir birliği sağlanmamıştır (Narea, 2016, s. 126). Ancak girişimci olmak isteyenlerin, yeni işe başlayan girişimcilerin ve başarılı

olan girişimcilerin kişilik özelliklerini oluşturmaya çalışan araştırmalar, girişimcilerin bazı olumlu kişilik özelliklerini; risk alma eğilimi (Gartner, 1985), güçlü başarıma arzusu, belirsizliğe karşı yüksek tolerans ve iç kontrol odağı olarak belirtmişlerdir (Westhead & Wright, 2013, s. 79).

Chell (2008) girişimci kişilik özellikleriyle ilgili yapmış olduğu değerlendirmede üç önemli özellik belirlemiştir. Yüksek başarıma ihtiyacı, iç kontrol odağı ve risk almaya eğilim. Girişimci kişiler, yalnızca yukarıdaki özelliklere sahip olmayıp, aynı zamanda yaratıcılık (Thomas & Mueller, 2000) ve liderlik (Hisrich, 2005) özellikleriyle de toplum nezdinde değer yaratan kişiler olarak öne çıkmaktadırlar.

Yan (2010) tarafından yapılan araştırmada, başarıma motivasyonu, kontrol odağı, risk alma eğilimi ve proaktiflik gibi kişilik özelliklerinin yeni girişim yapma noktasında etkileri incelenmiştir. Yapılan araştırma sonuçlarına göre bu dört kişilik özelliğinden üçünün (kontrol odağı, risk alma eğilimi, proaktiflik) girişimcilik eğilimini olumlu yönde etkilediği görülmüştür (Yan, 2010).

Başarıma ihtiyacı, kişilerin hedeflerine ulaşması, tanınması ve fark yaratmasıdır. Başarıma ihtiyacı yüksek olan bireyler genellikle sorumluluk almaktan kaçınmamaktadır ve kabul edilebilir riskleri üstlenmektedirler (Şeşen & Basım, 2012). Risk alma eğilimi, girişimcileri toplumun diğer bireylerinden ayırt eden önemli bir özelliktir. Kişiler mevcut durumlarını koruma eğiliminde oldukları sürece yeni fırsatları yakalama şansına sahip olmayabilirler. Ancak girişimciler aslında risk alarak şanslarının sonuçlarına katlanmaktadırlar.

İç kontrol odağı ise Bandura (1977) tarafından sosyal öğrenme kuramından gelmektedir. Öz yeterlilik veya kontrol odağı, bir kişinin bir görevi başarıma konusunda kendi kapasitesine olan inancını ifade etmektedir.

Kişilik özelliklerinin bazıları doğuştan olsa da büyük bir çoğunluğu sonradan oluşmaktadır. Çevresel faktörler, coğrafi şartlar, aile, toplum, ekonomik koşullar, eğitim düzeyi bireylerin kişisel özelliklerini etkilemektedir. Ayrıca psikolojik faktörler, kişisel özellikler ve deneyimler girişimci kişiliği tetiklemektedir. Bu çerçevede girişimci kişilerin kendine has değerleri, tutumları ve ihtiyaçları bulunmaktadır.

Dollinger (1995), bireylerin psikolojik, sosyolojik ve demografik özellikleri, kişilerin girişimci olma kabiliyetlerini etkilediğini iddia etmektedir (Dollinger, 1995, s. 10). Bireylere toplum tarafından verilen sosyal destek, almış oldukları eğitimle kazanmış oldukları yetenekler, çevresinde mevcut olan fırsatlara ilişkin farkındalık düzeyleri ve demografik özellikler girişimci kişiliğin oluşmasında önemli rol oynamaktadır.

#### **1.1.1.5. Girişimci Kişilik Özellikleri**

20. yüzyılın ortalarından itibaren araştırmacılar, girişimcilerin kimler olduğu, kişilik özelliklerinin neler olduğu ve onları girişime yönlendiren faktörlerin neler olduğuna ilişkin soruların cevaplarını bulmak üzerine ekonomi, psikoloji, sosyoloji ve işletme yönetiminden yaklaşımları birleştirerek yanıt bulmaya çalışmışlardır. Araştırmacılar tarafından sıklıkla kullanılan kişilik özellikleri; belirsizlik karşısında güçlü tolerans, risk alma, başarıya ihtiyacı, azim ve kararlılık, kendine güven, iç kontrol odağı, öğrenme, gelişim, liderlik, değişime yatkınlık ve yaratıcılıktır (Narea, 2016, s. 130). Birçok araştırmacı üç önemli girişimci kişilik özelliği olarak risk alma, başarıya ihtiyacı ve iç kontrol odağını belirlemiştir (Chell, 2008, s. 111).

Psikoloji ve sosyoloji alanında kişilik özelliklerini belirleme de “büyük beş model” tanımlaması yapılmıştır (Kerr, Kerr , & Xu, 2018). Goldberg (1990) tarafından geliştirilen bu model, kişilik özelliklerini, deneyime/gelişime açıklık, özdenetim/sorumluluk, dışadönüklük, uyumluluk ve son olarak duygusal denge (nörotizm) olarak belirlemiştir.

Gelişime açıklık özelliği, kişilerin değişimleri fırsat olarak görmesi ve kendileri sürekli geliştirmesidir. Düşünce özgürlüğü, özgünlük ve yaratıcılık kişilerin belirgin özelliğidir. Gelişime açık bireyler inisiyatif kullanarak çevrelerinde değişim yaratırlar.

Özdenetim/sorumluluk sahibi kişiler gayretli, başarı odaklı ve görev bilincinde olan kişilerdir. Özdenetim aslında girişimciler için tartışmalı bir kavramdır. Costa ve McCrae (1992) tarafından yapılan araştırmada özdenetim düzeyi yüksek olan kişilerin azimli, hırslı ve başarı odaklı oldukları görülmektedir (Costa & McCrae, 1995).

Dışadönüklük kişilik boyutu bireyin daha çok sosyal yönünü ve güçlü iletişim becerisini temsil eder (Horzum, Ayaş, & Padır, 2017, s. 399). Dışa dönük bireyler kendine güvenen, sosyal ilişkiler geliştiren ve çevreleriyle ağ kurmayı başaran kişilerdir (Kerr, Kerr, & Xu, 2018).

Uyumlu bir birey, işbirlikçi, nazik, güven duygusuna sahip, sadakat ve empati yönü güçlü kişidir (Hachana, Berraies, & Ftiti, 2018, s. 174). Yüksek uyum düzeyi başarısız girişim oranını azaltabildiği gibi, diğer kişilerin talepleri ve beklentileri doğrultusunda manipülasyona da uğrayabilir.

Nörotizm, bireyin duygusal dengesini ifade eder. Duygusal denge düzeyine sahip bireyler soğukkanlı, rahat, kendinden emin, stres düzeyleri düşük ve hoşgörülüdürler (Hachana, Berraies, & Ftiti, 2018). Ancak nörotizm seviyesi yüksek bireyler daha endişeli, üzgün ve güven düzeyi düşük özelliklere sahiptir. Aşırı iş yükü, kişi iş uyumu, ailevi sebepler, iş ve aile çatışması, fiziki ve psikolojik stres gibi unsurlar kişilerde duygusal dengesizliği oluşturabilir. Dolayısıyla nörotik seviyesi yüksek bireyler kaygı yaşamaya daha eğilimlidirler (Horzum, Ayaş, & Padır, 2017, s. 400).

Görüldüğü gibi araştırmaların çoğunda farklı kişilik özellikleri ön plana çıkarılmıştır. Kimi araştırmacılar beş kişilik özelliği üzerinde dururken (Kerr vd., 2018; Costa & McCrae, 1995) bir çoğu üç kişilik özelliği üzerinde durmuştur (Chell, 2008; Narea, 2016; Luca, 2017). Bu çalışmada ise altı kişilik özelliği, öğrencilerin girişimci kişilik özelliklerini belirlemek için kullanılmıştır. Bunlar; başarı arzusu, kontrol odağı, risk alma eğilimi, belirsizlik toleransı, yenilikçilik ve özgüvendir.

Bu kişilik özellikleri, girişimcilik literatüründe farklı çalışmalarda sıkça alıntı yapıldığı için seçilmiştir. Ayrıca, yazarlar bu özelliklerin, bireylerin girişimci davranışlarını temsil edebilecek kapasitede olduğunu belirtmiştir (Gürol & Atsan, 2006, s. 28).

*Belirsizliğe karşı tolerans*, girişimcilerin belirgin özelliklerinden biridir. Belirsizlikler girişimcilerin hedeflerine ulaşmasında engel olduğu gibi yeni fırsatlar da yaratabilir. Her gün ortaya çıkan ve karar almayı zorunlu kılan belirsiz durumlarda, girişimcilerin inisiyatif alması gerekir çünkü belirsiz koşullarda planlama ve yatırım yapma zorlu bir süreçtir (Narea, 2016, s. 126). Belirsizliğe karşı tolerans göstermek

girişimcilerin her koşulda büyük adımlar atacağını göstermemektedir. Ayrıca daha ılımlı ve orta düzeyli riskler olarak ileriye yönelik yatırım planlamak girişimcilere kolaylık sağlayabilir.

*Risk alma*, girişimcilerin kararlarını eyleme geçirme sürecinde en zorlu adımdır. Risk almaya eğilimli olmak, girişimcileri diğer insanlardan ve yöneticilerden ayırır (Luca, 2017, s. 23). Birçok araştırma girişimcinin en belirgin karakterini risk alma eğilimi olarak belirlemiştir. Risk alma, sonucunun başarısız olma ihtimaline rağmen, bir iş fikrini yürütmeye koymaktadır. Girişimci de bu riskin sonucu üstlenen kişi olarak tanımlanır. Yine de araştırmalar, girişimcilerin genellikle hesaplanabilir nitelikte riskler aldıklarını göstermektedir (Chell, 2008, s. 102).

Girişimci kişilerin bir diğer önemli özelliği *başarma arzusudur*. Bireylerin girişim yapmak için en önemli motivasyonu, hedeflerine ulaşma ve başarma ihtiyacıdır (Kerr vd., 2018, s. 23). Başarıya duyulan ihtiyaç, bir bireyin sahip olduğu yetenekleri kullanarak zorlu hedeflere ulaşması ve diğer insanlar tarafından değer görme isteğidir. Araştırmalar, girişimcilerin sıfırdan bir şirket kurmasının yüksek başarma hevesine bağlı olduğunu savunmaktadırlar. Çünkü her girişimin uzun bir süreci ve ayrıca başarısız olma ihtimali bulunmaktadır (Narea, 2016, s. 129). Planlama, koordine etme, yürütme ve yönetme gibi kapsamlı bir sistemi ancak güçlü başarma arzusu olan bireyler idare edebilirler. McClelland (1961), girişimci olabilmemenin anahtarını, başarma motivasyonu olarak belirlemiştir (Chell, 2008, s. 89). Başarı aslında öğrenilmiş bir kişilik özelliğidir (Luca, 2017, s. 23). Benzer şekilde birçok araştırma başarma ihtiyacı ile girişimcilik arasında güçlü bir bağ kurmaktadır.

*Kontrol odağı*, bir insanın yaşamı üzerindeki kontrol derecesidir (Karabulut, 2016, s. 13). Kontrol odağı insanlarda i ve dış kontrol odağı olmak üzere iki farklı şekilde ortaya çıkmaktadır. İç kontrol odağı, bir kişinin kararlarının yaşamını kontrol edebileceğine inandığını gösterirken, dış kontrol odağı, bir insanın yaşamının kader, şans ve dış unsurlardan veya başka insanlar gibi dış etkenlerden etkilendiğini gösterir. İç kontrol odağına sahip kişilerin kariyer yollarını belirleyebilmeleri, girişimci olma niyetlerini değerlendirmeleri ve girişim yapmaları beklenmektedir.

İç kontrol odağı psikolojide, bireyin kendi davranışları ve sonuçları üzerinde söz sahibi olduğunu gösteren bir kişilik yönelimidir (Tomak, 2015, s. 32). İç kontrol

odağı, başarı veya başarısız durumların dış çevre faktörlerinden ziyade (şans, kader, çevresel faktörler) kişinin kendi yetenek ve çabaları sonucunda ortaya çıkma durumudur. Birey eğer davranışlarının sonuçlarının kendi kontrolünde olduğuna inanıyorsa iç kontrol odağına, kendi dışındaki faktörlerden kaynaklandığına inanıyorsa dış kontrol odağına sahiptir.

Kontrol odağı kavramı, Rotter (1960) tarafından yayımlan “Sosyal Öğrenme Teorisi” den ortaya çıkmıştır. (Chell, 2008, s. 98). İç kontrol odağı kavramı, kişinin farklı durumlar karşısında edindiği tecrübe ve yaşadığı sosyal çevreye göre farklılık göstermektedir.

*Yenilikçilik* ve girişimcilik kavramları benzer dinamikler üzerine inşa edilmiştir. Girişimcilikte yenilikçi olmak düşünsel bakımdan yenilikçi ve sentezci olmayı gerektirir. Yenilikçi ve güçlü vizyona sahip bireyler pratik zekaya sahip girişimcilerdir (Tutar & Fırat, 2014, s. 25). Örgütsel başarı için inisiyatif alır ve değişim yaratır. Girişimcilerin ayırt edici özelliği öngörülerinin yüksek olmasıdır. Girişimciler karşılaşılan sorunlara karşı yenilikçi ve alışılmış dışında çözümler üretme yeteneğine sahiptirler. Bu noktada inovasyon yatan kişiler aslında girişimcidirler. Yeni ürün, hizmet ve iş süreçleri ortaya çıkararak fırsatları değere dönüştürerek ekonomide katma değer yaratırlar (Erdoğan, 2012, s. 44).

Yenilik, toplum nezdinde ekonomik ve sosyal fayda yaratan bir değerdir. Girişimciler yapmış oldukları faaliyetler ile radikal değişiklikler gerçekleştirirler. Bilgi ve iletişim teknolojisindeki gelişmeler, verinin daha hızlı ve kolay yayılması, ekonomideki değişimler ve tüketici davranışları girişimcileri yenilik yapmaya zorlamaktadır.

*Özyeterlilik*, bir kişinin hedeflerini gerçekleştirmek için gerekli motivasyona sahip olması, beklentileri karşılamak için çaba sarf etmesi ve üstesinden gelmesi olarak tanımlanır (Cassar ve Friedman, 2009). Girişimciler, kişisel yargı ve yeteneklerine güvendiklerinde dolaylı baskı altında veya belirsiz durumlarda karar alma yeteneğine sahiptirler. Özgüven kişinin mevcut yeteneklerinin farkında olması ve hedeflerine ulaşacağına inanmasıdır. Chen vd. (1998) girişimcilerin kendine güven duyması ve bazı yetkinliklere sahip olması gerektiğini vurgulamıştır. Bu kilit özellikler, pazarlama, inovasyon, yönetim, risk alma ve finansal denetimdir. Yeni bir iş kurmayı düşünen

veya girişimde bulunanların bu özellikleri veya yetenekleri taşıması gerekir. Öz yeterlilik düzeyleri yüksek bireylerin girişimci olma ihtimalleri daha yüksektir (Chell, 2008, s. 135).

Birçok araştırmacı, belirsizlik ortamında ve rekabet düzeyinin yüksek olduğu piyasalarda, yeni ürünler sunmak veya pazara giriş yapmak için girişimcilerin güçlü bir vizyona, kişisel öz-yeterlilik duygusuna ve inovasyona meraklı olmaları gerektiğini savunmuştur (Kerr vd., 2018).

Özetlemek gerekirse, girişimcilik birtakım özelliklerin birikimidir. Girişimciler, bu özelliklerin birçoğuna sahip olabildiği gibi, iki özelliğe veya üç özelliğe görece daha fazla sahip olabilir. Dolayısıyla bu özelliklerin her biri girişimcinin kişiliğinde aynı derecede ağırlığa sahip olmayabilir (Tikici & Aksoy, 2013, s. 32). Girişimci tanımlarından da anlaşıldığı üzere, girişimciler yenilik yaratma eğilimindedirler. Belirsiz ortamlarda dahi risk üstlenerek tehditleri fırsata dönüştürme eğilimindedirler. Karşılaştıkları zorlukların üstesinden gelebilecek özgüven duygusuna sahiptirler. Başarmak onlar için itici bir güçtür. Kendilerinden beklenenin farkında oldukları için başarıya arzusu gösterirler.

Girişimci kişiliğe sahip kişiler; fark yaratma eğiliminde oldukları için yaratıcı, zorlukları aşabileceklerine inandıkları için özgüvenli, fırsatları yakalayabilme eğiliminde oldukları için yenilikçi ve kendilerine hakim oldukları için iç kontrol odağına sahip bireylerdir.

#### **1.1.1.6. Girişimciliği Etkileyen Faktörler**

Girişimciliğin ekonomik gelişmeye, istihdama ve inovasyona olan katkısından ötürü, girişimcilik faaliyetlerini etkileyebilecek unsurlar ekonomistler ve politikacılar tarafından araştırılmaya başlanmıştır. Girişimciliğin ekonomiye etkisi uygulamalı veya teorik olarak önemli birçok araştırmada yer almıştır. Ayrıca, birçok ülkedeki kamu otoriteleri, ulusal ekonomileri geliştirmek için girişimcilik faaliyetlerini desteklemeyi amaçlamaktadır. Son yaşanan ekonomik krizler, finansal sorunlar ve artan işsizlik oranları, ülkeleri girişim faaliyetlerini etkileyen unsurları yeniden gözden geçirmeye zorlamıştır. Literatür araştırmaları, farklı ülkelerde veya coğrafyalarda girişimciliği

etkileyen faktörleri hem teorik hem de pratik olarak inceleyen önemli sayıda çalışmanın varlığını göstermektedir (Roman & Rusu, 2016, s. 494).

Girişimcilik yalnızca niyet ile gerçekleşmesi mümkün olan bir faaliyet değildir. Beşeri kaynakları ve fiziki altyapıları girişim yapmaya elverişli şehirler, bölgeler veya ülkeler girişimci bireyler için daha caziptir. Girişim yapmayı doğrudan veya dolaylı yönde etkileyen birçok ekonomik ve sosyal faktör bulunmaktadır. Kişilerin demografik özellikleri, aile yapıları, yaşadıkları çevre, ülkedeki ekonomik durum, hukuki düzenlemeler vb. birçok etken girişim faaliyetine etki etmektedir. Hükümet politikaları da girişimcileri destekleyici nitelikte geliştirilmelidir. Vergi muafiyeti veya indirimi, girişim sermayesi, hukuki güvence, eğitim ve ar&ge çalışmaları ülkelerin girişimcilere sağlayacağı başlıca kolaylıklar olarak gösterilmektedir (Castano, Mendes, & Galindo, 2015).

Girişimcilik ayrıca dört önemli faktörden etkilenir: ekonomik gelişme, kültür, teknolojik gelişme ve eğitim. Bu faktörlerin bulunduğu alanlarda, güçlü ve tutarlı girişimler görülebilir. Bu koşulların, girişimciliğin ortaya çıkmasında hem olumlu hem de olumsuz etkileri olabilir. Olumlu etkiler, girişimciliğin ortaya çıkması için kolay ve elverişli koşullar teşkil ederken, olumsuz etkiler ise girişimlerin ortaya çıkmasına engel teşkil eden ve dolayısıyla yeni fırsatların yaratılmasını önleyen unsurlardır. Girişimciliği etkileyen faktörleri ekonomik, sosyal ve demografik faktörler olmak üzere üç başlıkta inceleyelim.

### **Ekonomik Faktörler**

Ekonomik faktörler girişimcilik üzerinde doğrudan ve en hızlı etkiye sahip unsurlardır. Birçok zorunluluk veya fırsat girişimciliği tetiklemektedir. Girişimciliğin büyümesini etkileyen ekonomik faktörlerin bazıları; finansman, risk sermayesi, hukuki düzenlemeler, işgücü, hammadde, piyasa koşulları ve teknolojik altyapıdır. Bu faktörlerin her biri ne kadar gelişmiş veya güçlü olursa, girişimcilik için o kadar çok fırsat doğabilecektir.

Bommes ve Kolb (2004) girişimciliği etkileyen ekonomik faktörleri yapısal ve kişisel düzeyde olmak üzere iki boyutta ele almışlardır. Yapılan çalışmada fırsatlar ve engeller yapısal boyutta değerlendirilirken potansiyel ve sınırlar kişisel pozisyonda değerlendirilmiştir. Ekonomik yapı, ürün ve hizmetleri, finansmana erişimi, piyasa



koşullarını ve vergi oranlarını içermektedir. Kişisel pozisyon ise nitelikli personel, eğitim durumu, tecrübeli çalışanları ve beşeri sermayeyi içermektedir (Olowa & Omowumi, 2015, s. 26). Ekonomik yapı ve beşeri sermaye girişimciler için ne denli müsaitse yatırım kararları için de o derece uygundur.

Sermaye ve finansman erişimi girişimcilik için en önemli mali unsurlardır. Sermaye, işletme kurmak için en önemli ön koşullardan biridir. Girişimcilerin sıklıkla yaşadıkları problemlerin başında sermaye eksikliği veya finansmana erişim engelleri gelmektedir. Öyle ki önemli girişim fikrine sahip çoğu birey, finansman eksikliği sebebiyle sahip oldukları yatırım fikirlerini hayata geçirememektedirler. Dolayısıyla yeterli sermayenin bulunması, bir işletmenin kurulmasını, hayatta kalmasını ve büyümesini etkilemektedir.

Finansman mevcudiyeti, iş gücü, yatırım için arazi, müşterilere erişilebilirlik, tedarikçiler ve yatırım teşvikleri gibi unsurlar girişimciliği teşvik eden önemli faktörlerdir. Girişimcilik faaliyeti yatırım teşviklerine kolay erişimle birlikte hız kazanmaktadır. Sermaye mevcudiyeti, girişimcilerin üretim faktörlerini bir araya getirmesini kolaylaştırmaktadır. Bu noktada risk sermayesi kavramı ortaya çıkmaktadır. Risk sermayesi istisnai büyüme potansiyeline sahip bireylerin veya firmaların kullanımına sunulan finansman olarak tanımlanmaktadır (Tikici & Aksoy, 2013, s. 54). Yeterli sermaye sahibi olmadığı için fikirlerini yatırıma dönüştüremeyen girişimciler için bu finansman sağlanabilecek en önemli fırsattır.

Ülkeler son yıllarda özellikle büyüme ihtimali olan bilgi temelli ve teknolojik odaklı girişimlerin artmasını istemekte ve buna ilişkin yatırım altyapısını güçlendirmektedirler (Westhead & Wright, 2013, s. 16). Hibeler, yatırım teşvikleri, eğitim, bilgilendirme, danışma ve yönlendirici kuruluşlar buna örnek teşkil etmektedir. Bunlar girişimciler için fırsatlar sunan ekonomi modeli olarak tanımlanabilir. Ancak zorlu ve yoğun bürokrasi, karmaşık ve çoklu düzenlemeler, piyasa koşullarındaki belirsizlik ve yatırım taleplerine ilişkin verilen yavaşlatıcı tepkiler yeni girişimler için engel teşkil etmektedir.

Hukuki düzenlemeler de girişimcileri koruma altına almaktadır. Adalet kavramı gelişmemiş ve kanunların etkin yürümediği ülkelerde girişim yapmanın bedeli çoğu zaman ağır olabilmektedir. Girişimler veya yatırımlar için koruyucu ve denetleyici

hukuki altyapının sağlam olması ve kişilere güven vermesi gerekir. Özellikle yurtdışı yatırımlarında girişimciler hukukun egemen olduğu toplumlarda daha rahat karar alıp uygulamaya koyabilmektedirler.

Bir diğer önemli ekonomik unsur işgücü arzıdır. Girişimciler, yapmış oldukları yatırımlarda çalıştıracağı insan kaynağına erişim kolaylığına önem vermektedir. Nitelikli çalışanların varlığı, şirketlere kalifiye istihdam sağlama imkanı vermektedir. Daha az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkeler yoğun ve hatta artan nüfus nedeniyle beşeri sermaye açısından zengin ülkelerdir. Ancak mobil ve esnek bir işgücü varsa girişimcilik teşvik edilir. Bu nedenle girişimciler, yeterli işgücünü güvence altına alarak yatırım kararı alabilirler.

Girişimciliğin yaygınlaştırılması, güçlü iletişim, teknoloji ve lojistik altyapısıyla mümkündür. Girişim altyapısı yalnızca piyasayı büyütmele kalmaz aynı zamanda mevcut firmaların da yeni yatırımlara yönelmesine zemin hazırlar. Yukarıdaki faktörlerin yanı sıra, ticaret odaları, sanayi odaları, ticari amaç güden dernekler gibi kobileri yönlendiren ve destekleyen kuruluşlar girişimciliği teşvik etmeye ve sürdürmeye katkıda bulunmaktadır. Bu noktada belki de bürokrasiyi azaltmak için tek nokta girişimci ofisleri kurularak tek kanaldan tüm resmi işlemler yürütülebilir. Hızlı değişen küresel piyasada, girişimcilerin daha etkili ve daha verimli olabilmeleri için uygun zemin hazırlanması gerekir.

### **Sosyal ve Kültürel Faktörler**

Sosyal faktörler, girişimciliğe olan etkileri bakımından birçok unsuru bünyesinde barındırmaktadır. Girişimcilerin veya girişimlerin büyümesine katkıda bulunan toplumlar girişimci davranışını güçlü şekilde etkilemektedir (Ramona vd., 2006; Aldrich ve Cliff, 2003). İnsanların büyüdüğü sosyal ortam, yaşadığı çevre ve kurdukları ilişkiler temel inançlarını, değerlerini ve normlarını şekillendirir. Aslında sosyal faktörleri ele alan araştırmacıların çoğu Schumpeter (1934)'e atıfta bulunmaktadır. Toplumun sosyal ve kültürel değerleri girişimcilerin serbest faaliyette bulunmasına imkan vermektedir.

Sosyo kültürel faktörler, bireylerin düşüncelerini, duygularını ve davranışlarını etkileyen faktörlerdir (Onodugo & Onodugo, 2015, s. 250). Girişimciliği etkileyen sosyal faktörler; aile, eğitim düzeyi ve kültürel değerler olarak sıralanabilir.

Tarihe baktığımız zaman, aslında işletmeler aile işletmesi olarak tanımlanır ve bu yüzden aile tabiri kavrama pek dahil edilmezdi. Ancak sonradan yapılan çalışmalar, ailenin ve işletmelerin doğal olarak ayrı sistemler olduğunu ve bu yönüyle değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır (Aldrich & Cliff , 2003, s. 575).

Toplumunu oluşturan en önemli yapı ailedir. Bireylerin almış oldukları eğitimde ve yaşadıkları sosyal çevrede ailenin payı büyüktür. Ailenin büyüklüğü ve ailenin ekonomik durumu bireyleri her alanda etkilemektedir. Birçok araştırma, ailenin bireylerin girişimcilik faaliyetlerine yardımcı olduğunu ortaya koymuştur (Poutziouris, O’Sullivan, & Nicolescu, 1997, s. 247). Ailenin mesleki ve sosyal statüsü girişimciliği önemli ölçüde etkilemektedir. Aile, girişimciliğe ilişkin algılarımızı yönettiği gibi, girişimcilik süreçlerinde yer alan karmaşıklık ve çözümler konusundaki anlayışımızı da derinleştirmektedir.

Girişimciliği etkileyen önemli bir diğer sosyal etken eğitimidir. Eğitim, bireylerin dış dünyayı anlamasını ve yorumlamasını sağlar ve kişileri karşılaşılabileceği problemlerle başa çıkabilmek için temel bilgi ve becerilerle donatır. Her toplumda, eğitim sisteminin girişimcilik değerlerini teşvik etmede önemli bir rolü vardır. Birçok diğer unsur gibi eğitim düzeyi de girişimci karar alma süreçlerinde aktif rol oynamaktadır.

Yapılan araştırmaların çoğunda eğitim ile girişimcilik arasında anlamlı ve doğrusal yönde ilişkiler tespit edilmiştir. Firmaların/şirketlerin uzun süreler hayatta kalmasında eğitimin ve nitelikli insan kaynağının rolü oldukça yüksektir(Bates, 1990; Gimeno vd., 1997). Öyle ki, Akhter ve Sumi (2014) tarafından yapılan çalışmada, eğitim düzeyi arttıkça yaratıcılığın artması ve girişimlerin yaygınlaşması beklenmektedir (Akhter & Sumi, 2014).

Ülke olarak gerileme veya çöküş dönemine nadir maruz kalan ve eğitim düzeyi yüksek toplumlarda, girişimcilik daha ileri düzeydedir (Castano, Mendes, & Galindo, 2015, s. 1497). Öyle ki gelişmekte olan ülkeler, müfredatlarını girişimcilik dersleri ile zenginleştirme eğilimindedirler (Onodugo & Onodugo, 2015, s. 254). Türkiye’de ise

özellikle son yirmi yılda girişimcilik eğitimleri hem kamu politikalarına girmiş hem de üniversitelerde yaygın olarak verilmeye başlanmıştır.

Eğitim düzeyi yüksek olan ülkelerde, eğitim ve araştırma alanında yapılan yatırımlar bireylerin gelişimini hızlandırarak, uzun vadede ülkelerin ekonomik ve sosyal alanda kalkınmasına ve toplumun refah düzeyinin yükselmesine sebep olacaktır.

Sosyal faktörlerin bir diğer önemli boyutu kültürdür. Kültür bir toplumun yaşayış şeklidir. Toplumlar, farklı fiziksel özellikteki veya koşullardaki coğrafyalarda konumlanmıştır. Bu da farklı toplumlarda farklı kültürel değerlerin oluşmasına yol açmıştır (Shane, 1993). Dolayısıyla kültür, politik, sosyal, teknolojik veya ekonomik bağlamlardan farklı olarak, ekonomik davranış ve girişimcilik ile doğrudan ilgilidir.

Girişimcilik faaliyeti ile ilgili kültürel etkiyi veya etkileri incelemedeki zorluklardan biri, kesin ve yaygın olarak anlaşılan bir kültür tanımının olmamasıdır (McGrath et al, 1992). Sosyologlar, kültüre ve kültürel değerlere ilişkin farklı yaklaşımlar göstermişlerdir. Kültürel değerler, bir toplumun üyelerini diğerlerinden ayıran fikirlerin grubu olarak tanımlanır (Hofstede, 1980). Kültür, bir toplumun anlayışı ve yaşayışı ile ilgili tüm değerleri içermektedir.

Girişimcilikte kültürel değişkenler olarak değerlendirilen araştırmaların çoğu, Hofstede'nin (1980) kültürün çeşitli biçimlerde nasıl tezahür ettiğini ve bireysel veya toplumsal seviyelerde kültürel değerlerin ulusal kültürden nasıl etkilendiğini gösteren çalışmasını takip etmiştir. Bu görüşe göre, toplumlar arasındaki kültürel farklılıklar dört boyutta incelenebilir: belirsizlikten kaçınma, bireysellik, erillik ve güç mesafesi. Belirsizlikten kaçınma boyutu, bireylerin belirsiz durumlardaki tercihini temsil eder. Bireycilik, toplumsal yaşamda bireyin yararlarını toplumun yararlarından daha üstün, daha önemli gören, birey haklarını savunan tutumdur. Güç mesafesi, kararların nasıl alındığını, ast ve üst ilişkilerinin düzeyini ve yönetim tarzını temsil ederken erillik ise, hizmet ve sezgiden ziyade materyalizm ve kararlılığa olan inancı ifade etmektedir. Kolektivistler ise genellikle toplum, halk, ulus veya ülke gibi kavramlara odaklanırlar.

Araştırmacılar, Hofstede'nin (1980) kültür kavramını kullanarak genel olarak girişimciliğin, bireysellik açısından yüksek, belirsizlikten kaçınmada düşük, güç mesafesinde düşük ve erilikte yüksek olan kültürler tarafından kolaylaştırıldığını varsaymışlardır (Hayton, George, & Zahra, 2002).

## **Demografik Faktörler**

İnsanlar, sosyal ve ekonomik faktörlerin dışında bazı kişisel özellikler nedeniyle de girişim faaliyeti gösterebilirler. Girişimci kişilik özelliklerinin yanı sıra, bazı önemli demografik unsurlar da girişim kararını etkilemektedir. Araştırmaların çoğunda yaş, cinsiyet, aile, eğitim düzeyi, iş tecrübesi, medeni durum ve gelir gibi faktörlerin girişimciliğe olan etkileri araştırılmıştır.

Girişimciliğe yönelik yapılan araştırmaların çoğunda girişimcilik faaliyetinin genellikle 22-55 yaş aralığında olduğu görülmektedir (Bozkurt Ö. , 2006). Bu yaş aralığı aslında insanların kariyerlerinin en etkin olduğu dönemdir. Yapılan çalışmalar, yaş ile girişimcilik arasında önemli ilişkiler olduğunu ortaya koymuştur. Ancak girişimciliğin yaş ile birlikte arttığına veya azaldığına ilişkin tartışmalar süregelmektedir (Liang, Wang, & Lazear, 2014).

Girişimcilik için gençler veya yolun başındakiler, enerji ve motivasyona sahipken girişim sermayesi açısından yoksundurlar. İleri yaştakiler de ise sermaye ve tecrübe fazla ancak enerji ve motivasyon eksikliği bulunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında yaş ile girişimcilik arasında önemli düzeyde bir ilişki olduğu söylenebilir (Hisrich, 2014; Bozkurt, 2006; Bates, 1995).

Cinsiyet ve girişimcilik arasında anlamlı ve önemli bir ilişkinin varlığı yapılan birçok araştırmada ortaya konmuştur. Erkeklerin güçlü başarıma arzuları nedeniyle kadınlara göre daha fazla girişim faaliyetinde buldukları birçok araştırmada görülmektedir (Şeşen ve Basım, 2012; Harris ve Gibson, 2008; Peterman ve Kennedy, 2003; Kristiansen ve Indarti, 2004; Kerr vd., 2017). Erkekler için yeni bir girişimde bulunma sebebi daha fazla gelir elde etme iken, farklı alanlara yönelik ilgiler ve hobiler kadınlar için girişim yapmak için güçlü motivasyon unsurları olarak gösterilmektedir. Yine araştırmalara göre, erkekler finansman noktasında banka kredileri kullanırken, kadınlar genellikle riski düşük kabul edilen tasarrufları ve öz sermayeyi kullanmayı tercih etmektedirler (OECD, 2018).

Girişimcilik için en önemli unsurlardan birisi sermaye olduğundan kişilerin geliri oldukça önemlidir. Geliri yüksek olan bireyler girişimcilik noktasında daha avantajlı kabul edilebilirler. İnsanlar, yaşamlarını idame ettirmek için ihtiyaç duydukları gelir eğer ihtiyaçlarından fazla ise kalan tutarı tasarruf yoluyla veya yatırım

yoluyla değerlendirme amacı güderler. İnsanlar, genellikle belirli bir iş yerinde emek sarf ederek, mevduatlarını değerlendirerek, doğal kaynakları değere dönüştürerek veya girişimci statüsünde ürün veya hizmet üreterek gelir elde ederler (Erdurur, 2012).

Girişim sermayesi, risk sermayesi, çekirdek sermaye veya başlangıç sermayesi yaratmada gelirin payı oldukça fazladır. Kişilerin geliri, eğer belli bir düzeyde değil veya girişimcilik için yeterli değilse bu noktada alternatif kurumlar devreye girmektedir. Ülkemizde KOSGEB, ilgili Bakanlık birimleri veya Kalkınma Ajansları yenilikçi girişimlere ekonomide değer yaratmak için finansal katkı veya hibe sağlamaktadırlar.

Evli insanlar, bekarların alabileceği benzer riskleri kolaylıkla üstlenemezler. Evli bireylerin öncelikleri, çocuklar ve eşlerine karşı olan sorumlulukları ve onların yaşam maliyetlerini karşılamaktır. Bu noktada risk almak ve yatırım yapmak gibi kişisel arzular ikincil planda kalmaktadır. Dolayısıyla medeni durum, riskli bir finansal süreç olan girişimcilik üzerinde dolaylı etkiye sahiptir. Evli insanların düşük risk alma eğilimde oldukları yapılan araştırmalarda görülmektedir (Saral, 2018). Ancak Zhang (2018) tarafından yakın zamanda Avusturalya’da yapılan araştırmaya göre evli çiftlerin bekarlara göre daha fazla girişim niyetinde oldukları gözlenmiştir (Zhang, 2018).

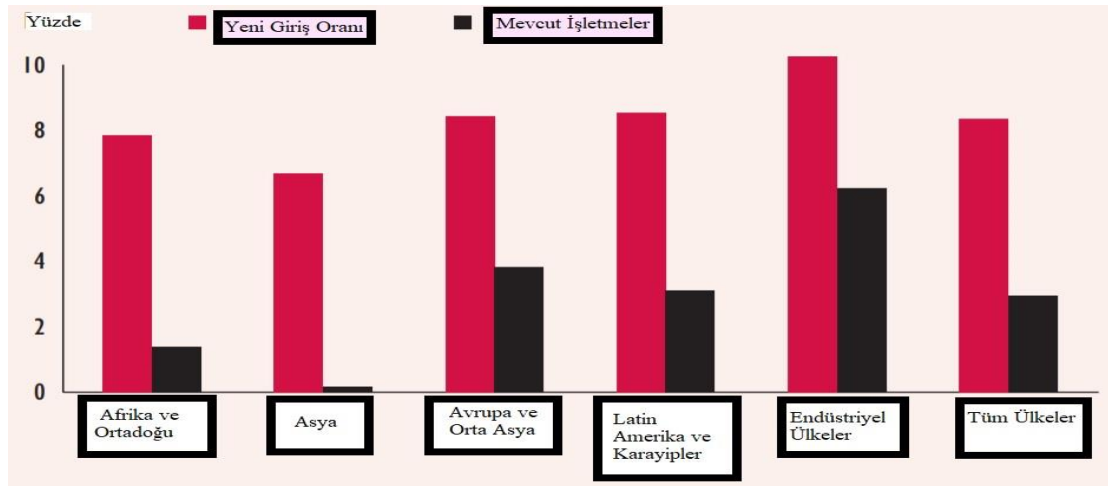
Basu ve Virick (2008)’e göre, girişimcilikteki kariyer bireylere bağımsız çalışma, yeni istihdam yaratma ve yenilikler ile ekonomide değer yaratmak için önemli fırsatlar sunmaktadır. Goetz vd.(2012), serbest mesleğin sadece ücret ve maaş üzerinde değil, kişi başına düşen gelir ve yoksulluğun azaltılması noktasında önemli olumlu ekonomik etkilerinin olduğunu belirtmiştir (Goetz, Fleming, & Rupasingha, 2012).

Yapılan çalışmalar, bireylerin iş tecrübelerinin karar alma ve iş performansını etkilediğini göstermiştir (McStay, 2008). İş tecrübesi bireylerin sektör ve piyasa bilgisini göstermektedir. Aynı sektördeki veya alandaki tecrübeler, önemli sayılabilecek iş fikri ve yeni fırsatlar için başlangıç noktası olabilir (Vivarelli, 2012). Yine öğrenciler üzerine yapılan bir araştırmada, iş tecrübesi olan öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin daha fazla olduğu görülmüştür (Fatoki, 2014). Kişilerin önceki iş tecrübeleri kendilerine rol model edinmeleri ve ağ kurmaları noktasında katkı sağlar ve bu da girişimde bulunmaya yardımcı olabilir.

### 1.1.1.7. Dünyada ve Türkiye’de Girişimcilik

18.yy. ortalarında başlayarak günümüze kadar ulaşan ve halen üzerinde durulması gereken konular başında gelen girişimcilik, tüm dünyada yükselen bir değer haline gelmiştir. OECD tarafından yayımlanan rapora göre çoğu ülkede girişimcilik yaşanan krizlere rağmen artarak devam etmektedir. 2012 yılında yapılan araştırmada özellikle İngiltere, Avusturalya ve Fransa’da yeni girişimler yirmi yıl öncesine kıyasla neredeyse iki kat artmıştır (OECD, 2018). Ayrıca 2015 yılındaki verilere göre yeni açılan işletmelerin büyük çoğunluğu, küçük işletme statüsünde (çalışan sayısı<10) kurulmaktadır. Türkiye’de de durum benzerlik göstermektedir. Yeni kurulan küçük işletmelerin çoğu dış ticaret alanında faaliyet göstermemekte, çoğunlukla iç piyasada ticari faaliyette bulunmaktadır. Ancak zaman içerisinde işletmelerin çalışan sayısı ve yıllık ciroları arttıkça ithalat ve ihracata yönelik faaliyetleri de artmaktadır.

Dünya bankası tarafından yapılan araştırmalar, girişimciliğin dünya genelinde %7 ile %9 arasında değiştiğini göstermektedir. Yalnızca cari yıl içerisinde kurulan yeni işletmeleri temel alan araştırmada, yüzde on beş ve üzerindeki en yüksek giriş oranları sanayi ülkelerinde, özellikle Batı Avrupa ve Yeni Zelanda’da görülmektedir. Yine aşağıdaki şekilde de görüldüğü gibi en düşük yeni girişim sayıları ise gelişmemiş ülke statüsünde değerlendirilen Afrika, Güney Asya ve Latin Amerika’da görülmektedir.

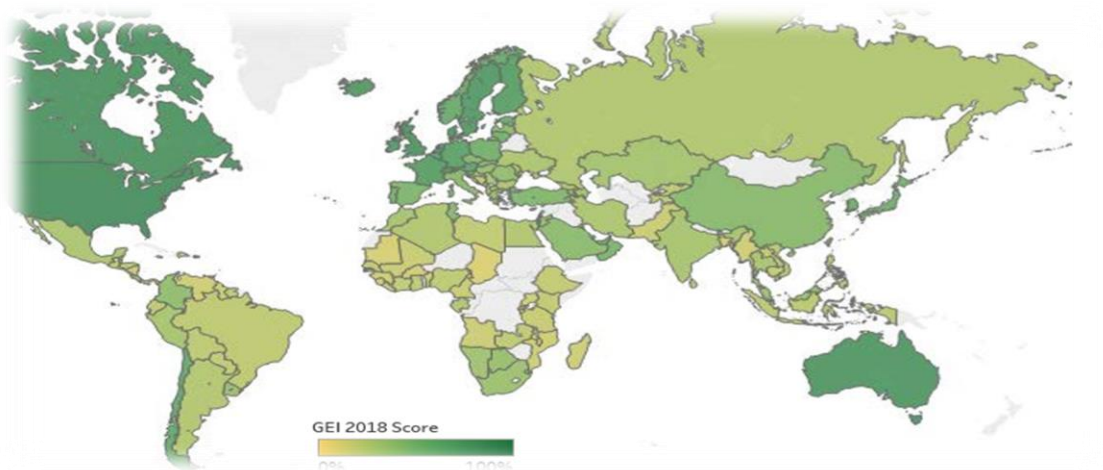


**Kaynak:** Dünya Bankası Girişimcilik Veri tabanı, 2007

**Şekil 1.5:** Dünyada Yeni Girişimcilik Oranları

1968'de Jean Jacques Servan-Schreiber'in AB üye ülkelerini, dev Amerikan şirketlerini karakterize eden dinamizm, örgütlenme, yenilikçilik ve yaratıcılık noktasında örnek almaları noktasında uyarmasına rağmen, 1980 ve 1990'lı yıllara kadar, Avrupalı politikacılar girişimciliğe ve dolayısıyla Silikon Vadisi'ndeki başarıya eleştirel ve şüpheli bakmışlardır (Audretsch vd., 2002). 1990'ların ortalarında Avrupa, girişimcilik ekonomisinin Silikon Vadisi'ndeki yüksek performansının uzun vadede sürdürülebilir bir performans olduğu gerçeğinin farkına vardı. Dolayısıyla AB üye ülkelerinin bu fırsatları tanımak için nispeten geride oldukları söylenebilir. Bu ülkelerde yakın zamana kadar girişimciliği teşvik etmek, üniversitelerin birincil görevi olarak görülmemiştir (Lüthje & Franke, 2011).

Girişimciler, iş yaratarak, sorunlara yeni çözümler geliştirerek, verimliliği artıran teknolojiyi yaratarak ve dünya çapında fikir alışverişinde bulunarak yalnızca kendi ülkelerinde değil aynı zamanda küresel ekonomiyi ve insanların yaşamlarını iyileştirilmektedirler. Girişimcilere yardım eden koşulların birçoğu da ekonomiye bir bütün olarak yardımcı olmakta ve girişimciliği desteklemekten ziyade daha kapsamlı kazançlar sağlamaktadır. Şekil 1,6'da görüldüğü gibi aslında dünya genelinde girişimciliğe en fazla değer veren ülkeler, gelişmiş ülkeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Endüstri ülkelerinde yaratılan ileri teknolojik girişimler, yaratıcı fikirler ve endüstride devrim yaratan gelişmelere öncülük etmektedirler.



**Kaynak:** 2018 Küresel Girişimcilik Endeksi

**Şekil 1.6:** 2018 Dünya Girişimcilik Haritası



Küresel Girişimcilik ve Kalkınma Enstitüsü (2018) tarafından yayımlanan rapora göre; küresel olarak, KGE puanları geçen yılın endeksinden bu yana ortalama %3 oranında artmıştır. Bu artış küresel ölçekte gayri safi yurtiçi hasılayı yaklaşık 7 trilyon dolar yükseltmiştir. Bunun sebebi, kurum ve kuruluşların girişimleri ve girişimcileri desteklemesi aynı zamanda ekonomiye bir bütün olarak katkı sağlamaktadır. Şekil 1.6 da görüldüğü gibi Asya kıtasından Amerika kıtasına kadar değişken bir seyir göstermektedir. Özellikle koyu renkli alanlar girişimciliğin yoğun olarak boy gösterdiği alanlar olarak düşünülürse Amerika, Orta ve Batı Avrupa ve Uzak Doğu girişim faaliyetlerinden küresel anlamda en büyük payı aldığı söylenebilir (Ács, Szerb, & Lloyd, 2018).

GEI, bir ülkedeki girişimcilik kalitesini ve destekleyici girişimcilik ekosisteminin kapsamını ve derinliğini ölçmektedir. 2018 yılının en iyi on ülkesi, geçen yılki gibi yüksek gelirli, çoğunlukla Avrupa ülkelerinden oluşan bir yapı göstermektedir. En iyi ülkeler Amerika Birleşik Devletleri, İsviçre, Kanada ve İngiltere, Avustralya, Danimarka, İzlanda, İrlanda, İsveç ve Fransa olarak sıralamada yerini almıştır. Tablo 1.3.'te girişimcilikte en iyi on ülkenin listesi yer almaktadır. Türkiye ise 44,5 ortalama ile dünya genelinde 37.sırada yer almaktadır.

Türkiye'deki yeni girişimlerin oranı, 2015'ten bu yana düşüş eğilimi göstermiştir. Türkiye'nin yeni girişimcilik politikaları, özellikle orta ve yüksek teknolojiye, sanayi ve imalat alanına doğru eğilim göstermektedir (Bosma & Kelley, 2019). Bu yüzden yeni girişimlere olan desteklerde ve mevcut işletmeler desteklerinde orta yüksek ve yüksek ölçekli teknoloji girişimciliği ön plana çıkmaktadır. Türkiye'deki girişimcilik faaliyeti azalsa bile, teknoloji sektörlerinde (yüksek veya orta düzeyde) faaliyet gösteren yeni girişimcilerin yüzdesi, 2016 yılında %1,54'ten 2018'de %5'e yükselmiştir. Bu, yeni yüksek teknoloji girişimlerinin teşvik edildiğine dair önemli bir işaretidir.

Türkiye'de kurulan işletmeler de 2016 yılında %2,73'ten, 2018'de %4,42'ye yükselmiştir. Büyüme ve iş yaratma beklentisinin yüksek olması, Türk girişimcileri diğer GEM ülkelerinden ayıran özelliklerden biridir. Türkiye, yeni girişimlerde yüksek büyüme ve iş yaratma beklentileri bakımından 42 ülke arasında ikinci sırada yer almaktadır. Ayrıca istihdam noktasındaki sıkıntılardan ötürü bireyler bir işverenin altında çalışmaktan ziyade kendiişlerini kurmak ve işveren olmayı istemektedir. Öyle

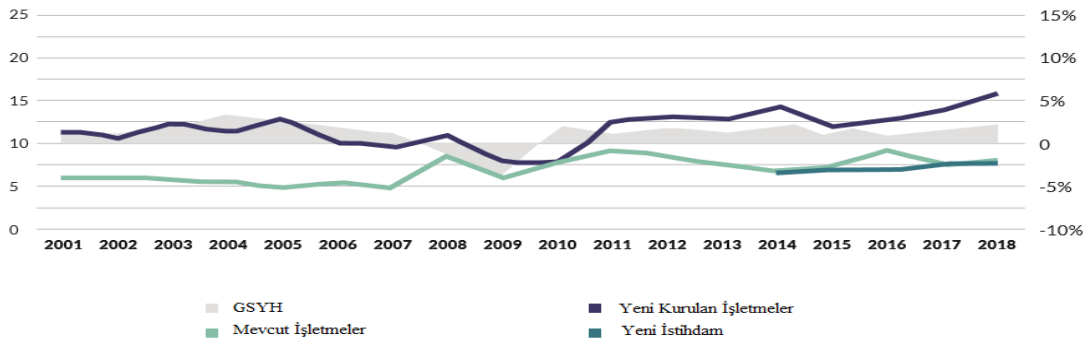
ki Türkiye’de üniversite mezunu girişimci oranını 2006 yılında %15,30 iken, 2013’te %44’e yükselmiştir. Bu gelişme nitelikli gençlerin artık girişimciliğe daha fazla ilgi gösterdiğini ve alternatif bir kariyer olarak görmeye başladığını ortaya koymaktadır (Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2015).

**Tablo 1.3:** Dünya Girişimcilik Sıralaması

Ülkeler	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Sıralama
<b>Amerika</b>	77.5	89.7	83.6	1
<b>İsviçre</b>	72.5	88.4	80.4	2
<b>Kanada</b>	73.9	84.6	79.2	3
<b>İngiltere</b>	73.6	81.9	77.8	4
<b>Avusturalya</b>	69.0	82.0	75.5	5
<b>Danimarka</b>	64.8	83.8	74.3	6
<b>İzlanda</b>	63.6	84.7	74.2	7
<b>İrlanda</b>	66.8	80.6	73.7	8
<b>İsveç</b>	67.1	79.1	73.1	9
<b>Fransa</b>	59.9	77.1	68.5	10

**Kaynak:** GEI (Global Entrepreneurship Index, 2018)

GEM (2019) tarafından yayımlanan raporda yeni kurulan işletmelerin son yirmi yıldaki gelişmeleri ülkeler bazında analiz edilmiştir. Girişimciliğin en yaygın olduğu Amerika Birleşik Devletleri’nde, TEA (Toplam Yeni Girişim) oranlarının 2009 ve 2010 yıllarındaki mali krizden sonra açıkça düştüğü aşağıdaki şekilde görülmektedir. Grafikte, GSYH'nin 2010'da büyümesinden sonra kısa bir gecikme süresi sergileyen yeni girişimlerin 2011 yılından itibaren toparlanmaya başladığı görülmektedir. 2014'ten bu yana girişimlerle yaratılan istihdam sayısı da artmıştır.



**Kaynak:** GEM Raporu (2019)

**Şekil 1.7:** 2001-2018 Dönemi ABD Girişimcilik Gelişim Grafiği

Amerika özellik teknolojik girişim noktasında diğer ülkeler nezdinde örnek alınacak konuma yükselmiştir (Audretsch & Thurik, 2001). Bugün Amerika Birleşik Devletleri'nde, GSYH'nın %19 gibi bir oranını beyaz eşya ve otomotiv sektörü oluştururken ileri teknoloji içeren bilgi ve iletişim teknolojileri %27 gibi yüksek bir orana ulaşmış durumdadır (Tutar & Fırat, 2014, s. 9). Ayrıca, ABD'nin girişimciliğin değerlerini AB üye ülkelerinden daha fazla özümsemiğine dair genel bir varsayım bulunmaktadır (Audretsch vd., 2002).

Küresel anlamda ileri teknoloji içeren ürünlerin katma değeri de oldukça yüksek itibar görmektedir. Herkesin üreteceği ürün ve hizmetler yerine artık gizli özellikleri olan kopyası mümkün olmayan ürünleri ortaya çıkarmak önem arz etmektedir. Bu yüzden teknoloji ve çağdaş bilgiyi kullanarak nitelikli ürünler üretilmelidir. Teknolojide ülkeler ne kadar dışa bağımlı olurlarsa rekabet düzeyi de azalır. Bu yüzden yerli teknoloji kullanarak, katma değerli ve teknolojik ürünler üreterek uluslararası piyasalarda yer almak ülkeler için oldukça önemlidir.

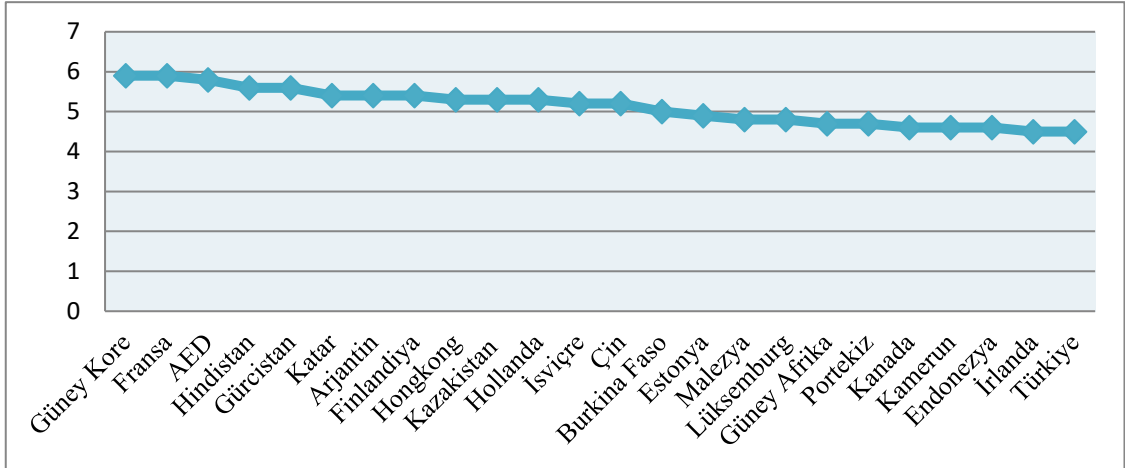
GEM (2017) tarafından yayımlanan raporda, girişimciler açısından finansal yetersizliğin en fazla olduğu ülkeler, Afrika, Orta ve Latin Amerika, Endonezya ve Çin görülürken, Türkiye de 7.sırada yer almaktadır. Gelişmiş ülkelerde Avrupa Birliği ve ABD gibi finansal sorunlar arka planda kalmaktadır. Yeni girişimlerle yaratılan inovasyon seviyesi noktasında bayrağı yine AB ülkeleri, Kanada ve ABD taşımaktadır. Ancak ilk sırada Lübnan bulunmaktadır. Türkiye inovasyonel girişimcilik noktasında tabloda 17.sırada yer almaktadır (GEM, 2017).

Girişim için önemli bir gösterge de endüstri dağılımıdır. Ülkelerde genellikle imalat, madencilik, ulaşım ve zirai faaliyetlere yönelik girişimler gerçekleşmektedir. Girişimin gerçekleştiği endüstrinin türüne göre sıralama da değişmektedir. Zirai veya tarımsal faaliyetlere yönelik gerçekleştirilen girişimlerde ilk üç sırayı sırasıyla; Gürcistan, Burkina Faso ve Kamerun alırken, son sıralarda tarımsal faaliyetlerin iklime ve coğrafyaya bağlı olduğu Birleşik Arap Emirlikleri, Arabistan, Katar ve Hong Kong gibi ülkeler almaktadır.

Girişimciliğin yoğun olarak gerçekleştirildiği imalat sanayinde ilk sıraları Fas, İran, Hırvatistan ve Slovenya almaktadır. Türkiye imalat sanayinde gerçekleştirdiği girişimlerle 11.sırada yerini almıştır. İmalat sanayindeki girişimlerde son sıraları

İspanya, Tayland, Katar ve Endonezya almaktadır. Madencilik sektöründeki girişimlerde ilk sırayı Letonya alırken, son sıraları Jamaika ve Kolombiya gibi ülkeler almıştır. Ulaşım alanında yapılan girişimlerde ilk sıraları Güney Afrika, Panama ve Rusya Federasyonu almıştır (GEM, 2017).

Girişimciliğin yaygınlaştırılması noktasında en önemli görev hükümet politikalarına ve dolayısıyla ülke yönetimlerine düşmektedir. Hükümet politikaları girişimciliği ne kadar desteklerse, girişim altyapısını ne kadar iyi hazırlarsa girişime yönelik faaliyetlerde o derece hız kazanır. Aşağıdaki tabloda hükümet politikalarına göre ülkelerin sıralaması yer almaktadır. En düşük seviye bir olarak kabul edilirken en yüksek seviye dokuz olarak belirlenmiştir. Şekil 1.8 de görüldüğü gibi girişime yönelik hükümet politikalarının en yüksek olduğu ülke Güney Kore'dir.



Şekil 1.8: Ülkeler Bazında Girişim Altyapı Politikaları

Türkiye’de girişimcilik özellikle Cumhuriyetin ilanından sonra hız kazanmıştır. Kurtuluş mücadelesinden sonra Gazi Mustafa Kemal Atatürk ekonomik savaşın başladığına vurgu yapmıştır. Bu dönemde ekonomik faaliyetler özel sektör ve devlet bir bütün olarak hareket etmiştir. Ekonomide düzeltici, teşvik edici ve denetleyici tedbirler alınmıştır. Dolayısıyla Cumhuriyetin ilanından sonra milli ekonominin inşası başlatılmıştır (Tikici & Aksoy, 2013, s. 45).

Ekonomideki asıl büyük ilerleme 1980 sonrası dönemde gerçekleşmiştir. Türkiye’de finansal liberalizasyon faaliyetlerinin öncesindeki kapalı ekonomik model ve ekonomide geçerli olan ithal ikamesi uygulaması, iş dünyasını küresel rekabet

ortamından uzaklaştırmış, iç piyasa hakimiyetinin verdiği rahatlıkla karlarını korumaya çalışan ve risk almaktan çekinen bir ortam yaratılmıştır (Sönmez & Toksoy, 2014, s. 45). Bu dönemde serbest piyasa ekonomisi benimsenmiş ve girişimciliğe yeni imkanlar ve vizyonlar kazandırılmıştır. Önceki dönemlere nazaran sanayi bu dönemde hızlı bir gelişim göstermiş ve yenilikçi uygulamalar önem kazanmıştır. Ancak asıl büyük gelişme, 1990 sonrasında kurulan KOSGEB, 2006 yılında kurulan Kalkınma Ajanslarıyla olmuştur. Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme Başkanlığı (KOSGEB), Kobilerin gerek finansmanı noktasında ve gerekse Ar-Ge yatırımları noktasında destekler sağlamıştır.

Girişimcilerin başlangıçta yani kuruluş aşamasında en fazla ihtiyaç duydukları sermaye KOSGEB tarafından sağlanmaktadır. Çekirdek sermaye veya risk sermayesi yeni girişimcilerin önünü açmış ve desteklerle birçok yeni girişim kurulmuştur. Kalkınma planlarında girişimciliğin desteklenmesi, eğitim ve özendirici uygulamaların yaygınlaştırılması ile gelişmeler hız kazanmıştır. Girişimcilerin rekabet güçlerini artırmak ve yeni pazarlara açılmalarını sağlamak için, iş kurma ve iş geliştirme, teknolojik gelişmelere teşvik etme, girişimlerin önünün açılması için başlangıç sermayesi ve benzer araçların yaygınlaştırılması sağlanmıştır.

KOSGEB (2018) faaliyet raporu sonuçlarına göre, 350.223 işletmeye yaklaşık 1.9 Milyar TL tutarında destek sağlanmıştır.

**Tablo 1.4:** 2018 Girişimcilik Destekleri

Destek Adı	Toplam Kaynak	İşletme Sayısı
<b>KOSGEB Destek Programları Yönetmeliği</b>	1.396.781.813 TL	75.345
<b>Kapsamında Verilen Destekler</b>		
<b>KOSGEB KOBİ Kredi Faiz Desteği</b>	531.417.826 TL	274.878
<b>Yönetmeliği</b>		
<b>Kapsamında Verilen Destekler</b>		
<b>Toplam</b>	<b>1.928.199.639 TL</b>	<b>350.223</b>

**Kaynak:** KOSGEB 2018 Faaliyet Raporu

KOSGEB tarafından sağlanan desteklerde en büyük payı girişimcilik destek programı almıştır. Yeni kurulan işletmelere verilen destekler toplam destek tutarının %57 sini oluşturmaktadır. KOSGEB Destek Programları Yönetmeliği kapsamında verilen desteklerin, bölgelere göre dağılımı Şekil 1.10'da yer almaktadır (KOSGEB, 2018).

Bölgesel gelişmişlik farklarını ortadan kaldırmak ve gelirin tüm bölgelere adil dağılımını sağlamak üzere, az gelişmiş bölgelere aslında daha fazla destek sağlanmaktadır. Nitekim KOSGEB yeni girişimci destekleme programda, batı bölgelerinde hibe tutarının %70'inden yararlanırken, Doğu veya Güneydoğu bölgesinde %90 oranında bu destekten yararlanılabilmektedir. Ancak nüfus paralelinde girişimci desteklerinden yararlanma oranı Marmara bölgesinde en yüksek seviyede görülürken, en düşük yararlanma oranı ise Doğu Anadolu Bölgesinde görülmektedir.



Şekil 1.9: Bölgeler Bazında Girişimci Destekleri

(İ.A: İşletme Sayısı, D.T: Destekleme Miktarı)

### 1.1.1.8. Girişimcilik Eğitimi

Giriřimcilik konusunda en temel sorulardan biri ‘‘Giriřimci doğulur mu veya sonradan girişimci olunur mu?’’ sorusudur. Bařka bir deyişle ‘‘Giriřimcilik oğretilebilir mi?’’. Cevap hem evet hem hayır. Bazı araştırmacılar girişimciliğin doğuştan gelen ozelliklere dayandığını dűřünürken, diğer bir kesim girişimciliğin sonradan kazanılan bir ozellik olduğuna inanmaktadır (Uluyol, 2013, s. 352). Eđitim ilköğretim çağından itibaren tutumları, davranışları ve becerileri şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır (Wilson, 2008). Giriřimcilik eğitimi deneyimsel oğrenme, beceri geliştirme ve en önemlisi bilişsel yönlendirmedir. Giriřimcilik ve inovasyon kavramları veya uygulamaları ne kadar erken yaşlarda verilirse, kişiler gelecekte bir girişimci olmayı o kadar fazla dűřünür.

Girişimcilik, doğuştan gelen ozellikler ve bu ozelliklerin keşfedilmesinde dışsal faktörlerin de etkisiyle ortaya çıkabilmektedir. Bireylerin girişimci olma ve olmama konusundaki kararlarını etkileyen bu faktörler; sosyal ve psikolojik faktörler, finansman olanakları, devlet destekleri ve eğitimidir (Arıkan, 2002).

Eđitim, bireylerin fiziksel, zihinsel ve törel yeteneklerini geliştirmesi faaliyeti ve toplumun kurallarını oğrenmesi ve uygulamasıdır (Göl, 2004, s. 228). Eđitim toplumsal bir olay ve olgudur. Dolayısıyla eğitimin en temel konusu bireydir. Bu sayede, kişilerde bulunan ve keşfedilmeyi bekleyen yetenekler eğitim vesilesiyle ortaya çıkarılabilir. Bireylerin girişimci olabilmeleri aslında eğitim ile farkına varabilecekleri bir olgudur. İnsanın kalıtsal yetenekleri eğitimle ve içinde yaşadığı çevrenin etkisiyle daha da gelişir. Bireyler, gelişen veya ortaya çıkarılan bu yetenekleri ile kendilerinin ve toplumun gereksinmelerini karşılamak için bir meslek seçerek ömür boyu mal, hizmet ve dűřünce üretirler. Kiřilerin ürettikleri bu ürün ve hizmetler bir yandan onun yaşamasına imkan verirken diğer taraftan ekonomiye değer katar.

Girişimcilik eğitimi, öğrencilerde yaratıcı fikirleri girişimci eylemlere dönüştürme becerisi ve zihniyeti oluşturma sürecidir (Avrupa Komisyonu/EACEA/Eurydice, 2016). Girişimcilik eğitiminde en önemli nokta, kursiyerlerin girişimci olabilmeleri için gerekli olan niteliklere ulaşmalarını sağlamaktır. Birçok araştırmacı, insanları girişimci yapmanın tek yolunun, oğrenmeyle mümkün olduğuna dair bir yaklaşım sergilemektedir (Lackeus, 2015, s. 6).

Araştırmacılar arasında, öğrencilerin disiplinler arası takımlarda çalışmasının ve okul/üniversite dışındaki insanlarla etkileşime girmesinin öğrenciler arasında özellikle girişimcilik yetkinlikleri geliştirmek için güçlü bir yol olduğu konusunda fikir birliği artmaktadır.

Girişimcilik eğitimi alanda en sık kullanılan iki terim girişim eğitimi ve girişimcilik eğitimidir. Girişim eğitimi terimi öncelikle İngiltere’de kullanılmaktadır (QAA, 2018). Avrupa Birliği üye ülkeleri de girişim eğitimi kavramını kullanmaktadır (Azim & Al-Kahtani, 2014). Kavram, kişisel gelişim, beceriler ve yetenekler üzerinde daha geniş bir alana odaklanırken, girişimcilik eğitimi terimi, bir girişim kurmanın ve girişimci veya işveren olmanın özel bağlamına daha fazla odaklanmak için tanımlanmıştır. Kanada (Gibb, 1997) ve Amerika Birleşik Devletleri’nde bu konuda kullanılan tek terim ise girişimcilik eğitimidir (Erkkila, 2000).

Girişimcilik eğitimi, bireylerin girişime yönelik tutumlarını, yetenek ve becerilerini geliştirmek için gerçekleştirilen teorik bir eğitim anlayışıdır. Eğitim, serbest meslek, iş kurma veya büyük kuruluşta istihdam alanı yaratmak için pratikte uygulanabilecek belirli kişisel niteliklerin geliştirilmesini içermektedir (Azim & Al-Kahtani, 2014, s. 128). Girişimcilik eğitimi, kişisel beceri gelişiminden yenilikçi girişim yaratmaya kadar çeşitli hedeflerle gerçekleştirilir. Eğitim hedef kitlesi, farklı deneyim veya tecrübeye sahip olan veya olmayan, öğrenci ve yetişkinlerden oluşur. Aslında kavram doğrudan yeni işletmelerin yaratılmasına odaklanmamıştır. Yeni bir işin nasıl yaratılacağına dair daha spesifik bir eğitim konsepti sunmaktadır.

Girişimcilik eğitiminde süre oldukça önemlidir. Nitekim KOSGEB tarafından verilen eğitimlerde dahi on gün boyunca süren eğitimler dört güne indirilmiştir. Ancak aynı eğitim üniversitelerde bir dönem boyunca öğrencilere verilmektedir. Dolayısıyla süreye bağlı olarak, hedef kitle, kaynak mevcudiyeti ve farklı girişimcilik eğitim ve öğretim programları uygulanabilir. Eğitim, girişim faaliyeti süresince kullanılacak bilgi ve becerilerin edinilmesini sağlar.

Girişimcilik eğitiminde, öğretilebilecek çok sayıda temel iş bilgisi gibi teorik bilgi sunulsa da belirsizliklerle başa çıkmada girişimciye yardımcı olmak için henüz yol gösterici bir teori olmadığı iddia edilmektedir. Sonuç olarak, farklı bilim adamları girişimcilik eğitimi programlarının etkili olması için farklı amaçlar, içerikler ve



yöntemler ortaya koymuşlardır. Aşağıdaki tablo, UGE (Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi) programlarının bu alandaki farklı araştırmacılar tarafından hangi hedeflere yönelik yapıldığını göstermektedir.

**Tablo 1.5:** Girişimcilik Eğitim Programlarının Hedefleri

Araştırmacı	Hedefler
<b>Hills (1988)</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>✚ Yeni bir iş kurma ve yönetme sürecine ilişkin farkındalığı ve anlayışı arttırmak</li> <li>✚ Öğrencilerin ciddi bir kariyer seçeneği olarak küçük işletme sahibi olma konusundaki farkındalığını artırmak</li> </ul>
<b>Sexton&amp; Kasarda (1992)</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>✚ Öğrenciyi girişimciliğe aktif olarak katılmaya ikna etmek</li> <li>✚ Girişimcilik dünyasının dinamik yapısını anlamak</li> </ul>
<b>Garavan&amp;O’Cinneide (1994)</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>✚ Girişimcilik konusuyla ilgili bilgi kazandırmak</li> <li>✚ Eylem/faaliyet planlarını hazırlamak ve işletme durumunu analiz etmek için teknik beceri kazandırmak</li> <li>✚ Girişimci ruhu harekete geçirmek için yetenek ve becerileri belirlemek ve teşvik etmek</li> <li>✚ Girişimcinin farklı yönleri için empati duygusunu geliştirmek ve desteklemek</li> <li>✚ Değişime yönelik tutumlar geliştirmek</li> </ul>
<b>Hisrich &amp; Peters (1998)</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>✚ Girişimcilik için gerekli becerileri geliştirmek</li> <li>✚ Teknik becerileri geliştirmek</li> <li>✚ İşletme yönetimi için gerekli becerileri kazandırmak</li> <li>✚ Girişimci kişilik özelliklerini geliştirmek</li> </ul>
<b>Carolyn Brown (2000)</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>✚ Fikir geliştirmeyi öğretmek</li> <li>✚ Yeni bir işletme kurma hazırlık süreci</li> <li>✚ Uygun bir iş kurmak</li> </ul>
<b>Ulla Hytti (2000)</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>✚ Girişimci olmayı öğrenmek veya bireylerin kendi girişimci yönlerini geliştirmek</li> <li>✚ Girişimcilik hakkında daha fazla bilgi edinmek</li> </ul>
<b>Jeroen Onstenk (2003)</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>✚ Girişimci olmak için temel beceriler geliştirmek</li> <li>✚ Girişimciyi yönetici olarak eğitmek</li> <li>✚ Girişimciyi gerçek girişimci gibi geliştirmek</li> </ul>

**Kaynak:** Azim & Al-Kahtani (2008) Entrepreneurship Education and Training: A Survey of Literature isimli makaleden uyarlanmıştır.

Amerika Birleşik Devletleri, üniversitelerde ve işletme okullarında girişimcileri teşvik etme konusunda diğer ülkelere nazaran daha uzun bir geleneğe sahiptir (Lüthje & Franke, 2011, s. 270). Girişimcilik eğitimi üniversite düzeyinde ilk olarak 1947 yılında Harvard Business School’da verilmiştir. Bu konudaki ilk akademik programlar ise 1960’lı yıllarda başlamış ve tüm dünyada artarak yaygınlaşmıştır (Yelkikalan vd., 2010). Son yıllara kadar, Avrupa’da özellikle üniversitelerde girişimciliğin yeni ürün yaratma ve inovasyon geliştirme fonksiyonu öncelikli konu olarak değerlendirilmemiştir (Lüthje & Franke, 2011). Türkiye’de girişimcilik eğitimleri ise KOSGEB ile başlamış ve daha sonra yükseköğrenim müfredatına dahil edilmiştir.

Yelkikalan vd., (2010) yılında yapmış oldukları araştırma da ise Türkiye’de 77 üniversitede, 290 ön lisans, 110 lisans ve 21 yüksek lisans düzeyinde olmak üzere toplam 77 üniversitede girişimcilik dersi verildiği görülmektedir (Yelkikalan, et al., 2010). Aynı çalışmada, dünya genelinde ilk yüz üniversitede, lisans düzeyinde 193 girişimcilik dersi verildiği görülmektedir. Ancak sayı her geçen gün artarak devam etmektedir. Türkiye’de görülen artış örneği aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

**Tablo 1.6:** Türkiye’de Girişimcilik Eğitimi

Dersler	Ön Lisans	Lisans	Y.Lisans	Doktora
<b>Girişimcilik Eğitimi</b>	32	83	38	8
<b>Teknoloji Yönetimi</b>	6	32	29	6
<b>Yaratıcılık</b>	3	27	14	4
<b>İş Projesi Hazırlama ve Geliştirme</b>	10	44	20	4
<b>Küçük İşletme Yöneticiliği</b>	12	39	24	3
<b>İnovasyon</b>	6	42	34	11
<b>Toplam</b>	69	260	159	36

**Kaynak:** Özdemir, Pınar (2016) *Girişimci Üniversiteler Ve Türkiye’de Girişimcilik Eğitimi* isimli Doktora Tezinden alınmıştır.

Özdemir (2016) tarafından yapılan araştırmaya, 61 devlet ve 32’si vakıf üniversitesi olmak üzere toplam 93 üniversite değerlendirmeye alınmıştır. Tablo 1.6, 2014-2015 eğitim öğretim döneminde girişimcilik ve girişimciliğe benzer nitelikte verilen derslerin sayısı görülmektedir. Bu sonuçlara bakıldığında lisans düzeyinde 260 olmak üzere toplamda 524 adet girişimcilik dersi açıldığı görülmektedir (Özdemir, 2016, s. 66). Günümüzde bu sayı artarak devam etmektedir. Bu dersi alan öğrenciler,

KOSGEB tarafından verilen girişimcilik sertifikası doğrudan alabilmekte bu da öğrencilere ayrıcalık tanımakta ve programın cazibesini artırmaktadır.

Girişimcilik eğitim müfredatı veya konu başlıkları farklılık gösterse de esas amaç bir işletmenin kuruluş öncesinde ve uygulama döneminde nasıl yönetilebileceğini öğretmektir. KOSGEB tarafından bugün uygulanmakta olan girişimcilik eğitimlerinde; girişimcilerin iş kurma ve yürütme konularında bilgi ve becerilerini geliştirmek, başarılı iş planlarını ödüllendirmek, girişimcilik ekosisteminde yer alan aktörler arası iş birliğini arttırmak, yeni kurulan işletmelerin en kırılgan oldukları dönemde dahi hayatta kalmalarını sağlamaktır.

Genel olarak eğitim konu başlıkları; girişimcilik özelliklerinin sınanması, iş fikri geliştirme ve yaratıcılık egzersizleri gerçekleştirmek, iş planı kavramı ve unsurlarını (pazar araştırma, pazarlama planı, üretim planı, yönetim planı, finansal plan) göstermek, hibe veya kredi almak için hazırlanan iş planı örneklerini incelemektir.

Bu eğitimlerde aslında öne çıkan en önemli başlıklardan birisi de finansal okuryazarlıktır. Finansal okuryazarlık, finansal kavramları ve riskleri anlama ve analiz etme kabiliyetine sahip olmak ve etkili kararlar almak, mevcut finansal durum karşısında kısa ve uzun vadeli planlar yapmak, bireylerin ve toplumun finansal refahını yükseltmek ve ekonomik hayata katılımını sağlamak amacıyla gerekli becerileri kazandırmaktır (Avrupa Komisyonu/EACEA/Eurydice, 2016, s. 26).

Avrupa, girişimcilik uygulamalarında ABD, Kanada ve diğer bazı gelişmiş ülkelerin deneyimlerden yararlanmışır. Ancak girişimcilik eğitim uygulamalarını aynen kopya etmek yerine, kendi bağlamında yeni eğitim modelleri geliştirmiştir. Çünkü dünyadaki girişimcilik eğitim uygulamalarını değerlendirirken yalnızca nelerin yapıldığı öğrenmek yetmeyebilir. Aynı zamanda nasıl ve neden yapıldığını da anlamak ve mevcut piyasa ekosistemine adapte etmek gerekir.

Girişimcilik eğitimi uzun süren ve çok kapsamlı bir eğitim olmasından ötürü, eğitimden beklenen amaç ve hedeflerin açık ve net olması gerekmektedir. Yalnızca üniversiteler sayesinde ortaya çıkan girişimlerin sayısı değil, girişim sonucunda ortaya çıkan değerler ayrı ayrı detaylı analiz edilmelidir. Eğitim müfredatına girişimcilik ve inovasyon etkin olarak dahil edilirse, öğrenciler bilişsel olarak bu alana yönelebilirler.

Girişimcilik eğitimi diğer derslerin içeriğinde bir bölüm veya seçmeli bir ders olmaktan öte, başlı başına bir alan olarak fakültelerde yerini almalıdır.

Girişimcilik eğitimi, Avrupa’da yer alan üniversitelerde özellikle işletme fakültelerinde yer almakta ve önceleri seçmeli ders olarak müfredatta bulunmaktaydı. Ancak Türkiye’de durum farklıdır. Bugün Türkiye’de birçok fakültede girişimcilik bir bölüm olarak yerini almıştır. Üniversitelerin birçok fakültesinde girişimcilik dersi zorunlu ders olarak verilmektedir. Öğrenciler her ne kadar mezun olur olmaz bir girişim de bulunmasa da ABD’de bu dersi alan öğrenciler kariyerlerinin sonraki aşamalarında bir girişimde bulunmaktadır.

**Tablo 1.7:** Girişimcilik Ders İçeriği- İzmir Ekonomisi Üniversitesi

Hafta	Üniversite Girişimcilik Ders İçeriği
1	Girişimci, girişimcilik, girişimcilik ile ilgili temel kavramlar, Girişimci düşünce biçiminin temelleri, Girişimci kişiliğin sınanması
2	Girişimcilik süreci: İş fikri geliştirme ve yaratıcılık
3	İş planı kavramı ve iş planı öğeleri (pazar araştırması)
4	İş planı kavramı ve iş planı öğeleri (pazarlama planı)
5	İş planı kavramı ve iş planı öğeleri (üretim imalat/hizmet planlaması)
6	İş planı (Yönetim Planı)
7	Finansal planlama ve raporlama
8	İş planına ve öğelerine bütüncül bakış açışı

Tablo 1.6 İzmir Ekonomi Üniversitesi’nce verilmekte olan girişimcilik eğitimine ilişkin konuları göstermektedir. Konu başlıkları incelendiğinde, KOSGEB tarafından verilen uygulamalı girişimcilik eğitimleriyle benzerlik gösterdiği söylenebilir.

## 2. İKİNCİ BÖLÜM

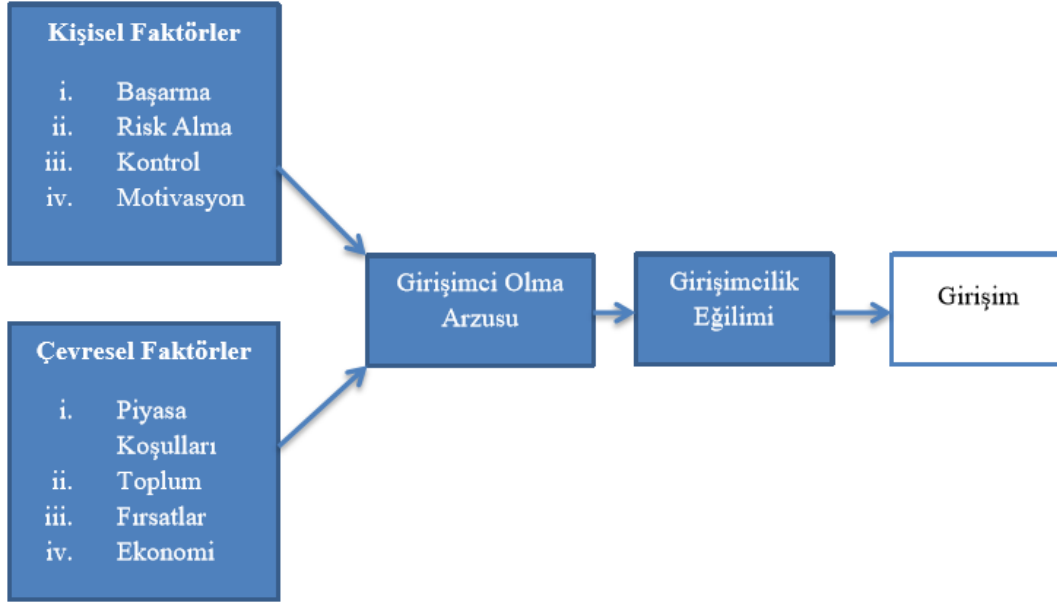
Önceki bölümde girişimcilik ve girişimci kişilik özellikleri hakkında literatür taraması yapılmış ve önemli araştırmalarla birlikte kavramsal açıklamalar yapılmıştır. Bu bölümde bir diğer önemli konu olan girişimcilik eğilimi hakkında araştırmalar yapılmış, ulusal ve uluslararası literatür incelenmiştir. Bu bölümde, girişimci eğilimi veya girişimci niyeti detaylı olarak incelenerek önemli üç farklı girişimcilik eğilimi modeli üzerinde durulacaktır.

### 2.1. GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİ

Girişimcilik eğilimi kısaca kişinin iş yeri kurma noktasındaki niyetidir. Dünya Girişim Platformu (GEM) tarafından yapılan tanıma göre girişimcilik niyeti, kısa süre içerisinde (1-3 yıl) bir iş kurma niyetinde olan 18 ile 64 yaş aralığındaki nüfusun yüzdesel olarak ifadesidir (Herrington, Kew, & Mwangi, 2017). Girişimci aday bireyler, bir girişim başlatmak için gerekli bilgiye, niteliklere ve tecrübeye sahip olduklarına inanarak fırsatları değerlendirme eğilimindedirler. Ancak, yalnızca bu niteliklere sahip olmak girişim için yeterli değildir. Niyeti amaca dönüştürmek için hedefler belirlemek ve bu hedeflere ulaşmak için üstün çaba gerekir. Kişiler, girişim niyetlerini icraata dönüştürmeye başladıklarında, karşılıklarına fırsatlar çıkabileceği gibi bu niyetlerinden vazgeçmelerine yol açabilecek birtakım riskler veya unsurlar da ortaya çıkabilecektir.

Girişimci olma niyetini veya girişimde bulunma eğilimini etkileyen başlıca unsurlar iç ve dış faktörler olarak ele alınmaktadır. Bazı araştırmalarda bu tanım, kişisel faktörler ve çevresel faktörler olarak da ele alınmıştır. Bireylerin girişimcilik niyetlerini, kişilik özellikleri önemli ölçüde etkilemektedir.

Bu faktörler; başarıya arzusu, riske karşı tolerans veya motivasyon olduğu gibi, aile, sosyal statü ve de gelir olabilir. Çevresel faktörler ise kişinin müdahalesi dışında gelişen ve tahmin edilmesi zor olan ve herkesi etkileyen unsurlardır. Başlıca çevresel faktörler, ekonomi, enflasyon, ulusal veya küresel krizler olarak sıralanabilir.

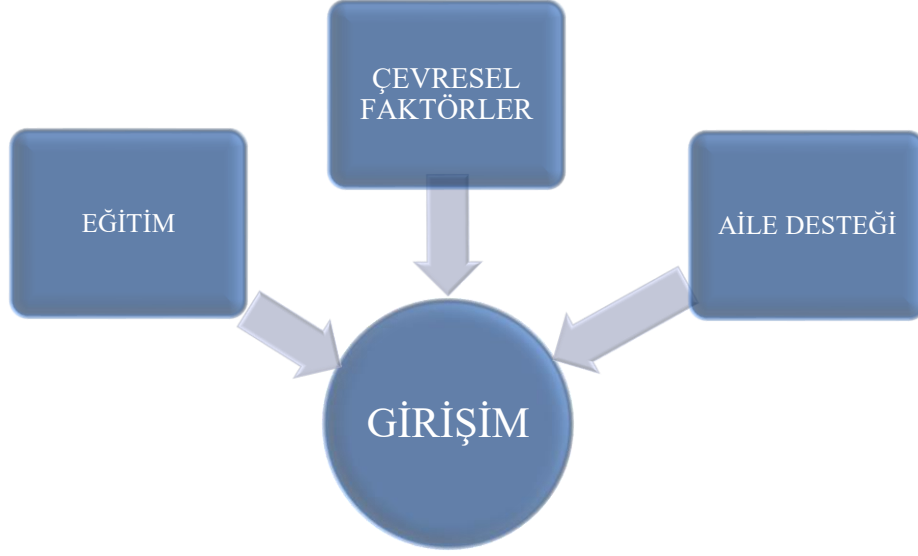


**Şekil 2.10:** Girişimcilik Süreci

GEM (2018) tarafından yayımlanan raporda girişimcilik eğilimi dünya ortalaması 23,68 iken, Türkiye’de bu oran %30 olarak görülmektedir. Bu da Türk vatandaşlarının girişimciliğe olan ilgilerinin dünya ortalamasının üzerinde olduğunu göstermektedir.

Denanyoh, Adjei & Nyemekye (2016) tarafından Gana’lı öğrencilere yönelik yapılan araştırmada, girişimcilik eğilimini etkileyen faktörleri; eğitim, aile ve yapısal/çevresel faktörler olmak üzere üç farklı boyutla ele almışlardır (Denanyoh, Adjei, & Nyemekye, 2015, s. 38). Girişim destek modeli olarak adlandırdıkları çalışma aşağıda yer almaktadır.

Girişimcilik eğilimi, kişinin girişimcilik yapmaya yönelmesi ve bunun için kendisine güven duymasıdır (Büyükyılmaz, Karakaya, & Yıldırım, 2015). Büyükyılmaz vd., (2015) yaptıkları çalışmada girişimcilik eğilimini düşünce, proje ve yatırım boyutu olmak üzere üç boyutlu olarak ele almışlardır. Dolayısıyla bir girişimin gerçekleşmesi için ilk olarak bir iş fikrinin zihinde oluşması gerekir. Sonraki süreçte uygulama için gerekli finansman ve diğer üretim kaynaklarının planlaması yapıp yatırım boyutuna geçilebilir.



**Kaynak:** Denanyoh vd., (2015) *Factors That Impact on Entrepreneurial Intention of Tertiary Students in Ghana, International Journal of Business and Social Research* isimli çalışmadan uyarlanmıştır.

**Şekil 2.11:** Girişim Destek Modeli

Modele göre niyeti etkileyen faktörlerden ilki eğitimidir. Mesleki eğitimin girişimcilik hakkında temel bilgileri edinmenin iyi organize edilmiş bir yöntem olduğu açıktır. Yapısal, çevresel unsurlar bireyin dışında olup, ona girişim fırsatı yaratmak için uygun altyapı desteği sağlamaktadır. Hükümet politikaları, kredi kuruluşları vb. yapılar girişimcileri destekleme noktasında önemli rol ve sorumluluklar üstlenmektedir. Yatırım teşvikleri, risk sermayesi, arazi vb. teşvikler girişimcilerin elini güçlendirmektedir. Son olarak daha önceki bölümlerde detaylı olarak verilen aile desteğidir.

Kurumlar veya işletmeler açısından girişimcilik eğilimi, yönetim kadrosu tarafından uzun vadede olumlu sonuçlar getirebilecek riskleri üstlenebilme, inovasyon yapabilme ve proaktif davranışlar sergileyebilme yatkınlığını göstermektedir (Büyükyılmaz vd., 2015). Bu nedenle girişimcilik eğilimi yenilikçilik, proaktiflik ve risk alma konusunda üst yönetimin stratejileri ile yakından ilişkilidir.

## 2.1.1. Girişimcilik Eğilim Teorileri

Girişimcilik eğilimine ilişkin yapılan son çalışmalar incelendiğinde, sosyal psikolojiyi oluşturan üç model öne çıkmaktadır. Bunlardan ilki Shapero ve Sokol (1982) tarafından geliştirilen Girişimci Olay Modeli, ikincisi Bird (1988) tarafından geliştirilen Girişimci Niyet Modeli ve son olarak Ajzen (1991) tarafından geliştirilen (PDT) planlı davranış teorisidir.

### 2.1.1.1. Girişimsel Eylem Modeli (Shapero & Sokol)

Girişimsel eylem modeli Shapero ve Sokol tarafından geliştirilmiştir (Doğan, 2013). Bu model, girişimciliğin algılanan arzu edilebilirliğini, bir işe başlama ihtimalinin bireylerde oluşturduğu çekicilik düzeyi ve girişim yaratma isteği olarak tanımlanmaktadır. Shapero ve Sokol, girişim yaratma arzusunu kişilerin kariyer alternatifleri ve kişisel değerleri ile ilişkilendirmiştir.

Girişimsel eylem modeli, girişim yaratmanın ilk adımıнын yetenek, yönetim, risk ve özerklik arasındaki etkileşimin bir sonucu olduğunu savunmaktadır. Bu modele göre girişimcilik eğilimi üç faktöre dayandırılmaktadır. Bu unsurlar, algılanan arzu edilebilirlik, harekete geçme ihtimali ve algılanan uygulanabilirliktir. Bireysel ve durumsal değişkenler kişilerin girişimcilik niyetlerine önemli ölçüde etki ettiği çalışmalarda görülmektedir. Bireylerin geçmiş tecrübeleri ve kişilik özellikleri ile yaşadıkları sosyal, kültürel, ekonomik ve politik çevre girişimcilik eğilimi üzerinde önemli etkiye sahiptir (Çiftçi & Zencir, 2019, s. 134).

Algılanan arzu edilebilirlik, bireyin girişim yapmayı cazip bulma derecesi olarak ifade edilir (Dođan, 2013, s. 53). Giriřimciliđin arzu edilebilirliği, iř kurmanın sonuçlarıyla ilgili geliştirilen inançlardır. Sosyal çevre yeni girişimlerin oluşmasıyla ilgili ne kadar olumlu destek verirse kişiler girişim yapmaya o derece yönelir. İleri düzeyde arzu edilebilirlik duygusuna sahip bireyler daha fazla girişim yaratma eğilimindedirler (Păunescu , Popescu, & Duennweber, 2018, s. 4).

Harekete geçme ihtimali, bireyin girişimi gerçekteştirmesi için gerekli şartların sağlanması ve altyapının oluşturulmasıdır. Modele göre, girişimci olarak



nitelendirebilecek kişiler, girişimci olma yönünde istek duyar ve sonrasında söz konusu isteğin uygulanabilirliğini değerlendirerek yeni bir iş/işletme kurmak üzere harekete geçmek ya da geçmemek yönünde bir karar alır (Yavuz, Altuntaş, & Kamaşak , 2016, s. 736).

Uygulanabilirlik, girişim fikrinin fizibilite sonucunda rasyonel olup olmadığına yönelik oluşan algıdır. Algılanan uygulanabilirlik, ekonomik çevre ile ilişkilidir. Hükümet politikaları ve mevcut ekonomik durum girişim yapma arzusunda önemli etkiye sahiptir. Girişimin fikirden uygulamaya geçme sürecinde, finansal destek ve üretim faktörlerinin varlığı girişimin uygulanabilirliğini kolaylaştırır.

### **2.1.1.2. Girişimci Niyet Modeli (Bird)**

Niyet kavramı Bird (1988) tarafından, zihinde gerçekleşen odaklanma, oluşturma, yürütme ve seçme aşamalarından oluşan bir durum; kişinin ilgisini özel bir amaca yönelten veya bir şeyler başarmak için gerekli bir yol; “böyle olmalı” şeklinde gerçekleşen içsel bir diyalog veya konuşma olarak tanımlamaktadır (Sezer, 2013, s. 51).

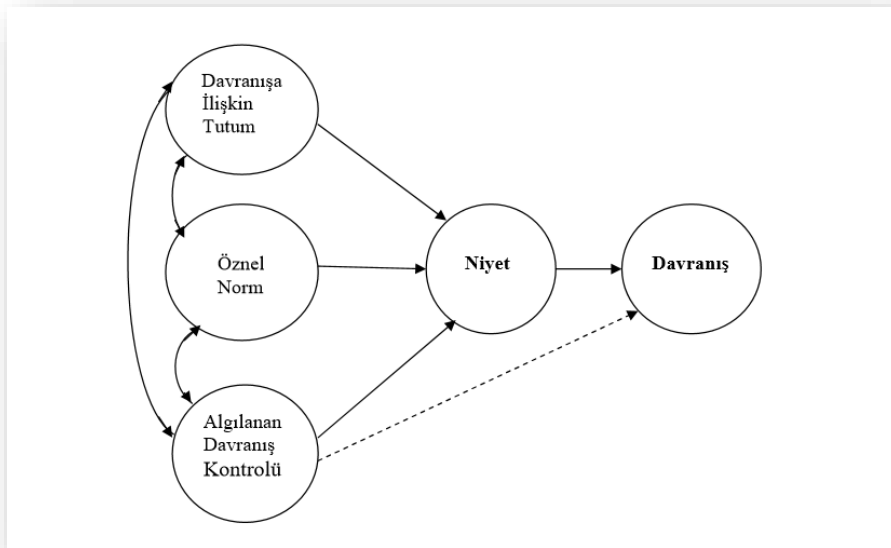
Girişimsel niyet, bireylerin yeni bir iş kurma konusundaki düşüncelerinin varlığını ifade etmektedir. Bu noktada kişilerin kendilerinde bir iş kurma potansiyelini görmeleri, girişime olan niyetlerini artırmaktadır. Bird (1988) tarafından geliştirilen Girişimci Niyet modelinde ise girişimcilik eğilimini oluşturan faktörler sosyo-politik, bireysel, rasyonel düşünsel ve sezgisel olarak belirlenmiştir.

Girişimcilik belirli bir ilhamla başlasa da fikirlerin gerçekleşmesi için niyet ve uyarıcı gereklidir. Fikirlerin niyete, niyetin de eyleme geçmesi bilinçli ve amaçları olan bir girişimci ile gerçekleşir. Girişimcilik niyetleri, mevcut girişimlerde yeni bir girişim veya yeni değerler yaratmaya yöneliktir. Girişim niyetindeki amaç, rasyonel, analitik ve nedensel süreçlerle yapılandırılmış ve sezgisel, bütünsel ve bağlamsal düşünceyle çerçevenilmiş bir girişim ortaya çıkarmaktır.

### 2.1.1.3. Planlı Davranış Kuramı (Ajzen)

Ajzen (1991) tarafından geliştirilen planlı davranış teorisi, bireylerin bir davranışı gerçekleştirmelerinin birincil açıklayıcısının niyet olduğunu; bireylerin niyetlerinin ise davranışa yönelik tutumlar, algılanan sosyal baskı (kişisel normlar) ve algılanan davranışsal kontrol tarafından açıklandığını ifade eder (Bozkurt, Ö.Ç., 2014).

İlk yordayıcı, davranışa karşı tutumdur. Davranışa karşı tutum bireylerin belirli davranışla ilgili yaptığı olumlu ve olumsuz değerlendirmeler olarak tanımlanır (Erten, 2002). İkinci faktör, öznel normlar diğer adıyla sübjektif normlar, genel olarak insanların belirli bir davranışı sergilemek veya sergilememek için algıladıkları sosyal baskıyı ifade eder. Son olarak algılanan davranışsal kontrol, insanların belirli bir davranışı gerçekleştirmek için sahip olduğu beceri ve yeteneklerdir (Ajzen, 2007, s. 118). Davranışsal kontrol, davranışı sergileyecek olan bireyin söz konusu davranışı sergileyebilmesinin kolay veya zorluğuna yönelik inancı olarak tanımlanır.



**Kaynak:** Icek Ajzen, “The Theory of Planned Behavior”, Organizational Behavior and Human Decision Processes, 50, 1991, p.182.

**Şekil 2.12** Planlanmış Davranış Teorisi (Ajzen Model)

Davranışa yönelik tutumlar, Ajzen (1991) 'e göre, bireylerin geçmiş tecrübelerinden veya mevcut bilgisinden etkilenir. Davranışa Yönelik Tutum, bir davranışın iyi veya kötü olarak değerlendirilmesidir. Kişinin davranışın sonuçları hakkındaki tahminine ve bu sonuçları nasıl değerlendirdiğine dayanılarak ölçülür. Değerlendirme sonuçları nedeniyle, davranışa yönelik tutumlar otomatik olarak oluşturulur. Model, algılanan arzu edilebilirlik (veya bunun eksikliği) kavramını kapsar. Dolayısıyla, Shapero & Sokol (1982) tarafından geliştirilen model ile benzerlik göstermektedir.

Öznel norm, davranışı gerçekleştirecek birey için önemli olan kişilerin, kurumların belirli bir davranışın gerçekleşmesinin beklentisi içerisinde olduklarını ifade etmektedir. Bireyin kendisi için önem arz eden insanların, kişiden beklentilerine ve kişinin bu beklentileri karşılamaya yönelik isteğine dayanılarak ölçülür.

Algılanan Davranış Kontrolü, bireyin bir davranışı gerçekleştirmesinin algıladığı zorluk derecesini ifade eder. Kişinin belirli bir davranışın gerçekleşmesine yönelik içsel ve dışsal yeterlik durumlarının tahminine ve bu yeterlik durumlarının davranışı kolaylaştıracağına ya da zorlaştıracağına inancına dayanılarak ölçülür (Mercan, 2015, s. 5).

Sonuç olarak Ajzen'e (1991) göre bir davranışı gerçekleştirmeye yönelik tutum ne kadar pozitifse, algılanan sosyal baskı ve davranışlar üzerinde algılanan kontrol ne kadar yüksekse, o davranışı yapma niyeti de o derece güçlü olacaktır (Erten, 2002).

## 2.1.2. Girişimci Kişilik Özellikleri ve Girişimcilik Eğilimi Alanında Yapılan Çalışmalar

Kılıç, Keklik & Çalış (2012) tarafından yapılan araştırmada potansiyel girişimci olan üniversite öğrencilerinin girişimci olma eğilimleri incelenmiş ve öğrencilerin girişimci kişilik özellikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, üniversite öğrencilerinin yenilik özellikleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuş ve erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha yenilikçi bir yapıya sahip oldukları görülmüştür. Bu sonuç kültürel yapının etkisi ile bağdaştırılmıştır (Kılıç, Keklik, & Çalış, 2012).

Küttim vd., (2013) yaptıkları çalışmada üniversite düzeyinde girişimcilik eğitimi incelenmiş ve öğrencilerin girişimcilik eğilimleri planlı davranış teorisi kapsamında ele alınmıştır. Araştırma sonucunda, her ne kadar girişimcilik eğitimlerinin girişimcilik eğilimini olumlu yönde etkilediği görülse de öğrenciler teorik eğitim ve seminerlerin yerine, üniversitelerin mentörlük ve ağ oluşturma fırsatları yaratma noktasında destek sağlanmasının girişimcilik eğilimlerini artıracığına ifade etmişlerdir (Küttim, Kallaste, Venesaar, & Kiis, 2014).

Maresch, Harms, Kailer & Wurm (2015) girişimcilik dersi alan işletme ve mühendislik ve öğrencileri subjektif değerler noktasında incelenmiştir. Girişimcilik eğitiminin öğrencilerin girişimci olma eğilimlerini diğer araştırmalar gibi olumlu yönde etkilediği görülmüştür (Maresch, Harms, Kailer, & Wurm, 2016). Ancak Subjektif değerler mühendislik öğrencilerini olumsuz yönde etkilerken, işletme öğrencileri üzerinde etkisi olduğu görülmüştür.

Bozkurt (2006) tarafından Sakarya Üniversitesi İİBF öğrencilerine yönelik yapılan çalışmada öğrencilerin kişilik özelliklerinin girişimci olma eğilimleri üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin girişimci kişilik özelliklerini taşımamalarına rağmen, girişimci olma eğiliminde oldukları görülmüştür (Bozkurt Ö. , 2006).

Tsoukatos (2014) tarafından Yunanistan'da yer alan Crete enstitüsü son sınıf öğrencilerine yönelik yapılan çalışmada, risk alma eğilimi ve belirsizliğe karşı toleransın öğrencilerin kişilik özelliklerini yansıtmadığı görülmüştür. Araştırma

sonucuna göre, kadınların ve erkeklerin cinsiyet durumuna göre girişimci kişilik algılarında farklılaşma olmadığı, öğrencilerin girişimci kişiliği özümsemedikleri ve düşük girişim eğiliminde oldukları görülmüştür. Öğrencilerin girişimci olma eğilimlerinin düşük olması kültürel nedenlere bağlanmıştır (Tsoukatos , 2014).

Yan (2010) tarafından yapılan çalışmada, girişimci kişilik özelliklerinin yeni yatırım yapma algısı (girişimcilik eğilimi) üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Araştırma kapsamında başarıya motivasyonu, kontrol odağı, risk alma eğilimi ve proaktiflik olmak üzere dört kişilik özelliği belirlenmiştir (Yan, 2010). Araştırma sonucunda, risk alma eğilimi, kontrol odağı ve proaktifliğin yeni yatırım yapma noktasında önemli etkiye sahip olduğu görülmüştür. Özellikle proaktifliğin, girişimcilik üzerinde güçlü etkiye sahip olduğu görülmektedir.

Hachana vd., (2018) tarafından Tunus'taki girişimcilere yönelik yapılan araştırmada, beş önemli kişilik özelliğinin girişim başarısı üzerindeki etkisi incelenmiş ve cinsiyetin önemli olup olmadığı araştırılmıştır. Çalışma sonuçları, iş başarısı ile önemli ölçüde ilişkili olan girişimci kişilik özelliklerinin; yüksek duygusal denge(Nörotizm), deneyime açıklık ve dürüstlük ile karakterize olduğunu açıkça göstermektedir. Ayrıca, sonuçlar cinsiyetin kişilik ile girişimcilik başarısı arasındaki ilişkiyi değiştirdiğini göstermektedir (Hachana, Berraies, & Ftiti, 2018).

Lüthje & Franke (2004) yapılan çalışmada işletme öğrencilerinin girişimcilik eğilimleri Viyana Ekonomi Üniversitesi ve Münih Üniversitesi Massachusetts Institute of Technology (MIT) sonuçlarıyla karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda Münih ve Viyana üniversite öğrencilerinin MIT öğrencilerine kıyasla girişimcilik eğilimlerinin düşük çıkması verilen eğitimin düzeyiyle bağdaştırılmıştır. Yine araştırma sonucunda, kişilik özellikleri ile girişimci olma eğilimi arasında ilişki olduğu tespit edilmiş ve ayrıca Münih ve Viyana üniversite öğrencilerin üçte biri mezuniyeti sonrasında girişim yapmayı planlandığı görülmüştür (Lüthje & Franke, 2011).

Bozkurt (2014) tarafından M.Akif Üniversitesi öğrencilerine yönelik yapılan çalışmada, planlı davranış teorisi çerçevesinde planlanmış davranış teorisi çerçevesinde öğrencilerin girişimci olma eğilimleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda, üniversite öğrencilerinde davranışa yönelik tutumlarının ve algılanan

davranış kontrolünün girişimci olma niyetlerini pozitif yönde etkilediği ancak kişisel normun istatistiksel olarak anlamlı olmadığı değerlendirilmiştir (Bozkurt, Ö.Ç., 2014).

Şeşen&Basım (2012) tarafından yapılan araştırmada demografik faktörlerin ve kişilik özelliklerin girişimcilik niyetine olan etkisi spor bilimleri bölümünde öğrenim gören öğrenciler nezdinde araştırılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin yaş, cinsiyet, önceki iş deneyimi ve ailenin aylık gelirin öğrencilerin girişimcilik niyetlerini farklılaştırdığı, öğrencilerin öz yeterlilik özelliğinin ise eğilim kararında önemli olduğu görülmüştür (Sesen & Basım, 2012).

Uluyol (2013) tarafından Gölbaşı Meslek Yüksekokulunda girişimcilik dersi alan öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin ölçüldüğü araştırmada, girişimcilik dersi alan öğrencilerin eğilimlerinin yüksek olduğu ancak dersi almayan öğrencilerin girişimci eğilimleri arasında anlamlı bir fark oluşmadığı ortaya çıkmıştır (Uluyol, 2013).

Aksay & İplik (2014) yaptıkları çalışmada girişimcilik eğilimi ölçeği Türkiye bağlamında değerlendirilmiştir. Bu araştırma sonucuna göre Dr Sally Caird ve Cliff Johnson tarafından geliştirilen genel girişimci eğilim ölçeğinin Türkiye uygulaması sonucunda güvenilirlik ve geçerlilik noktasında zayıf kaldığı sonucuna varılmıştır (Aksay & İplik, 2014).

Balaban & Özdemir (2008)'in Sakarya Üniversitesi İİBF öğrencilerine yönelik yaptıkları çalışmada girişimcilik eğitiminin öğrencilerin girişimci eğilimlerine olan etkisi incelenmiştir. Çalışma sonucunda öğrencilerin eğitimle birlikte potansiyellerinin farkına vardığı, yeteneklerini geliştirdikleri ve sonuç olarak girişimci olma eğilimlerinin pozitif olarak etkilendiği görülmüştür (Balaban & Özdemir, 2008).

Korkmaz (2012) Bülent Ecevit Üniversite öğrencilerine yönelik yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin eğilimlerini araştırmıştır. Öğrencilerin kendine güvendikleri, yenilikçi oldukları, başarıya ihtiyacı duydukları, risk alma eğilimlerinin bulunduğu ancak kontrol odağına sahip olmadıkları ve belirsizliğe karşı tolerans göstermedikleri görülmüştür. Dolayısıyla altı faktör kişilik özelliğinin dördünü taşımaları nedeniyle öğrencilerin girişimci eğilime sahip oldukları varsayılmıştır (Korkmaz, 2012).

Özcan vd. (2018) Kocaeli Üniversitesi endüstri mühendisliği öğrencilerine uyguladıkları çalışmada, öğrencilerin ailelerinde girişimci olmasının girişimcilik

eğilimini olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Öğrencilerin cinsiyetlerinin ve aile eğitim düzeylerinin ise girişimcilik eğilimi ile ilişkili olmadığı belirlenmiştir (Özcan, Çeltek, Sönmez, & Kırım, 2018).

Linan ve Chen (2006) yaptıkları çalışmada girişimci olma eğilimi İspanya ve Tayvan olmak üzere iki ülke bağlamında karşılaştırılmıştır. Yapısal eşitlik modelinin uygulandığı çalışmada, demografik faktörlerin her iki ülkede farklı katkılar sağladığı görülmüştür. Araştırma sonuçları, bilişsel sürecin kültürel ve sosyal yönlerden etkilenmediğini doğrulamaktadır. Benzer şekilde, sosyal normlar zihinsel süreçte ilk adım olarak belirlenmiş ve kişisel çekicilik ve öz yeterlilik algılarını etkilediği görülmüştür (Liñán & Chen , 2006).

Uygun ve Güner (2016) girişimcilik eğiliminin gelişiminde girişimcilik eğitiminin rolünü araştırmış ve girişimcilik eğitimi ile girişimcilik eğilimi ve eğilimin alt boyutları arasında istatistiksel olarak belli düzeyde anlamlı ilişkiler olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca girişimcilik eğitiminin bireylerin bilgi ve becerilerini artırdığı görülmüştür (Uygun & Güner, 2016).

Utami (2017) Endonezya East Java üniversite öğrencilerine yönelik yapmış olduğu çalışmada, üniversite eğitimi ve öz yeterliliğin öğrencilerin girişimcilik eğilimlerine etkisi olduğu görülmektedir. Araştırma sonuçları, tutumların, subjektif normların, davranış kontrolünün ve girişimcilik eğitiminin öğrencilerin girişimci eğilimleri üzerinde anlamlı ve önemli etkiye sahip olduğunu göstermektedir (Utami, 2017).

Yelkikalan vd., (2010) Türkiye ve Dünyada girişimcilik eğitimini karşılaştırmalı olarak analiz etmiştir. Araştırmaya göre Türkiye’de üniversite düzeyinde girişimcilik eğitimini ağırlıklı olarak ön lisans düzeyinde verilirken dünyada lisans düzeyinde verilmektedir. Türkiye’de üniversite düzeyinde girişimcilik eğitime önem verilmesiyle eğitimin dünya standartlarında bir yapıya kavuşturulması ve daha başarılı girişimcilerin yetiştirilmesi beklenmektedir (Yelkikalan, et al., 2010).

Bozkurt ve Erdurur (2013) mevcut girişimciler üzerine yaptıkları çalışmada girişimci kişilik özelliklerinin girişimcilik eğilimi ile olan ilişkisi incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, girişimci kişilik özellikleriyle girişimcilik eğilimi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca girişimci kişilik

özelliklerinin girişimcilik eğilimi üzerinde %28 oranında etkiye sahip olduğu belirtilmiştir(Bozkurt Ö., Erdurur, K., 2013).

Bilge ve Bal (2012) Celal Bayar üniversite öğrencilerine yönelik yaptıkları çalışmada ön lisans öğrencilerinin girişimcilik ilgilerinin lisans öğrencilerinden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu duruma, lisans öğrencilerinin kamu sektöründe veya özel sektörde çalışma beklentileri gerekçe olarak gösterilmiştir (Bilge & Bal, 2012).

Denanyoh vd., (2015) Gana Sunyani Polytechnic üniversite öğrencilerine yönelik yapmış oldukları çalışmada girişimcilik eğilimi aile, toplum ve eğitim bağlamında incelenmiştir. Araştırma sonuçları tüm bu faktörlerin öğrencilerin girişimci eğilimleri üzerinde etkisi olduğunu göstermektedir (Denanyoh, Adjei, & Nyemekye, 2015).

Castano vd., (2015) yaptıkları çalışmada sosyal, kültürel ve ekonomik faktörlerin girişimcilik üzerindeki etkisini araştırmış ve çalışma sonucunda bu üç faktörün girişimcilik üzerinde önemli etkiye sahip olduğu farklı iki örnek uygulama üzerinde de görülmüştür. Özellikle teşvik, ekonomi politikaları ve inovasyon gibi unsurların girişimcilik üzerinde önemli etkisi olduğu görülmektedir (Castano, Mendes, & Galindo, 2015).



## 3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### 3.1. Araştırmanın Konusu

15.yy. da başlayıp günümüze kadar gelen girişimcilik son yıllarda önemini giderek artırmakta ve ülkelerin öncelik verdiği konular arasında gelmektedir. Ekonomiye sağlamış olduğu katkı, toplumsal refaha olan etkisi ve yaratmış olduğu yeni iş imkanları, araştırmacıların ve yöneticilerin bu konuya olan ilgisini artırmıştır. Son yirmi yılda özellikle teknolojik alandaki gelişmeler, ABD’de başlayıp tüm dünyaya hızla yayılmıştır. Girişimcilik ise özellikle Amerika’da yaygınlaşmış ve tüm başarılı girişimler diğer ülkeler tarafından incelenmeye alınarak yaptıkları çalışmalar araştırılmaya başlanmıştır. Türkiye’de gelişmekte olan ülkeler kategorisinde yer almakta ve son yıllarda girişimciler için yeni fırsatlar sunarak girişimcilik alanında hızlı bir ivme yakalamış ve önemli yatırımlar almıştır.

Girişimcilerin yetişme sürecinde, bilgi ve tecrübe kazanmaları noktasında en önemli husus almış oldukları eğitimidir. Üniversiteler ülkenin geleceği için önemli yere sahip olan gençlerin girişimciliğe yönelik yetkinliklerini ve bu alana olan ilgilerini artırmak ve onlara girişimci cesareti vermek için oldukça önemli lokomotif rolü üstlenmektedirler.

Küresel gelişmeler girişimcilik üzerinde önemli etki oluşturmaktadır. Bilgi, teknoloji ve e-ticaret rekabeti tüm dünyaya yaymaya devam etmektedir. Rakiplerin çoğalması nedeniyle yeni girişimler oldukça önemlidir. Ülkemizde genç işsizlik oranı %27,1 gibi yüksek bir orana ulaşmıştır (Türkiye İstatistik Kurumu, 2019). Yani her dört mezundan biri günümüz şartlarında işsiz kalmaktadır. Kendi işini kuran her bir genç en az bir yeni istihdam sağlayabilmektedir. Dolayısıyla girişimciler, işsizlik oranının azalmasında ve yeni iş imkanları yaratmada önemli görev üstlenmektedir.

Bu kapsamda araştırma konusu küresel anlamda önem kazanan girişimciliğdir. Üniversite öğrencilerinin girişimci kişilik özellikleriyle girişimci olma eğilimleri arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olup olmadığı test edilecek ve ayrıca bazı demografik etkenlerin öğrencilerin girişimci olma eğilimine etki edip etmediği araştırılacaktır.

### 3.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Girişimcilik içsel ve dışsal faktörlerin etkileşimi sonucunda ortaya çıkan bir olgudur. Bu konuda yapılan literatür çalışmaları, girişimciliğin doğuştan gelen bir takım kişilik özelliklerince oluşan, çevresel faktörlerce şekillendirilen ve eğitim öğrenim ile geliştirilebilen bir olgu olduğunu vurgulamaktadırlar (B. Deniz, 2006).

Girişimcilik kavramı, ekonomi, işletme veya sosyoloji gibi “daha büyük” sosyal disiplinlerin herhangi birinin bir parçası olarak değil, artık başlı başına bir disiplin olarak ele alınmalıdır. Son yıllarda ekonomide katma değer yaratan ve tüm dünyada değer gören girişimcilik, kapsamlı olarak ele alınmalı ve yeni kuşakların olabildiğince erken yaşlarda tanıklık etmelerine imkân verilmelidir. Gerek üniversitelerde verilen eğitimler ve gerekse hükümet politikaları her geçen gün girişimcilik üzerine daha fazla eğilim göstermektedir. 20.yy. sonlarında girişimciliğe yönelik araştırmalar artmış, günümüzde ise önemli derecede ivme kazanmıştır.

Ülkelerin bekasında önemli yere sahip gençler ve özellikle üniversite öğrencileri teknoloji sayesinde çağımıza yakından tanıklık etme şansına sahiptirler. Başarılı girişimciler yeni nesil için önemli birer rol model olabilmektedirler. Dünyada yaşanan hızlı ve sürekli değişim, coğrafi uzaklığı ortadan kaldırmış ve bilgiye erişimi kolaylaştırmıştır. Dolayısıyla fırsatları iyi gören girişimciler artık her yerde değer yaratma şansına sahiptirler. Öyle ki artan tüketim eğilimi, değişen müşteri beklentisi ve pazarların sanal boyutlara ulaşması her girişimci için fırsat niteliğindedir. Bu fırsatları görebilme yeteneği de gençlere özellikle üniversiteler tarafından eğitimle sağlanabilir.

Araştırmalarda her ne kadar eğilim ve eğitim ilişkisi çalışılmış olsa da üç ve üzeri üniversite öğrencilerine yönelik yapılan araştırma bulunmamaktadır. Bu araştırma, aynı bölgede yer alan beş farklı üniversitede öğrenim gören öğrencilerinin girişimci olmaya yönelik eğilimlerini analiz etmek ve kişilik özellikleri ile demografik unsurların öğrencilerin girişimcilik eğilimlerine ne derece etki ettiğini belirleme noktasında faydalı olacaktır.

Girişimcilik dersi alan öğrencilerin, bilgi ve becerilerinin artırılması, iş fikri geliştirme ve yeni bir girişim yaratma motivasyonu kazandırılması ve ayrıca yeteneklerinin değere dönüştürülmesi noktasında üniversitelerin rolü oldukça önemlidir.

Bu çalışmanın amacı, üniversitelerde girişimcilik eğitimi alan öğrencilerin girişimci kişilik özellikleri ve girişimcilik eğilimleri arasındaki ilişki olup olmadığına yönelik analiz gerçekleştirmektir. Bu amaçla iş hayatına yönelik eğitim verilen ve Batı Karadeniz Bölgesinde yer alan üniversitelerin İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinde eğitim gören öğrenciler araştırma kapsamında inceleme konusu yapılmıştır.

### **3.3. Araştırma Kapsam ve Sınırlılıkları**

Araştırma Batı Karadeniz Bölgesinde yer alan üniversitelerde uygulanmış ve basit tesadüfi örneklem yöntemi ile veriler toplanmıştır. Bu sebeple araştırma kapsamına yalnızca 2019-2020 bahar döneminde işletme fakültesi veya iktisadi ve idari bilimler fakültesinde işletme bölümünde girişimcilik dersi alan öğrenciler dahil edilmiştir.

Bu çalışma kapsamında kullanılan ölçekler Batı Karadeniz Bölgesinde uygulanmış ancak mesafe, zaman ve maliyet unsurları nedeniyle tüm öğrencilere ulaşılması noktasında evrenin tamamına ulaşılması oldukça güç olmuştur. Her üniversitenin farklı ders programları ve öğrencilerin devamsız günlerinin sayıca fazlalığı nedeniyle 600 anket öğrencilere dağıtılmış ve öğrenciler tarafından verilen 506 anket analize tabi tutulmuştur.

### **3.4. Araştırma Veri Toplama Yöntemi**

Araştırma Batı Karadeniz Bölgesinde yer alan üniversitelerde (Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi-Karabük Üniversitesi-Bartın Üniversitesi-Sinop Üniversitesi ve Kastamonu Üniversitesi) uygulanmıştır. Araştırma iki aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada, literatür taraması gerçekleştirilerek kavramsal çerçeve oluşturulmuştur.

Bu süreçte kütüphaneler, internet, süreli yayınlar, kitaplar, tezler ve veri tabanları incelenmiş benzer çalışmaların sonuçları da analiz edilmiştir. Kavramsal çerçeve oluşturulduktan sonra, bu çerçeveden hareketle hipotezler belirlenmiş ve anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Bölgede yer alan beş farklı üniversitede ilgili bölüm öğrencilerine anket uygulaması yapılmış ve anket sonuçları SPSS istatistik programında analiz edilmiştir. Ayrıca araştırma sonuçları hakkında kapsamlı değerlendirmeler yapılmıştır.

Araştırma kapsamında katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek amacıyla on bir soru yöneltilmiş, girişimci kişilik özelliklerini ölçmek amacıyla Koh'un (1996) Hong Kong'da tezsiz yüksek lisans öğrencilerine uygulamış olduğu ve Bozkurt tarafından 2005 yılında dilimize uyarlanan ölçek kullanılmıştır. Girişimcilik eğilimini ölçeceği ise 2004 yılında Girginer & Uçgun tarafından kullanılan standardize bir ölçektir.

### **3.5. Araştırma Hipotezleri**

Belirli kişilik özelliklerine sahip bireylerin girişimciliğe daha eğilimli oldukları bilinmektedir. Yine bireylerin taşıdığı bazı özelliklerin, girişimcilik performanslarını belirli oranda etkileyip etkilemediği süregelen tartışmalar içerisinde yer almaktadır.

Girişimci kişilik özelliklerinin, merak edilen konular arasında yer aldığı bilinmektedir. Özellikle başarılı girişimcilerin taşıdığı düşünülen birçok özellik araştırmacılar tarafından ortaya konulmuştur (Thomas & Mueller, 2008; Chell, 2008; Hisrich, 2005; Yan, 2010). Yine girişimciler üzerinde etkin olduğu düşünülen kişilik özelliklerinin, girişimci olma niyetinde güçlü etkisi olduğu yapılan çalışmalarda görülmüştür (Bozkurt & Erdurur, 2013; Yan, 2010; Şeşen & Basım, 2012; Utami, 2017; Hachana, 2018). Bu kapsamda araştırma sorusu;

*1. Araştırma Sorusu: Girişimcilik dersi alan öğrencilerin girişimci kişilik özellikleri ile girişimcilik eğilimleri arasında ilişki var mıdır?*

Girişimci olma eğiliminde olan kişilerin veya mevcut girişimcilerin kişilik özelliklerine yönelik yapılan çalışmalarda farklı sonuçlar veya farklı girişimci kişilik özellikleri bulunmuştur. Bu çalışmada altı farklı kişilik özelliğinin girişimcilik eğilimi

ile ilişkisi araştırılmıştır. Kişilik özelliklerinden belirsizliğe karşı duyulan tolerans, bireyin yaşadığı belirsizliğe karşı olumlu bir tepkide bulunması olarak tanımlanır (Budner, 1962). Bu bilgiler ışığında hipotezimiz;

**H<sub>1.1</sub>:** Kişilik özelliklerinden belirsizliğe karşı tolerans ile öğrencilerin girişimcilik eğilimleri arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.

Başarma ihtiyacı bir kişiyi motive eden güçtür (Karabulut A. , 2016). Yüksek başarıma ihtiyacı duyan kişilerin girişimci eğilime sahip oldukları bilinmektedir. Herhangi bir işi başarmak için heveslidirler. Yapılan çalışmalarda güçlü başarıma ihtiyacı ile girişimci olma eğilimi arasında olumlu ilişki olduğu görülmektedir (Johnson, 1990; Gürol ve Atsan, 2006). Başarı ihtiyacı, zorlayıcı görevlere karşı mücadele etmektir. Bu kapsamda hipotezimiz;

**H<sub>1.2</sub>:** Kişilik özelliklerinden başarıma ihtiyacı ile öğrencilerin girişimcilik eğilimleri arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.

Risk alma, kişilerin almış oldukları kararların avantajlı ve dezavantajlı olabileceğine karar verme sürecidir. Risk almanın başarılı ve başarısız olma gibi sonuçları bulunmaktadır. Girişimci kişiler, diğer insanlara göre daha fazla riskleri tolere edebilirler. Girişimcilerin risk alma eğilimi, onları diğer insanlardan ayıran belirgin özelliklerinden birisidir (Cantillon, 2010). Bu noktada hipotezimiz;

**H<sub>1.3</sub>:** Kişilik özelliklerinden risk alma eğilimi ile öğrencilerin girişimcilik eğilimleri arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.

Kontrol odağı, kişinin yapmış olduğu faaliyetlere ve sonuçları üzerindeki hakimiyeti anlamına gelmektedir. Kontrol odağı iç ve dış kontrol odağı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İç kontrol odağı psikolojide, bireyin kendi davranışları ve sonuçları üzerinde söz sahibi olduğunu gösteren bir kişilik yönelimidir (Tomak, 2015, s. 32). Dış kontrol odağı ise bir insanın yaşamının kader, şans ve dış unsurlardan veya başka insanlar gibi dış etkenlerden etkilendiğini gösterir. Yapılan çalışmalarda, iç kontrol odağına sahip bireylerin, girişimci olma eğiliminin daha fazla olduğu görülmektedir (Mueller & Thomas, 2000; Gürol ve Atsan, 2006). Bu kapsamda oluşturulan hipotez;

**H1.4:** Kişilik özelliklerinden kontrol odağı ile öğrencilerin girişimcilik eğilimleri arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.

İnovasyon, girişim ve yenilik kavramları gerek ekonomi ve gerekse sosyal bilimler alanında son yılların en sık kullanılan kavramlarıdır. Ekonomik gelişmeler ve küresel rekabet ortamındaki hızlı ilerlemelerle birlikte inovasyona (yeniliğe) olan ilgi giderek artmaktadır. Çalışmaların birçoğu, yenilikçi kişilik özelliği ile girişimci olma eğilimi arasında anlamlı ve pozitif yönlü ilişkiler ortaya çıkarmıştır (Özgül & Yücel, 2018). Yenilikçi kişilik özelliğine sahip bireylerin girişimci olma eğilimini görmek için oluşturulan hipotez;

**H1.5:** Kişilik özelliklerinden yenilikçilik ile öğrencilerin girişimcilik eğilimleri arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.

Öz-yeterlik, bir kişinin bir şeylerin gerçekleşebileceğine ve yapabileceğine olan inancıdır. Başarılı olabileceğinizi hissetmek, yaptığınız işte başarılı olmanızda önemli bir faktördür. Araştırmalar, öz yeterliliği yüksek kişilerin hedeflerine uyma ve hedeflerine ulaşma konusunda kendilerine güven duyduklarını göstermiştir. Bu aynı zamanda girişimci insanların daha fazla risk almaya istekli olmalarını sağlar. Chen vd. (1998) girişimcilerin kendine güven duyması ve bazı yetkinliklere sahip olması gerektiğini vurgulamıştır. Bu bilgiler ışığında oluşturulan hipotezimiz;

**H1.6:** Kişilik özelliklerinden kendine güven ile öğrencilerin girişimcilik eğilimleri arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.

Yapılan araştırmalar, kişilik özelliklerinin tümü ile girişimci olma niyeti arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğunu doğrulamamıştır. Bu özelliklerden biri veya birkaçı girişimci olma eğilimi ile anlamlı ve pozitif ilişki içerisindeyken, diğerleri ile girişimci olma eğilimi arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür.

Girişimci kişilik özellikleri yanında, öğrenciler demografik özelliklerinin girişimcilik eğilimleri ile olan ilişkisi araştırmaya dahil edilmiştir. Yapılan bazı çalışmalarda, demografik özelliklerin girişimci olma niyeti ile anlamlı ve pozitif yönde ilişki içerisinde olduğu görülmüştür (Dollinger, 1995). Özellikle aile fertlerinde girişimci birinin olması, diğer üyelerin girişimci olma niyetinde önemli etkiye sahip

olduğu bilinmektedir. Üniversite öğrencilerinin demografik özellikleri ile girişimci olma niyetleri arasındaki ilişkiyi incelemek üzere oluşturulan hipotezler;

*2. Girişimcilik dersi alan öğrencilerin girişimcilik eğilimleri demografik özelliklerine göre farklılık gösterir mi?*

Yaş ile girişimci olma eğilimi arasındaki ilişkiyi incelemek üzere yapılan çalışmalarda, 22-55 arasındaki bireylerin girişimci olma eğilimlerinin daha fazla olduğu görülmektedir (Bozkurt, 2006). Liang vd. (2014) tarafından yapılan araştırma da ise girişimci olma eğiliminin yaş ile birlikte artıp azaldığına ilişkin herhangi bir ibareye rastlanmamıştır. Bu noktada, üniversite öğrencilerinin yaşları ile girişimci olma eğilimleri arasında ilişki olup olmadığına ilişkin oluşturulan hipotez;

**H<sub>2.1</sub>:** Öğrencilerin yaşları ile girişimcilik eğilimleri arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.

Yapılan çalışmalarda, erkeklerin kadınlara göre daha fazla girişimci olma eğilimi gösterdikleri, erkek girişimcilerin sayısının kadınlara göre daha fazla olduğu bilinmektedir (Şeşen & Basım, 2012; Harris & Gibson, 2008; Peterman & Kennedy, 2003). Üniversite öğrencileri üzerinde bu farkı görmek için oluşturulan hipotez;

**H<sub>2.2</sub>:** Öğrencilerin cinsiyetleri ile girişimcilik eğilimleri arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.

Her ne kadar üniversite öğrencileri belirli düzeyde gelir elde etse de girişimci olabilmek için bu miktarlar yeterli değildir. Ancak ailevi sebepten ötürü geliri yüksek olan öğrenciler daha fazla girişimci olma eğilimi göstermişlerdir (Uygun vd., 2012). Gelir düzeyi ile girişimci olma eğilimi arasındaki ilişkiyi incelemek üzere oluşturulan hipotez;

**H<sub>2.3</sub>:** Öğrencilerin gelir düzeyleri ile girişimcilik eğilimleri arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.

Üniversite öğrencilerinin her biri farklı kariyer hedefi belirlemektedir. Kimisi bankacı olmak isterken, kimisi kendi işini kurmak ve girişimci olmak istemektedir. Öğrencinin kariyer hedefi ile girişimci olma niyeti arasında ilişkinin varlığını test etmek üzere oluşturulan hipotez;

**H2.4:** Öğrencilerin kariyer hedeflerine göre girişimcilik eğilimleri farklılık gösterir.

Girişimcilik eğitimi dersi alan bireylerin daha fazla girişimci olma eğilimi gösterdikleri daha önceki çalışmalarda görülmektedir (Kuttim vd., 2013; Maresch vd., 2015). Balaban & Özdemir (2008) yaptıkları çalışmada, girişimcilik eğitimi ile öğrencilerin potansiyellerinin farkına vardığı ve girişimci olma eğilimlerini pozitif yönde etkilediği görülmüştür. Araştırmaya dahil edilen öğrencileri incelemek üzere oluşturulan hipotez;

**H2.5:** Öğrencilerin almış oldukları girişimcilik eğitimi ile girişimcilik eğilimleri arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır.

Özcan vd., (2018) tarafından yapılan çalışmalarda öğrencilerin ailelerinde girişimci olmasının girişimcilik eğilimini olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Ailede girişimci olması, özellikle de babanın kendi işine sahip olması, diğer üyelerin girişimci olma eğilimini etkileyen önemli bir unsur olduğu bilinmektedir (Korkmaz, 2012). Bu kapsamda oluşturulan hipotez;

**H2.6:** Öğrencilerin girişimcilik eğilimleri ailesinde girişimci mevcudiyetine göre farklılık gösterir.

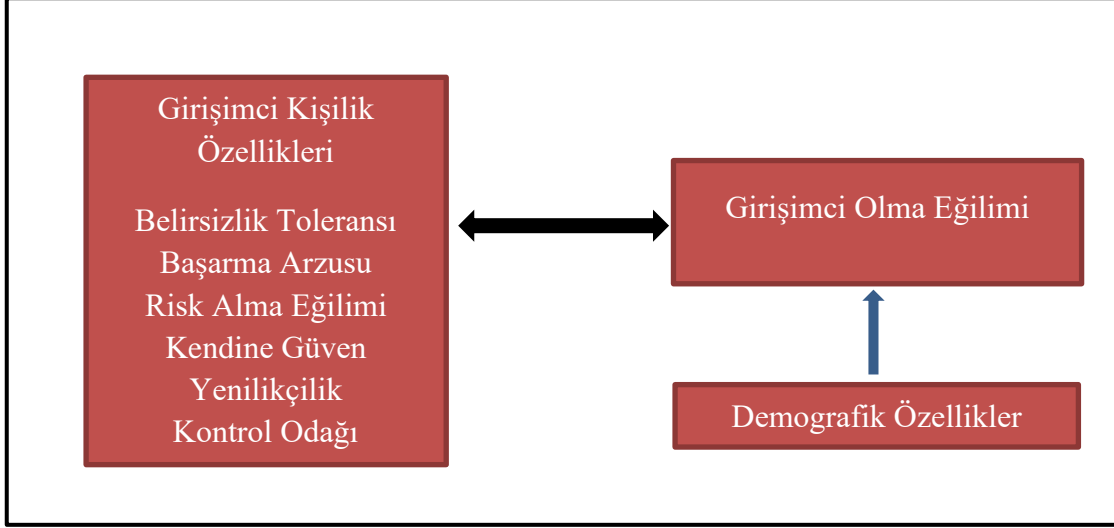
Sayı olarak az da olsa bazı öğrencilerin üniversite öğrenimleri gördükleri esnada veya daha öncesinde bir girişimde bulunma deneyimine sahip olduğu bilinmektedir. Bu noktada üniversite öğrencilerinin iş kurma deneyimi ile yeni bir eğilimde olup olmadıklarını belirlemek amacıyla oluşturulan hipotez;

**H2.7:** Öğrencilerin daha önce girişim deneyimleri girişimcilik eğilimlerine etki etmektedir.

### **3.6. Araştırma Modeli**

Araştırmada, girişimcilik dersi alan öğrencilerin kişilik özellikleri ile girişimcilik eğilimi arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma kapsamında altı farklı girişimci kişilik özelliğinin girişimcilik eğilimi ile olan ilişkisi araştırılmıştır. Aşağıdaki şekilde araştırma modeli görülmektedir.



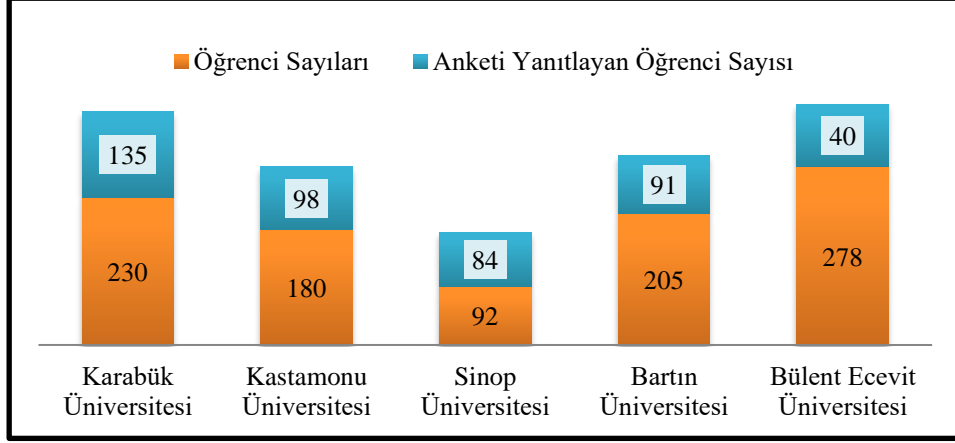


**Şekil 3.13:** Araştırma Modeli

### 3.7. Araştırma Evreni ve Örneklem

Araştırma Batı Karadeniz Bölgesinde yer alan üniversitelerin İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinde öğrenim gören öğrenciler ile yürütülmüştür. Karabük Üniversitesi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Sinop Üniversitesi, Bartın Üniversitesi ve Kastamonu üniversitelerinde 2018/2019 bahar döneminde öğrenim gören ve girişimcilik dersi almış olan öğrencilerden anket yöntemi ile veriler toplanmıştır.

Basit tesadüfi örnekleme modeli uygulanmış ve toplamda 600 anket öğrencilere dağıtılmış ve 506 anket yanıtlanmıştır. Çalışma kapsamında yapılan güvenilirlik ve geçerlilik analizi sonucunda 58 yanıt kapsam dışı bırakılmış ve 448 yanıt değerlendirmeye alınmıştır. Cohen (2007) tarafından yapılan analize göre, araştırma evreni için bu örneklemin yeterli olduğu görülmektedir. Aşağıdaki tablo araştırma evrenini ve örneklem büyüklüğünü göstermektedir. Karabük, Kastamonu, Sinop, Bartın ve Bülent Ecevit Üniversitelerinin öğrenci işlerinden alınan verilere göre İşletme Fakültesi veya İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinde toplamda 985 öğrenci 2018-2019 bahar döneminde girişimcilik dersini almaktadır.



**Kaynak:** Araştırma evreni, Öğrenci İşleri Başkanlıklarından alınan bilgiler doğrultusunda, üniversitelerin bahar döneminde girişimcilik dersi alan İİBF öğrencilerinin sayılarına istinaden oluşturulmuştur.

**Şekil 3.14:** Araştırma Evreni

### 3.8. Araştırma Analiz Yöntemi

Araştırma sürecinde toplamda 506 kişiye ölçekler uygulanmış ve toplanan veriler bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Veri analizi işlemi ise öncelikle kayıp veri analizi ile başlamış ve bu bağlamda %2'ye kadar olan tolere edilebilir nitelikteki boşluklar aritmetik ortalamalar ile doldurulmuştur. Buna karşın 14 kişiye ait verilerin ciddi boşluk içerdiği belirlendiği ve analiz sonucunu etkileyebileceği değerlendirildiği için veri setinden çıkarılmasına karar verilmiştir. Devamında ise Z puanları ve skewness-kurtosis değerleri hesaplanarak uç değer analizleri yapılmıştır. Uç değer analizleri veri setinde normalliği etkilemesi muhtemel aykırı verilerin ayıklanması işlemidir. Bu bağlamda Z puanları toplamda 32 kişiye ait verinin ve skewness-kurtosis değerleri ile ise 12 kişiye ait verinin ayıklanmasına karar verilmiştir. Uç değerler genel olarak veri toplama aşamasında karşılaşılan isteksiz veya gönülsüz yanıtlayıcılardan veya örneklem çerçevesi içerisinde olmaması gereken katılımcıların kazara örnekleme dahil olması ile ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda araştırma sonuçlarını etkilemesi ve parametrik analiz koşullarını zora sokması nedeniyle toplamda 58 kişiye ait veri ayıklanmış ve 448 veri değerlendirmeye alınmıştır.

Ayıklanan verilerden sonra normallik analizleri ve Levene homojenlik analizleri her bir değişken bağlamında incelenmiş ve parametrik test koşullarının sağlandığı belirlenmiştir. Analiz sürecinde Bağımsız Örneklem t testi, Tek Faktörlü

ANOVA, Tukey testi, Korelasyon analizi ve Çoklu Doğrusal Regresyon analizleri ile araştırma sorularına yanıt aranmıştır. Söz konusu analizler SPSS 22 paket programı ile gerçekleştirilmiştir. Veri toplama araçlarının yapı geçerliğine ilişkin analizler ise LISREL 8.8 istatistik programı ile analiz edilmiştir.

### **3.9. Araştırma Bulguları**

Araştırmanın bulgular başlığı altında, ölçeğin güvenilirliği ve geçerliliği test edilmiş ve araştırmanın amaçları doğrultusunda oluşturulan her bir alt probleme ilişkin analizler ve elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

#### **3.9.1. Geçerlilik ve Güvenilirlik Analizleri**

Öğrencilerin girişimcilik eğilimini ölçmek amacıyla 2004 yılında Girginer ve Uçkun tarafından hazırlanan ve on dört sorudan oluşan ölçek kullanılmıştır (Girginer & Uçkun, 2004). Ölçeğe ilişkin Cronbach Alpha değerleri Girginer ve Uçgun (2004) tarafından  $\alpha = 0.89$  bulunmuştur. Ölçeğin güvenilirlik değerleri de bu araştırma kapsamında tekrar gözden geçirilmiş ve tek boyutlu yapının Cronbach alpha değerinin .76 olduğu belirlenmiştir. Yapı geçerliği ve güvenilirlik analizinden elde edilen bulgular doğrultusunda girişimcilik eğilimi ölçeğinin bu araştırma sürecinde veri toplamak amacıyla kullanılacak geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu değerlendirilmiştir.

Bu araştırma kapsamında ölçeğin yapı geçerliği doğrulayıcı faktör analizi ile tekrar incelenmiş ve on dört maddeden oluşan ölçek formunun iyi uyum vermediği buna karşın üç maddenin ölçek formundan çıkarılması ile birlikte iyi uyum düzeyine sahip olduğu belirlenmiştir. Araştırmacılar 0,50'nin altında faktör yüküne sahip olan ifadelerin analiz dışında bırakılmasını ve analizin tekrarlanmasını önermektedir (Hair, Black, Babin, & Anderson, 2014). Ölçeğin model uyumuna ilişkin olarak elde edilen uyum indeksleri şu şekildedir:  $X^2/sd= 2.41$ , RMSEA= .071, RMR= .074, CFI: .96, NFI: .95, GFI: .96. Model uyumuna ilişkin olarak elde edilen değerler doğrultusunda ölçeğin yapı geçerliğinin sağlandığı söylenebilir (Tabachnick & Fidell, 2013).

**Tablo 3.8:** Girişimci Olma Eğilimi DFA Uyum İyiliği Değerleri

Uyum Parametresi	Uyum İyiliği Değeri	Kabul Şartı
Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü ( <b>RMSEA</b> )	0,071	$\leq 0,080$
Ki-Kare Uyum Testi ( $\chi^2/sd$ )	2,41	$\leq 5$
Standartlaştırılmış Ortalama Hataların Karekökü ( <b>SRMR</b> )	0,074	$\leq 0,050$
Normlandırılmış Uyum İndeksi ( <b>NFI</b> )	0,95	$\geq 0,900$
Uyum İyiliği İndeksi ( <b>GFI</b> )	0,96	$\geq 0,800$
Karşılaştırmalı Uyum İndeksi ( <b>CFI</b> )	0,96	$\geq 0,950$

Araştırmada girişimcilik dersi alan öğrencilerin girişimci kişilik özelliklerinin test edilmesi amacıyla kullanılan 36 sorudan oluşan girişimci kişilik özellikleri ölçeği, Koh'un (1996) Hong Kong'da tezsiz yüksek lisans öğrencilerine uygulamış olduğu ve Bozkurt tarafından 2005 yılında dilimize uyarlanan ölçektir. Ölçek, altı farklı kişilik özelliğini test etmek amacıyla oluşturulmuştur. Öz bildirim dayalı olan ve likert tipi bir ölçme aracıdır.

Bu araştırma kapsamında girişimci kişilik özellikleri ölçeğinin yapı geçerliği doğrulayıcı faktör analizi ile tekrar incelenmiş ve 36 maddeden oluşan ölçek formunun iyi uyum vermediği buna karşın üç maddenin (13, 32, 33) ölçek formundan çıkarılması ile birlikte iyi uyum düzeyine sahip olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin model uyumuna ilişkin olarak elde edilen uyum indeksleri şu şekildedir:  $X^2/sd= 2.78$ , RMSEA= .068, RMR= .064, CFI: .97, NFI: .96, GFI: .95. Model uyumuna ilişkin olarak elde edilen değerler doğrultusunda ölçeğin yapı geçerliğinin sağlandığı söylenebilir (Tabachnick & Fidell, 2013). Ölçeğin güvenirlik değerleri araştırma kapsamında tekrar gözden geçirilmiş ve tek boyutlu yapının Cronbach alpha değerinin ölçek toplamı için .81 ve alt boyutlar için sırasıyla .73, .77, .81, .82, .74 ve .75 olarak belirlenmiştir. Yapı geçerliği ve güvenirlik analizinden elde edilen bulgular doğrultusunda girişimci kişilik ölçeğinin bu araştırma sürecinde veri toplamak amacıyla kullanılabilir geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu değerlendirilmiştir.

**Tablo 3.9:** Girişimci Kişilik Özellikleri DFA Uyum İyiliği Değerleri

Uyum Parametresi	Uyum İyiliği Değeri	Kabul Şartı
Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü ( <b>RMSEA</b> )	0,068	$\leq 0,080$
Ki-Kare Uyum Testi ( $\chi^2/sd$ )	2,78	$\leq 5$
Standartlaştırılmış Ortalama Hataların Karekökü ( <b>SRMR</b> )	0,064	$\leq 0,050$
Normlandırılmış Uyum İndeksi ( <b>NFI</b> )	0,96	$\geq 0,900$
Uyum İyiliği İndeksi ( <b>GFI</b> )	0,95	$\geq 0,800$
Karşılaştırmalı Uyum İndeksi ( <b>CFI</b> )	0,97	$\geq 0,950$

Araştırma kapsamında kullanılan ölçeklere ilişkin güvenilirlik analizi sonuçları Tablo 3.10'da verilmiştir. Bu sonuçlara göre Cronbach's Alfa değeri 0,70 ve üzeri olduğundan ölçekler kabul edilebilir güvenilirliktedir.

**Tablo 3.10:** Güvenilirlik Analizleri

Boyut	Cronbach's Alfa
Girişimcilik Eğilimi	0,76
Girişimci Kişilik	0,81
Belirsizlik Toleransı	0,73
Başarı İhtiyacı	0,77
Risk Alma Eğilimi	0,81
Kontrol Odağı	0,82
Yenilikçilik	0,74
Kendine Güven Duyma	0,75

Ölçeklere ilişkin geçerlilik ve güvenilirlik analizleri sonrasında, oluşturulan her bir alt problem için hipotezler test edilmiştir. Araştırma sorusu ve hipotezlere ilişkin sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

### 3.9.2. Hipotez testi Sonuçları

**Alt Problem 1:** Girişimcilik dersi alan öğrencilerin girişimcilik eğilimleri ve girişimci kişilik özellikleri cinsiyetlerine göre anlamlı farklılaşma göstermekte midir?

Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin ve girişimci kişilik özelliklerinin cinsiyetlerine göre anlamlı farklılaşma gösterip göstermediğini belirlemek için Bağımsız Örneklem t testi uygulanmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 1’de sunulmuştur. Analiz öncesinde Bağımsız Örneklem t testinin önemli bir koşulu olan Levene homojenlik testi yapılmış ve girişimcilik eğilimi için ( $F=1.77$ ,  $p>.05$ ), Belirsizlik toleransı alt boyutu için ( $F=.195$ ,  $p>.05$ ), yenilikçilik alt boyutu için ( $F=2.09$ ,  $p>.05$ ), kendine güven alt boyutu için ( $F=1.33$ ,  $p>.05$ ), kontrol odağı boyutu için ( $F=.74$ ,  $p>.05$ ), risk alma eğilimi alt boyutu için ( $F=.31$ ,  $p>.05$ ) ve başarı ihtiyacı alt boyutu için ( $F=1.33$ ,  $p>.05$ ) değerleri elde edilmiştir. Elde edilen değerler veri setinin cinsiyet değişkeni açısından homojen dağılım gösterdiğine işaret etmektedir.

**Tablo 3.11:** Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular

Boyut	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	t	p
Belirsizlik toleransı	E	210	33,2333	4,98878	.71	.47
	K	238	32,8992	4,91256		
Yenilikçilik	E	210	7,2714	1,72725	<b>1.97</b>	<b>.04</b>
	K	238	7,5756	1,53185		
Kendine güven duyma	E	210	20,5571	2,87192	1.83	.06
	K	238	21,0378	2,67403		
Kontrol odağı	E	210	11,9571	2,22493	.261	.79
	K	238	12,0126	2,26416		
Risk alma eğilimi	E	210	22,4143	2,62574	.598	.55
	K	238	22,2689	2,51644		
Başarı ihtiyacı	E	210	24,6476	3,02772	.014	.98
	K	238	24,6513	2,61774		
G. Eğilimi	E	213	33,3568	3,90505	.314	.75
	K	241	33,2365	4,22567		

Tablo 3.11. incelendiğinde girişimcilik dersi alan üniversite öğrencilerinin girişimci kişilik özelliklerinin yalnızca *Yenilikçilik* alt boyutunda cinsiyetlerine göre anlamlı farklılaşma gösterdiği anlaşılmaktadır ( $t_{446}= 1.97$ ,  $p<.05$ ). Farkın kaynağını belirlemek için ortalamalar arası fark incelenmiş ve farkın erkeklerin lehine olduğu anlaşılmaktadır.

Buna karşın girişimci kişiliğin *Belirsizlik toleransı* ( $t_{446}=.71$ ,  $p>.05$ ), kendine güven duyma ( $t_{446}=1.83$ ,  $p>.05$ ), kontrol odağı ( $t_{446}=.261$ ,  $p>.05$ ), risk alma eğilimi ( $t_{446}=.598$ ,  $p>.05$ ), başarı ihtiyacı ( $t_{446}=.014$ ,  $p>.05$ ) alt boyutlarında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılaşma olmadığı görülmektedir.

Benzer şekilde üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin de cinsiyetlerine göre anlamlı farklılaşma göstermediği görülmektedir ( $t_{446}=.314$ ,  $p>.05$ ). Elde edilen bulgular bağlamında cinsiyetin üniversite öğrencilerinde yenilikçilik alt boyutu hariç olmak üzere girişimci kişilik ve girişimcilik eğilimi üzerinde belirgin bir etkiye sahip olmadığı söylenebilir.

**Alt Problem 2:** *Girişimcilik dersi alan öğrencilerin girişimcilik eğilimleri ve girişimci kişilik özellikleri yaşlarına göre anlamlı farklılaşma göstermekte midir?*

Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin ve girişimci kişilik özelliklerinin yaşlarına göre anlamlı farklılaşma gösterip göstermediğini belirlemek için Tek Faktörlü Varyans analizi uygulanmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 2’de sunulmuştur. Analiz öncesinde varyans analizinin önemli bir koşulu olan Levene homojenlik testi yapılmış ve girişimcilik eğilimi için ( $F=.364$ ,  $p>.05$ ), belirsizlik toleransı için ( $F= 2.88$ ,  $p>.05$ ), yenilikçilik için ( $F=1.381$ ,  $p>.05$ ), kendine güven duyma için ( $F= .415$ ,  $p>.05$ ), Kontrol odağı için ( $F=.1.72$ ,  $p>.05$ ), risk alma eğilimi için ( $F= 1.88$ ,  $p>.05$ ) ve başarı ihtiyacı için ( $F=.220$ ,  $p>.05$ ) değerleri elde edilmiştir. Elde edilen değerler veri setinin yaş değişkeni açısından homojen dağılım gösterdiğine işaret etmektedir.

**Tablo 3.12:** Yaş Değişkenine İlişkin Bulgular

Boyut	Yaş	N	$\bar{X}$	Ss	F	p
Belirsizlik toleransı	17-21 Yaş	147	33,2517	4,51913	1.27	.28
	22-26 Yaş	292	33,0342	5,17848		
	26-29 Yaş	9	30,5556	3,28295		
Yenilikçilik	17-21 Yaş	147	7,5442	1,63117	.926	.39
	22-26 Yaş	292	7,3938	1,64527		
	26-29 Yaş	9	6,8889	1,05409		
Kendine güven duyma	17-21 Yaş	147	20,7619	2,71054	.189	.82
	22-26 Yaş	292	20,8527	2,82397		
	26-29 Yaş	9	20,3333	2,44949		
Kontrol odağı	17-21 Yaş	147	12,0884	2,49911	.299	.74
	22-26 Yaş	292	11,9281	2,13745		
	26-29 Yaş	9	12,2222	,83333		
Risk alma eğilimi	17-21 Yaş	147	22,1701	2,40255	.462	.63
	22-26 Yaş	292	22,4178	2,67933		
	26-29 Yaş	9	22,4444	,88192		
Başarı ihtiyacı	17-21 Yaş	147	24,6327	2,85514	.004	.99
	22-26 Yaş	292	24,6575	2,81854		
	26-29 Yaş	9	24,6667	2,17945		
G. Eğilimi	17-21 Yaş	149	33,3020	3,89508	.073	.93
	22-26 Yaş	296	33,3041	4,18417		
	26-29 Yaş	9	32,7778	3,66667		

Tablo 3.12. incelendiğinde girişimcilik dersi alan üniversite öğrencilerinin girişimci kişilik özelliklerinin *Belirsizlik toleransı* ( $F_{445}=1.27$ ,  $p>.05$ ), yenilikçilik, ( $F_{445}=.926$ ,  $p>.05$ ) kendine güven duyma ( $F_{445}=.189$ ,  $p>.05$ ), kontrol odağı ( $F_{445}=.299$ ,  $p>.05$ ), risk alma eğilimi ( $F_{445}=.462$ ,  $p>.05$ ), başarı ihtiyacı ( $F_{445}=.004$ ,  $p>.05$ ) alt boyutlarında yaşlarına göre anlamlı farklılaşma olmadığı görülmektedir.

Benzer şekilde üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin de yaşlarına göre anlamlı farklılaşma göstermediği görülmektedir ( $F_{445}=.073$ ,  $p>.05$ ). Elde edilen bulgular bağlamında yaşın üniversite öğrencilerinde girişimci kişilik ve girişimcilik eğilimi üzerinde belirgin bir etkiye sahip olmadığı söylenebilir.

**Alt Problem 3:** *Girişimcilik dersi alan öğrencilerin girişimcilik eğilimleri ve girişimci kişilik özellikleri gelir düzeylerine göre anlamlı farklılaşma göstermekte midir?*

Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin ve girişimci kişilik özelliklerinin gelir düzeylerine göre anlamlı farklılaşma gösterip göstermediğini belirlemek için Tek Faktörlü Varyans analizi uygulanmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 3'te sunulmuştur. Analiz öncesinde varyans analizinin önemli bir koşulu olan Levene homojenlik testi yapılmış ve girişimcilik eğilimi için ( $F=.364$ ,  $p>.05$ ), belirsizlik



toleransı için ( $F= 2.88, p>.05$ ), yenilikçilik için ( $F=1.381, p>.05$ ), kendine güven duyma için ( $F= .415, p>.05$ ), Kontrol odağı için ( $F=.1.72, p>.05$ ), risk alma eğilimi için ( $F= 1.88, p>.05$ ) ve başarı ihtiyacı için ( $F=.220, p>.05$ ) değerleri elde edilmiştir. Elde edilen değerler veri setinin yaş değişkeni açısından homojen dağılım gösterdiğine işaret etmektedir.

**Tablo 3.13:** Gelir Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulgular

Boyut	Gelir Düzeyi	N	$\bar{X}$	Ss	F	p
Belirsizlik toleransı	1000-2000 Tl	67	32,7015	4,12683	.259	.90
	2001-3000 TL	142	33,3732	4,88246		
	3001-4000 TL	106	33,0094	5,36034		
	4001-5000 Tl	46	32,8478	4,44206		
	5001 TL ve üzeri	87	32,9770	5,41096		
Yenilikçilik	1000-2000 Tl	67	7,5224	1,55074	2.50	.04
	2001-3000 TL	142	7,5352	1,65740		
	3001-4000 TL	106	7,5943	1,47860		
	4001-5000 Tl	46	7,5435	1,72184		
	5001 TL ve üzeri	87	6,9425	1,72098		
Kendine güven	1000-2000 Tl	67	21,1194	1,98877	1.19	.31
	2001-3000 TL	142	20,7746	2,68009		
	3001-4000 TL	106	20,9906	3,02842		
	4001-5000 Tl	46	21,0652	3,07247		
	5001 TL ve üzeri	87	20,2874	2,94487		
Kontrol odağı	1000-2000 Tl	67	12,2537	2,15564	.82	.51
	2001-3000 TL	142	12,1056	2,25252		
	3001-4000 TL	106	11,7170	2,27514		
	4001-5000 Tl	46	11,7826	2,17984		
	5001 TL ve üzeri	87	12,0230	2,29751		
Risk alma	1000-2000 Tl	67	22,2239	2,70141	1.55	.18
	2001-3000 TL	142	22,0634	2,49884		
	3001-4000 TL	106	22,8396	2,54909		
	4001-5000 Tl	46	22,4565	2,29692		
	5001 TL ve üzeri	87	22,1954	2,68865		
Başarı ihtiyacı	1000-2000 Tl	67	24,7015	2,56441	1.46	.21
	2001-3000 TL	142	24,5352	2,96232		
	3001-4000 TL	106	25,0849	2,49997		
	4001-5000 Tl	46	24,8696	2,40932		
	5001 TL ve üzeri	87	24,1494	3,24406		
G. Eğilimi	1000-2000 Tl	68	32,7941	3,50078	1.63	.16
	2001-3000 TL	143	33,0979	4,53051		
	3001-4000 TL	109	34,1284	3,99560		
	4001-5000 Tl	46	33,2826	3,87392		
	5001 TL ve üzeri	88	32,9659	3,83106		

Tablo 3.13 incelendiğinde girişimcilik dersi alan üniversite öğrencilerinin girişimci kişilik özelliklerinin yalnızca yenilikçilik alt boyutunda ( $F_{443}=2.50, p<.05$ )

gelir düzeyine göre anlamlı farklılaşma gösterdiği anlaşılmaktadır. Farkın kaynağını belirlemek için yapılan Tukey testi sonucunda gelir düzeyi 5001 ve üzeri olanların puan ortalamalarının diğer gelir düzeyinde olanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu gelir düzeyinin yükselmesinin öğrencilerde yenilikçi kişilik özelliklerinin daha fazla devreye girmesine zemin hazırladığı şeklinde değerlendirilebilir.

Buna karşın girişimci kişilik özelliğinin diğer alt boyutları olan belirsizlik toleransı, kendine güven, kontrol odağı, risk alma ve başarı ihtiyacı alt boyutlarında gelir düzeyine göre anlamlı farklılaşma olmadığı ve gelir düzeyinin bu kişilik özellikleri üzerinde belirleyici bir role sahip olmadığı söylenebilir.

Benzer şekilde üniversite öğrencilerinde girişimcilik eğiliminin de gelir düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşma göstermediği ( $F_{443}=1.63$ ,  $p>.05$ ) belirlenmiş ve gelir düzeyinin üniversite öğrencilerinde girişimcilik eğilimini farklılaştıran bir etmen olmadığı değerlendirilmiştir. (Demek ki girişimcilik başka etmenlerden etkileniyor diye yorum yapılabilir)

**Alt Problem 4:** *Girişimcilik dersi alan öğrencilerin girişimcilik eğilimleri ve girişimci kişilik özellikleri kariyer hedefine göre anlamlı farklılaşma göstermekte midir?*

Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin ve girişimci kişilik özelliklerinin kariyer hedefine göre anlamlı farklılaşma gösterip göstermediğini belirlemek için Tek Faktörlü Varyans analizi uygulanmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 4'te sunulmuştur. Analiz öncesinde varyans analizinin önemli bir koşulu olan Levene Homojenlik Testi yapılmış ve girişimcilik eğilimi için ( $F=.764$ ,  $p>.05$ ), belirsizlik toleransı için ( $F= 1.06$ ,  $p>.05$ ), yenilikçilik için ( $F=1.86$ ,  $p>.05$ ), kendine güven duyma için ( $F= .44$ ,  $p>.05$ ), Kontrol odağı için ( $F=.71$ ,  $p>.05$ ), risk alma eğilimi için ( $F= .33$ ,  $p>.05$ ) ve başarı ihtiyacı için ( $F=.45$ ,  $p>.05$ ) değerleri elde edilmiştir. Elde edilen değerler veri setinin kariyer hedefi değişkeni açısından homojen dağılım gösterdiğine işaret etmektedir.

**Tablo 3.14:Kariyer Hedefi Değişkenine İlişkin Bulgular**

Boyut	Hedef	N	$\bar{X}$	Ss	F	p
Belirsizlik toleransı	Aile İşi	12	31,0000	3,61814	.86	.45
	Kamu Sektörü	147	33,1020	4,76680		
	Kendi İşimi Kurmak	123	32,8862	5,13459		
	Özel Sektör	166	33,2892	5,04051		
Yenilikçilik	Aile İşi	12	6,5000	2,02260	2.56	.054
	Kamu Sektörü	147	7,2517	1,73143		
	Kendi İşimi Kurmak	123	7,5691	1,65995		
	Özel Sektör	166	7,5602	1,45830		
Kendine güven	Aile İşi	12	20,5000	2,93877	1.17	.31
	Kamu Sektörü	147	20,5034	2,73078		
	Kendi İşimi Kurmak	123	20,8537	2,74514		
	Özel Sektör	166	21,0783	2,82197		
Kontrol odağı	Aile İşi	12	12,7500	2,09436	1.21	.30
	Kamu Sektörü	147	12,0544	2,27187		
	Kendi İşimi Kurmak	123	12,1301	1,98750		
	Özel Sektör	166	11,7651	2,39676		
Risk alma	Aile İşi	12	22,3333	2,49848	.54	.65
	Kamu Sektörü	147	22,2313	2,66141		
	Kendi İşimi Kurmak	123	22,1951	2,44500		
	Özel Sektör	166	22,5361	2,58349		
Başarı ihtiyacı	Aile İşi	12	25,4167	3,02890	1.20	.30
	Kamu Sektörü	147	24,4354	2,89323		
	Kendi İşimi Kurmak	123	24,4797	2,63753		
	Özel Sektör	166	24,9096	2,84940		
G. Eğilimi	Aile İşi	12	33,5833	2,99874	.13	.93
	Kamu Sektörü	148	33,1757	4,30269		
	Kendi İşimi Kurmak	127	33,2205	3,67729		
	Özel Sektör	167	33,4311	4,24332		

Tablo 3.14 incelendiğinde girişimcilik dersi alan üniversite öğrencilerinin girişimci kişilik özelliklerinin *Belirsizlik toleransı* ( $F_{444}=.86$ ,  $p>.05$ ), *yenilikçilik*, ( $F_{444}=2.55$ ,  $p>.05$ ) *kendine güven duyma* ( $F_{444}=1.17$ ,  $p>.05$ ), *kontrol odağı* ( $F_{444}=1.21$ ,  $p>.05$ ), *risk alma eğilimi* ( $F_{444}=.54$ ,  $p>.05$ ), *başarı ihtiyacı* ( $F_{444}=1.20$ ,  $p>.05$ ) alt boyutlarında kariyer hedeflerine göre anlamlı farklılaşma olmadığı görülmektedir. Elde edilen bu bulgular üniversite öğrencilerinin kariyer hedeflerinin girişimci kişilik özelliklerini farklılaştıran bir etmen olmadığı şeklinde değerlendirilebilir.

Benzer şekilde üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin de kariyer hedeflerine göre anlamlı farklılaşma göstermediği belirlenmiştir ( $F_{444}=1.138, p>.05$ ). Bu bulgu kariyer hedeflerinin üniversite öğrencilerinde girişimcilik eğilimi üzerinde belirgin bir etki oluşturmadığı şeklinde değerlendirilebilir.

**Alt Problem 5:** *Girişimcilik dersi alan öğrencilerin girişimcilik eğilimleri ve girişimci kişilik özellikleri öğrenim gördükleri üniversiteye göre anlamlı farklılaşma göstermekte midir?*

Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin ve girişimci kişilik özelliklerinin öğrenim gördükleri üniversiteye göre anlamlı farklılaşma gösterip göstermediğini belirlemek için Tek Faktörlü Varyans analizi uygulanmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 5’de sunulmuştur. Analiz öncesinde varyans analizinin önemli bir koşulu olan Levene Homojenlik Testi yapılmış ve girişimcilik eğilimi için ( $F=.287, p>.05$ ), belirsizlik toleransı için ( $F= 1.45, p>.05$ ), yenilikçilik için ( $F=1.11, p>.05$ ), kendine güven duyma için ( $F= .364, p>.05$ ), Kontrol odağı için ( $F=1.16, p>.05$ ), risk alma eğilimi için ( $F= .365, p>.05$ ) ve başarı ihtiyacı için ( $F=.241, p>.05$ ) değerleri elde edilmiştir. Elde edilen değerler veri setinin homojen dağılım gösterdiğine işaret etmektedir.

**Tablo 3.15:Öğrenim Görülen Üniversite Değişkenine İlişkin Bulgular**

<b>Boyut</b>	<b>Üniversite</b>	<b>N</b>	<b><math>\bar{X}</math></b>	<b>Ss</b>	<b>F</b>	<b>p</b>
Belirsizlik toleransı	Bartın Üniversitesi	91	31,2747	4,38448	13.81	.00
	Karabük Üniversitesi	135	33,4444	3,94300		
	Kastamonu Üniversitesi	98	31,6531	4,35085		
	Sinop Üniversitesi	84	35,9643	5,44069		
	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	40	33,1250	6,43383		
Yenilikçilik	Bartın Üniversitesi	91	7,2637	1,61132	14.75	.00
	Karabük Üniversitesi	135	7,5556	1,39116		
	Kastamonu Üniversitesi	98	6,6735	1,59752		
	Sinop Üniversitesi	84	8,3929	1,51314		
	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	40	7,2500	1,75046		
Kendine güven	Bartın Üniversitesi	91	20,0989	2,81289	5.09	.00
	Karabük Üniversitesi	135	20,7556	2,73033		
	Kastamonu Üniversitesi	98	20,5204	2,56957		
	Sinop Üniversitesi	84	21,8571	2,91710		
	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	40	21,1500	2,45524		
Kontrol odağı	Bartın Üniversitesi	91	11,6813	1,78810	6.75	.00
	Karabük Üniversitesi	135	12,7407	1,81191		
	Kastamonu Üniversitesi	98	11,5816	1,94207		
	Sinop Üniversitesi	84	11,9762	2,90399		
	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	40	11,1500	2,89606		
Risk alma	Bartın Üniversitesi	91	21,8242	2,75920	2.67	.03
	Karabük Üniversitesi	135	22,0519	2,36049		
	Kastamonu Üniversitesi	98	22,6327	2,26305		
	Sinop Üniversitesi	84	22,7500	3,02947		
	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	40	22,8750	2,17430		
Başarı ihtiyacı	Bartın Üniversitesi	91	22,4066	2,78080	39.94	.00
	Karabük Üniversitesi	135	24,1185	2,42207		
	Kastamonu Üniversitesi	98	25,7041	2,66404		
	Sinop Üniversitesi	84	25,4405	1,95338		
	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	40	27,3000	1,71270		
G. Eğilimi	Bartın Üniversitesi	91	32,0330	4,79919	7.78	.00
	Karabük Üniversitesi	135	32,8074	3,62515		
	Kastamonu Üniversitesi	98	33,1429	3,41313		
	Sinop Üniversitesi	84	34,5238	3,79434		
	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	46	35,2826	4,40537		

Tablo 3.15. incelendiğinde girişimcilik dersi alan üniversite öğrencilerinin girişimci kişilik özelliklerinin belirsizlik toleransı ( $F_{443}=2.50$ ,  $p<.05$ ), yenilikçilik ( $F_{443}=2.50$ ,  $p<.05$ ), kendine güven ( $F_{443}=2.50$ ,  $p<.05$ ), kontrol odağı ( $F_{443}=2.50$ ,  $p<.05$ ), risk alma ( $F_{443}=2.50$ ,  $p<.05$ ) ve başarı ihtiyacı ( $F_{443}=2.50$ ,  $p<.05$ ) alt boyutlarında öğrenim görülen üniversiteye göre anlamlı farklılaşma gösterdikleri görülmektedir. Ortalamalar arasındaki farkın kaynağını belirlemek için yapılan Tukey testi sonucunda;

Belirsizlik toleransı alt boyutunda Bartın üniversitesi öğrencilerinin puan ortalamalarının Karabük ve Sinop üniversitesi öğrencilerine göre anlamlı olarak daha düşük olduğu ve Sinop üniversitesi öğrencilerinin puan ortalamalarının diğer üniversitelere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu,

Yenilikçilik alt boyutunda, Sinop üniversite öğrencilerinin puan ortalamalarının diğer üniversitelerin öğrencilerine göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu,

Kendine güven alt boyutunda, Sinop üniversite öğrencilerinin puan ortalamalarının diğer üniversitelerin öğrencilerine göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu,

Kontrol odağı alt boyutunda, Karabük Üniversitesi öğrencilerinin puan ortalamasının Sinop üniversitesi hariç olmak üzere diğer üniversitelerin öğrencilerine göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu,

Risk alma boyutunda, Zonguldak ve Sinop üniversitelerinin öğrencilerinin puan ortalamalarının Bartın Üniversitesi öğrencilerine göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu,

Başarı ihtiyacı alt boyutunda ise Bartın Üniversitesi öğrencilerinin puan ortalamalarının diğer tüm üniversitelerin öğrencilerine göre anlamlı düzeyde daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Girişimcilik eğilimi açısından bakıldığında ise üniversite öğrencilerinin puan ortalamaları arasında öğrenim gördükleri üniversiteye göre anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu ( $F_{443}=7.78$ ,  $p<.05$ ) ve Tukey testi sonucunda bu farkın Zonguldak Üniversitesi öğrencilerinin lehine olduğu belirlenmiştir. Zonguldak üniversitesi

öğrencilerinin puan ortalamaları Bartın, Karabük ve Kastamonu üniversitesi öğrencilerine göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Elde edilen bulgular öğrenim görülen üniversiteye ilişkin faktörlerin öğrencilerin girişimci kişilik özellikleri ve girişimcilik eğilimlerini farklılaştıran bir özellik olarak ön plana çıktığı söylenebilir.

**Alt Problem 6:** *Girişimcilik dersi alan öğrencilerin girişimcilik eğilimleri ve girişimci kişilik özellikleri ailede girişimci olup olmamasına göre anlamlı farklılaşma göstermekte midir?*

Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin ve girişimci kişilik özelliklerinin ailede girişimci olup olmamasına göre anlamlı farklılaşma gösterip göstermediğini belirlemek için Bağımsız Örneklem t testi uygulanmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 6'da sunulmuştur. Analiz öncesinde Bağımsız Örneklem t testinin önemli bir koşulu olan Levene Homojenlik Testi yapılmış ve girişimcilik eğilimi için ( $F=.46$ ,  $p>.05$ ), belirsizlik toleransı alt boyutu için ( $F=.014$ ,  $p>.05$ ), yenilikçilik alt boyutu için ( $F=.308$ ,  $p>.05$ ), kendine güven alt boyutu için ( $F=.016$ ,  $p>.05$ ), kontrol odağı alt boyutu için ( $F=.004$ ,  $p>.05$ ), risk alma alt boyutu için ( $F=.793$ ,  $p>.05$ ) ve başarı ihtiyacı boyutu için ( $F=.220$ ,  $p>.05$ ) değerleri elde edilmiştir. Elde edilen değerler veri setinin cinsiyet değişkeni açısından homojen dağılım gösterdiğine işaret etmektedir.

**Tablo 3.16:**Ailede Girişimci Olması Değişkenine İlişkin Bulgular

Boyut	Girişimci	N	$\bar{X}$	Ss	t	p
Belirsizlik toleransı	Evet	192	32,5156	4,93303	2.09	.04
	Hayır	256	33,4609	4,92597		
Yenilikçilik	Evet	192	7,2344	1,64437	2.24	.02
	Hayır	256	7,5820	1,60914		
Kendine Güven D.	Evet	192	20,5156	2,69569	1.96	.05
	Hayır	256	21,0352	2,81918		
Kontrol odağı	Evet	192	12,0000	2,16589	.109	.91
	Hayır	256	11,9766	2,30418		
Risk alma eğilimi	Evet	192	22,3229	2,40851	.101	.92
	Hayır	256	22,3477	2,68332		
Başarı ihtiyacı	Evet	192	24,7292	2,78357	.518	.60
	Hayır	256	24,5898	2,84083		
G. Eğilimi	Evet	196	33,3571	3,84241	.292	.77
	Hayır	258	33,2442	4,24888		

Tablo 3.16. incelendiğinde girişimcilik dersi alan üniversite öğrencilerinin girişimci kişilik özelliklerinin yalnızca Belirsizliğe tolerans alt boyutunda ( $t_{446}= 1.97$ ,  $p<.05$ ) ve *Yenilikçilik* alt boyutunda ( $t_{446}= 1.97$ ,  $p<.05$ ) ailede birinci derece girişimci yakınının olması durumuna göre anlamlı farklılaşma olduğu görülmektedir. Ortalamalar arasındaki farkın kaynağına bakıldığında belirsizlik toleransı alt boyutunda ailede girişimci yakını olmayanların puan ortalamasının daha yüksek olduğu ve girişimci bir yakın olması durumunda belirsizlik toleransının arttığı ve yenilikçilik alt boyutunda da ailede yakın bir girişimci olmayanların puan ortalamasının daha yüksek olduğu ve yakın bir girişimci olmamasının yenilikçiliği desteklediği söylenebilir.

Buna karşın ailede yakın bir girişimci olması durumunun öğrencilerde kendine güven duyma, kontrol odağı, risk alma ve başarı ihtiyacı alt boyutları üzerinde farklılaştırıcı bir etkiye sahip olmadığı belirlenmiştir.

Girişimcilik eğiliminde ise ailesinde yakın bir girişimci bulunma durumuna göre öğrencilerin puan ortalamaları arasında anlamlı farklılaşma olmadığı ( $t_{446}= .292$ ,  $p>.05$ ) belirlenmiştir. Dolayısıyla ailede birinci dereceden bir girişimcinin olmasının üniversite öğrencilerinde girişimcilik eğilimini farklılaştıran bir unsur olmadığı söylenebilir.

**Alt Problem 7:** *Girişimcilik dersi alan öğrencilerin girişimcilik eğilimleri ve girişimci kişilik özellikleri daha önce iş kurma deneyimi olup olmamasına göre anlamlı farklılaşma göstermekte midir?*

Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin ve girişimci kişilik özelliklerinin daha önce iş kurma deneyimi olup olmamasına göre anlamlı farklılaşma gösterip göstermediğini belirlemek için Bağımsız Örneklem t testi uygulanmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 7’de sunulmuştur. Analiz öncesinde Bağımsız Örneklem t testinin önemli bir koşulu olan Levene homojenlik testi yapılmış ve girişimcilik eğilimi için ( $F=.93$ ,  $p>.05$ ), belirsizlik toleransı boyutu için ( $F=.074$ ,  $p>.05$ ), yenilikçilik alt boyutu için ( $F=.048$ ,  $p>.05$ ), kendine güven alt boyutu için ( $F=.032$ ,  $p>.05$ ), kontrol odağı alt boyutu için ( $F=.004$ ,  $p>.05$ ), risk alma alt boyutu için ( $F=.337$ ,  $p>.05$ ) ve başarı ihtiyacı alt boyutu için ( $F=2.06$ ,  $p>.05$ ) değerleri elde edilmiştir. Elde edilen değerler veri setinin cinsiyet değişkeni açısından homojen dağılım gösterdiğine işaret etmektedir.



**Tablo 3.17:** İş Kurma Deneyimine İlişkin Bulgular

Boyut	Girişimci	N	$\bar{X}$	Ss	t	p
Belirsizlik toleransı	Evet	31	34,1935	4,72877	1.32	.18
	Hayır	417	32,9712	4,95646		
Yenilikçilik	Evet	31	7,6129	1,60577	.636	.52
	Hayır	417	7,4197	1,63463		
Kendine güven	Evet	31	21,2581	2,55562	.92	.35
	Hayır	417	20,7794	2,79151		
Kontrol odağı	Evet	31	12,0323	2,31637	.117	.90
	Hayır	417	11,9832	2,24084		
Risk alma eğilimi	Evet	31	22,0000	2,43584	.758	.44
	Hayır	417	22,3621	2,57686		
Başarı ihtiyacı	Evet	31	25,0323	1,94051	.784	.43
	Hayır	417	24,6211	2,86815		
G. Eğilimi	Evet	31	32,7097	3,87465	.825	.41
	Hayır	423	33,3357	4,08973		

Tablo 3.17. incelendiğinde girişimcilik dersi alan üniversite öğrencilerinin girişimci kişilik özelliklerinin Belirsizliğe tolerans alt boyutunda ( $t_{446}= 1.32, p>.05$ ), *Yenilikçilik* alt boyutunda ( $t_{446}= .636, p>.05$ ), kendine güven alt boyutunda ( $t_{446}= .92, p>.05$ ), kontrol odağı alt boyutunda ( $t_{446}= .117, p>.05$ ), risk alma alt boyutunda ( $t_{446}= .758, p>.05$ ) ve başarı ihtiyacı alt boyutunda ( $t_{446}= .784, p>.05$ ) daha önce bir iş kurma deneyimine göre anlamlı farklılaşma olmadığı belirlenmiştir.

Girişimcilik eğiliminde de benzer şekilde daha önce bir iş kurma girişiminde bulunmuş olma durumuna göre üniversite öğrencilerinin puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı belirlenmiştir ( $t_{446}= .825, p>.05$ )

Elde edilen bulgular, daha önce bir iş kurma girişiminde bulunmuş olan üniversite öğrencilerinin bu deneyimlerinin onların girişimcilik eğilimleri ve girişimci kişilik özellikleri üzerinde belirgin etkisi olmadığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte daha önce bir iş kurma girişiminde bulunmuş olan üniversite öğrencisi sayısının örneklem içerisinde sınırlı olması gerçeği de göz önünde bulundurulmalıdır.

**Alt Problem 8:** *Girişimcilik dersi alan öğrencilerin girişimcilik eğilimleri ve girişimci kişilik özellikleri baba mesleklerine göre anlamlı farklılaşma göstermekte midir?*

Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin ve girişimci kişilik özelliklerinin baba mesleğine göre anlamlı farklılaşma gösterip göstermediğini

belirlemek için Tek Faktörlü Varyans analizi uygulanmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 8’de sunulmuştur. Analiz öncesinde varyans analizinin önemli bir koşulu olan Levene Homojenlik Testi yapılmış ve girişimcilik eğilimi için ( $F=1.06$ ,  $p>.05$ ), belirsizlik toleransı için ( $F=.220$ ,  $p>.05$ ), yenilikçilik için ( $F=.533$ ,  $p>.05$ ), kendine güven duyma için ( $F=1.92$ ,  $p>.05$ ), Kontrol odağı için ( $F=.387$ ,  $p>.05$ ), risk alma eğilimi için ( $F=.387$ ,  $p>.05$ ) ve başarı ihtiyacı için ( $F=.023$ ,  $p>.05$ ) değerleri elde edilmiştir. Elde edilen değerler veri setinin yaş değişkeni açısından homojen dağılım gösterdiğine işaret etmektedir.

**Tablo 3.18:**Baba Mesleği Değişkenine İlişkin Bulgular

Boyut	Meslek	N	$\bar{X}$	Ss	F	p
Belirsizlik toleransı	Kamu Çalışanı	90	33,0667	5,03650	.003	.99
	Özel Sektör	179	33,0726	5,01238		
	Serbest Meslek	179	33,0335	4,85972		
Yenilikçilik	Kamu Çalışanı	90	7,1111	1,60368	<b>2.68</b>	<b>.06</b>
	Özel Sektör	179	7,5978	1,67439		
	Serbest Meslek	179	7,4302	1,58624		
Kendine güven duyma	Kamu Çalışanı	90	20,6111	2,68870	2.15	.11
	Özel Sektör	179	21,1453	2,98707		
	Serbest Meslek	179	20,5810	2,57426		
Kontrol odağı	Kamu Çalışanı	90	12,0000	2,27838	.322	.72
	Özel Sektör	179	12,0782	2,19154		
	Serbest Meslek	179	11,8883	2,28548		
Risk alma eğilimi	Kamu Çalışanı	90	22,4889	2,69099	.748	.47
	Özel Sektör	179	22,4413	2,60955		
	Serbest Meslek	179	22,1564	2,46050		
Başarı ihtiyacı	Kamu Çalışanı	90	24,8889	2,70016	1.108	.33
	Özel Sektör	179	24,4134	2,89266		
	Serbest Meslek	179	24,7654	2,78857		
G. Eğilimi	Kamu Çalışanı	90	33,1778	4,16938	.265	.76
	Özel Sektör	181	33,4641	3,81300		
	Serbest Meslek	183	33,1803	4,28840		

Tablo 3.18. incelendiğinde girişimcilik dersi alan üniversite öğrencilerinin girişimci kişilik özelliklerinin *Belirsizlik toleransı* ( $F_{445}= .003$ ,  $p>.05$ ), yenilikçilik, ( $F_{445}=2.68$ ,  $p>.05$ ) kendine güven duyma ( $F_{445}= 2.15$ ,  $p>.05$ ), kontrol odağı ( $F_{445}=.322$ ,  $p>.05$ ), risk alma eğilimi ( $F_{445}=.748$ ,  $p>.05$ ), başarı ihtiyacı ( $F_{445}=1.108$ ,  $p>.05$ ) alt boyutlarında baba mesleğine göre anlamlı farklılaşma olmadığı görülmektedir.

Benzer şekilde üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin de baba mesleğine göre anlamlı farklılaşma göstermediği görülmektedir ( $F_{445}=.265$ ,  $p>.05$ ). Elde edilen bulgular bağlamında baba mesleğinin üniversite öğrencilerinde girişimci kişilik ve girişimcilik eğilimi üzerinde belirgin bir etkiye sahip olmadığı söylenebilir.

**Alt Problem 9:** *Girişimcilik dersi alan öğrencilerin girişimcilik eğilimleri ve girişimci kişilik özellikleri anne mesleklerine göre anlamlı farklılaşma göstermekte midir?*

Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin ve girişimci kişilik özelliklerinin anne mesleğine göre anlamlı farklılaşma gösterip göstermediğini belirlemek için Tek Faktörlü Varyans analizi uygulanmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 9'da sunulmuştur. Analiz öncesinde varyans analizinin önemli bir koşulu olan Levene Homojenlik Testi yapılmış ve girişimcilik eğilimi için ( $F= 1.21$ ,  $p>.05$ ), belirsizlik toleransı için ( $F= .704$ ,  $p>.05$ ), yenilikçilik için ( $F= .539$ ,  $p>.05$ ), kendine güven duyma için ( $F= .566$ ,  $p>.05$ ), Kontrol odağı için ( $F= 1.743$ ,  $p>.05$ ), risk alma eğilimi için ( $F= .542$ ,  $p>.05$ ) ve başarı ihtiyacı için ( $F= .965$ ,  $p>.05$ ) değerleri elde edilmiştir. Elde edilen değerler veri setinin yaş değişkeni açısından homojen dağılım gösterdiğine işaret etmektedir.

**Tablo 3.19:** Anne Mesleği Değişkenine İlişkin Bulgular

Boyut	Meslek	N	$\bar{X}$	Ss	F	P
Belirsizlik toleransı	Ev Hanımı	327	33,1101	4,97479	.310	.81
	Kamu Çalışanı	27	32,6296	4,78096		
	Özel Sektör	78	33,1795	4,74750		
	Serbest Meslek	16	32,0625	5,84772		
Yenilikçilik	Ev Hanımı	327	7,3700	1,65250	.622	.60
	Kamu Çalışanı	27	7,6667	1,54422		
	Özel Sektör	78	7,5769	1,64766		
	Serbest Meslek	16	7,6250	1,25831		
Kendine güven duyma	Ev Hanımı	327	20,6758	2,83906	1.19	.31
	Kamu Çalışanı	27	21,0370	2,73835		
	Özel Sektör	78	21,3205	2,58112		
	Serbest Meslek	16	20,7500	2,32379		
Kontrol odağı	Ev Hanımı	327	12,1529	2,09466	<b>3.69</b>	<b>.01</b>
	Kamu Çalışanı	27	10,7778	2,39122		
	Özel Sektör	78	11,8077	2,59899		
	Serbest Meslek	16	11,5000	2,52982		
Risk alma eğilimi	Ev Hanımı	327	22,3272	2,65962	.347	.79
	Kamu Çalışanı	27	21,9259	2,52565		
	Özel Sektör	78	22,4744	2,30034		
	Serbest Meslek	16	22,5625	1,96532		
Başarı ihtiyacı	Ev Hanımı	327	24,6055	2,83282	.143	.93
	Kamu Çalışanı	27	24,5926	3,45587		
	Özel Sektör	78	24,8205	2,59742		
	Serbest Meslek	16	24,8125	2,45544		
G. Eğilimi	Ev Hanımı	332	33,2078	3,90857	1.21	.30
	Kamu Çalışanı	27	32,7407	4,44273		
	Özel Sektör	79	33,4937	4,39660		
	Serbest Meslek	16	35,0000	5,04645		

Tablo 3.19. incelendiğinde girişimcilik dersi alan üniversite öğrencilerinin girişimci kişilik özelliklerinin yalnızca kontrol odağı alt boyutunda anne mesleğine göre anlamlı düzeyde farklılaşma gösterdiği ( $F_{444}=3.69$ ,  $p<.05$ ) görülmektedir. Ortalamalar arasındaki farkın kaynağını belirlemek için yapılan Tukey testi sonucunda anne mesleği ev hanımı olanların puan ortalamalarının anne mesleği kamu çalışanı olanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Buna karşın *Belirsizlik toleransı* ( $F_{444}= .310$ ,  $p>.05$ ), *yenilikçilik*, ( $F_{444}=.622$ ,  $p>.05$ ) *kendine güven duyma* ( $F_{444}= 1.198$ ,  $p>.05$ ), *risk alma eğilimi* ( $F_{444}= .347$ ,  $p>.05$ ) ve *başarı ihtiyacı* ( $F_{444}=.143$ ,  $p>.05$ ) alt boyutlarında anne mesleğine göre anlamlı farklılaşma olmadığı görülmektedir.

Benzer şekilde üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin de anne mesleğine göre anlamlı farklılaşma göstermediği görülmektedir ( $F_{444}=1.215$ ,  $p>.05$ ). Elde edilen bulgular bağlamında anne mesleğinin üniversite öğrencilerinde girişimci kişilik ve girişimcilik eğilimi üzerinde belirgin bir etkiye sahip olmadığı ve yalnızca kontrol odağı bağlamında anlamlı bir etki oluşturduğu söylenebilir.

### 3.9.3. Korelasyon ve Regresyon Analiz Sonuçları

*“Girişimcilik dersi alan üniversite öğrencilerinin girişimci kişilik özellikleri ile girişimcilik eğilimleri arasında anlamlı ilişki var mıdır?”*

Girişimci kişilik özellikleri ve girişimcilik eğilimi arasında anlamlı ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla Pearson Korelasyon analizi yapılmış ve ulaşılan sonuçlar Tablo 3.20’de sunulmuştur.

**Tablo 3.20:** Korelasyon Analizi

	Girişimcilik eğilimi	Belirsizlik toleransı	Yenilikçilik	Kendine güven duyma	Kontrol odağı	Risk alma	Başarı ihtiyacı
Girişimcilik eğilimi	1						
Belirsizlik toleransı	.073	1					
Yenilikçilik	.062	.435**	1				
Kendine güven duyma	.122**	.244**	.604**	1			
Kontrol odağı	-.070	-.020	-.065	-.222**	1		
Risk alma	.027	.259**	.244**	.271**	-.218--	1	
Başarı ihtiyacı	.118*	.259**	.184**	.292**	-.055	.277**	1

Tablo 3.20. incelendiğinde girişimcilik eğilimi ile girişimci kişilik özelliği arasında yalnızca kendine güven duyma alt boyutu ( $r= .12$ ,  $p<.01$ ) ve başarı ihtiyacı alt boyutu arasında ( $r= .11$ ,  $p<.01$ ) pozitif yönlü ve anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Buna göre kendine güven duyma ve başarı ihtiyacı yükseldikçe girişimcilik eğiliminin de yükseleceği söylenebilir. Aynı durum tersi için de geçerlidir. Kendine güven düzeyi ve başarı ihtiyacının azalmasının üniversite öğrencilerde girişimcilik eğilimi üzerinde olumsuz bir etki oluşturacağı söylenebilir.

*“Girişimcilik dersi alan üniversite öğrencilerinin girişimci kişilik özellikleri girişimcilik eğilimlerinin anlamlı bir yordayıcısı mıdır?”*

Korelasyon analizi doğrultusunda girişimcilik eğilimi ile girişimci kişilik özelliklerinin yalnızca kendine güven duyma ve başarı ihtiyacı arasında anlamlı ilişkiler belirlendiği için regresyon analizine yalnızca bu değişkenler dâhil edilmiştir. Bu anlamda kendine güven duyma ve başarı ihtiyacının girişimcilik eğilimi üzerinde yordayıcı bir etkiye sahip olup olmadığı Çoklu Doğrusal Regresyon analizi ile incelenmiştir. Regresyon analizinde öncelikle analizin ön koşulları olan kriterler incelenmiştir. Bu bağlamda ilk olarak Durbin-Watson değeri incelenmiş ve 1.16 olarak bulunmuştur. Söz konusu değer 1-3 aralığında olması gerektiği önerilmektedir. Dolayısıyla kritik değer sağlanmıştır. İkinci aşamada VIF değerleri incelenmiştir. Bu kapsamda ulaşılan değer 1.09 olarak bulunmuştur. Söz konusu değer 10'dan uzaklaşması önerilmektedir. Bu doğrultuda kritik değer sağlanmıştır. Son olarak ise Tolerance değerleri hesaplanmıştır. Tolerans değeri .91 olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda söz konusu değer .00'dan uzaklaşması önerilmektedir ve elde edilen değer bu kriteri sağlamaktadır.

Analizin ön kriterleri sağlandıktan sonra regresyon analizine ilişkin bulgular Tablo 3.21'de sunulmuştur.

**Tablo 3.21:** Regresyon Analizi

	<b>B</b>	<b>Ss</b>	<b>B</b>	<b>t</b>	<b>p</b>
<b>Kendine güven</b>	,141	,072	,096	<b>2.01</b>	<b>,04</b>
<b>Başarı ihtiyacı</b>	,131	,071	,090	1,841	,066

**R= .15, R<sup>2</sup>= .02, F= 5.09, p<.01**

Tablo 3.21 incelendiğinde üniversite öğrencilerinde kendine güven duyma ve başarı ihtiyacını temsil eden kişilik özelliklerinin girişimcilik eğilimi üzerinde düşük düzeyli bir yordama ( $\beta = .15$ ,  $p < .01$ , % 2) düzeyine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Yordayıcı değişkenlerin bireysel etkilerine bakıldığında yalnızca kendine güven duyma değişkeninin girişimcilik eğilimi üzerinde anlamlı bir yordama düzeyine sahip

olduğu buna karşın başarı ihtiyaının girişimcilik eğilimi üzerinde yordayıcı bir etkiye sahip olmadığı söylenebilir.

Elde edilen bulgular doğrultusunda üniversite öğrencilerinin kendine güven düzeylerinin girişimcilik eğilimleri üzerinde pozitif yönlü bir etkiye sahip olarak girişimcilik eğilimini şekillendiren etmenlerden biri niteliği taşıdığı söylenebilir.

## TARTIŞMA VE SONUÇ

17.yy. günümüze kadar birçok araştırmacı tarafından inceleme konusu yapılan girişimcilik uzun bir geçmişe sahiptir. İlk çağ ve Orta çağ döneminde her ne kadar girişimci kavramı kullanılmamış olsa da bu dönemde de girişimlerin varlığından ve girişimcilerden söz edebiliriz. Altın ve madeni eşyaların ticaretinin geliştirilmesi için Merkantilistler tarafından oluşturulan yollar (Baharat Yolu, İpek Yolu), endüstri devrimi ile birlikte üretim artışı ve ölçek ekonomilerinin ortaya çıkması, dünya genelinde yaşanan sermaye artışı girişim tarihiyle birlikte şekillenmiş ve günümüze kadar ulaşmıştır.

Girişimlerin ekonomik ve sosyal açıdan toplumsal yapıya etkileri nedeniyle farklı işlevleri birçok araştırmacı tarafından ortaya çıkarılmıştır. Ekonomik anlamda değerlendirildiğinde, ülke ekonomisine sağlamış olduğu katma değer, istihdam artışı, ekonomik büyüme, sermaye artışı, ürün ve hizmetlerdeki artış ve yenilikçi uygulamalar hükümet politikalarını girişimci odaklı hazırlamaya ve yeni girişimleri teşvik etmeye yöneltmiştir. Toplumsal açıdan değerlendirildiği takdirde, girişimciliğin en büyük katkısının toplumsal refahın yükselmesi noktasında olduğu görülmektedir. Diğer taraftan girişimciler, tüketici talep ve ihtiyaçlarına yönelik ürün ve hizmet geliştirerek toplum yaşamını kolaylaştırmaktadırlar.

Teknolojik gelişmeler küreselleşme ile tüm dünyada etkisini göstermiş, ekonomik ve sosyal kalkınmanın unsurlarını da zaman içerisinde değiştirmiştir. 19.yy ve 20.yy başlarında kitle üretim yapan dev firmalara verilen ağırlık söz konusuysen, günümüzde artık yenilik ve inovasyon yaratan girişimler ön plana çıkmıştır. Bu gelişmeler, endüstriyel alanda köklü değişimlerin oluşmasının da önünü açmıştır. Bu sayede inovasyon odaklı küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin sayısı giderek artmış ve yeni girişimlerin desteklenmesi ve teşvikler de kritik önem arz etmeye başlamıştır. Özellikle son dönemde girişimcilik konusunda ulusal ve uluslararası alanda hem bilimsel çalışmaların hem de pratikteki uygulamaların sayısının artmakta olduğu görülmektedir.

Bilişim çağı, girişimcilerin sıradan şirketler kurması yerine, farklı ve değer yaratan girişimlerde bulunmasını zorunlu kılmaktadır. Teknolojinin yaygın kullanımıyla, uzun süreler alan ve çok fazla emek gerektiren işlemler dahi artık bir



tıkla insanların hizmetine sunulmuştur. Üniversiteler de bilgi toplumunun oluşumunda önemli yere sahiptirler. Girişimcilerin yeteneklerinin farkına varabilmesi ve girişim kurma motivasyonuna sahip olması, almış olduğu eğitim yoluyla güçlenecektir. Gençlerin, toplumların geleceğinde önemli rol üstleneceği göz önünde bulundurulursa, girişimci gençlerin sayısının artması toplumsal refaha önemli katkılar sağlayacaktır.

Öngörülemeyen riskler, her yeni girişim için tehdit oluşturmaktadır. Girişimci kişiliğe sahip olduğu düşünülen bireylerin, belirsiz durumlarda ortaya çıkan tehditleri tolere edecek yetenekleri olduğu düşünülmektedir. Her ne kadar tüm varsayımlar düşünülerek yeni girişimler kurulsa da öngörülemeyen dış faktörler girişimleri ve girişimcileri etkilemektedir. Birçok girişimci ne yazık ki bu durumlara karşı boyun eğip pes ederken, başarılı girişimciler alternatif planlar veya yeni taktiklerle hayatta kalabilmektedirler. Bu yüzden girişimcilik ve girişimci kişilik özellikleri derinlemesine analiz edilmesi gereken önemli kavramlardır.

Dünya genelinde birçok dönem belirli krizlerin gerçekleştiği bilinmektedir. 2020 yılında Dünya Sağlık Örgütü tarafından salgın hastalık ilan edilen ve tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 ile birlikte dünyada yeni bir sayfa açılmıştır. Kimsenin öngörmediği boyutlara ulaşan salgın hastalık birçok borsada büyük kayıplara neden olmuştur. Yeni girişimlerin birçoğu kapatılma noktasına gelmiş veya kapanmıştır. Yeterli işletme sermayesi olmadan kurulan her bir girişim, ulusal veya küresel ölçekli öngörülemeyen bir sorunda ne yazık ki başarısızlıkla sonuçlanacaktır. Yine herkesin kabuğuna çekildiği böyle belirsiz dönemlerde piyasadaki fırsatları incelemek ve risk alarak girişimde bulunmak yeni girişimciler için kazançlar sağlayabilecektir. Girişimci kişilik özelliklerinden risk alma ve belirsizliğe karşı toleransın önemi burada görülmektedir.

Girişimci kişilerin genel özelliklerine bakıldığında yeniliklere açık, risk alabilen, cesaretli, belirsiz ortamlarda dahi fırsatları görebilme yeteneğine sahip, öz güveni yüksek, yetenekli ve yaratıcı kişiler oldukları görülmektedir. Ülkelerin ekonomik ve sosyal açısından kalkınması, uluslararası piyasalarda söz sahibi olabilmesi için girişimci sayısının artırılması önem arz etmektedir. Kalkınmanın tabana yayılması ve bölgesel gelişmişlik farklarının ortadan kaldırılabilmesi için girişimciliğin her bölgede gelişmişlik düzeyine göre desteklenmesi yararlı olacaktır.

İleri teknoloji ve yüksek katma değer odaklı girişimcilik ekosistemini güçlendirmek, yenilikçi fikirlerin hayata geçirilmesini ve inovatif ürünlerin ticarileşmesini sağlamak girişimlerin bölgesel, ulusal ve uluslararası alanda yer edinmesini temin etmek amacıyla üniversiteler gençlere, özellikle iş fikirleri olan ancak değere dönüştüremeyen gençlere, etkin ve ileri düzeyde eğitim verilmesi önem arz etmektedir.

Bu çalışma, Batı Karadeniz bölgesinde yer alan Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Karabük Üniversitesi, Bartın Üniversitesi, Sinop Üniversitesi ve Kastamonu Üniversitesi'nde İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde öğrenim gören ve girişimcilik dersi alan öğrencilere uygulanmıştır. Araştırma, öğrencilerin girişimci kişilik özellikleri ile girişimcilik eğilimleri arasındaki ilişkiyi incelemek ve ayrıca öğrencilerin demografik özelliklerinin girişimcilik niyetleri üzerinde etkisi olup olmadığını ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır.

Çalışmada üniversitelerin seçilmesi, aslında gençlerin girişim konusunda düşüncelerinin ve girişimci kişilik özelliklerine sahip olup olmadıklarının araştırılması noktasında önem arz etmiştir. Batı Karadeniz bölgesinde yer alan üniversitelerde öğrenim gören öğrencilere uygulanan ölçekle öğrencilerin girişimciliğe olan eğilimleri istatistiksel olarak analiz edilmiştir. Farklı üniversitelerin örneklem olarak seçilmesi, farklı üniversitelerde aynı eğitimi alan öğrencilerin mukayese edilmesine de imkan vermiştir. Öğrencilerin vermiş oldukları yanıtlar incelendiğinde, kendi işini kurmak isteyen öğrencilerin sayısı, kamu ve özel sektörde çalışma tercihlerine kıyasla düşük kalmıştır. Bu sebeple üniversiteler ve kamu kurumlarının birlikte öğrenciler nezdinde farkındalık yaratması önerilmektedir.

Araştırma sonuçlarına baktığımız zaman, demografik özellikleri açısından öğrencilerin ekonomik anlamda güçlü bir aile yapısına veya yüksek düzeyde bir gelire sahip oldukları söylenemez. Bu açıdan her ne kadar dezavantajlı olarak görülseler de yaşadıkları coğrafyanın keşfedilmeyen değeri, öğrenciler için birer girişim fırsatı yaratabilir. Dolayısıyla mevcut şartlarda fırsatları görebilen ve bir iş fikri geliştirilebilen gençler ekonomik değer yaratabilir. Nitekim Batı Karadeniz bölgesi girişimci destekleri noktasında KOSGEB nezdinde avantajlı konuma sahiptir. Yine üniversitelerde veya KOSGEB tarafından verilen girişimcilik eğitimleri, öğrencilerin

potansiyellerinin farkına varabilmeleri için oldukça önemlidir. Daha önce belki de tanıklık etmedikleri bu kavramı, dersler sayesinde kendileriyle özdeşirebilirler.

Araştırma sonuçlarına göre girişimci kişilik ile girişimcilik eğilimi arasında kendine güven duyma alt boyutu ( $r=.12$ ,  $p<.01$ ) ve başarı ihtiyacı alt boyutu arasında ( $r=.11$ ,  $p<.01$ ) pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Buna göre kendine güven duyma ve başarıma ihtiyacı yükseldikçe girişimci olma eğilimi de artacaktır. Benzer durum tersi içinde geçerlidir. Başarma ihtiyacı ve kendine güven duyma kişilik özelliği azaldıkça, girişim eğilimi de azalacaktır denilebilir. Girişimcilik eğilimi ile diğer alt boyutlar arasında ise %95 güvenilirlikle istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye rastlanamamıştır.

Öğrencilerin demografik özellikleri incelendiği takdirde yaşları itibarı ile büyük çoğunluğunun genç olduğu görülmektedir. Erdurur, K., (2012) tarafından yapılan çalışmada, yaşa bağlı olarak girişimcilik eğiliminin farklılık gösterdiği görülmektedir. Genel olarak 22-25 yaş dönemi, girişimcilik faaliyetlerine başlama dönemidir. Yaş ilerledikçe insanların risk alma eğilimleri azalmaktadır. Ailevi ve mesleki sorumlulukların artması, hayattan beklentilerin farklılaşması, amaç ve hedeflerin değişiklik göstermesi girişimcilik eğilimini etkilemektedir. Bu çalışmada, örneklemini oluşturan öğrencilerin genel olarak aynı yaş aralığında olması nedeniyle yaş ile girişimcilik eğilimi ve girişimci kişilik arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ( $p>.05$ ).

Üniversite öğrencilerin cinsiyetlerinin, girişimci kişilik özellikleri ve girişimci olma niyetlerini belirlemek için yapılan analizde, cinsiyetin yalnızca Yenilikçilik alt boyutunda farklılaşma gösterdiği görülmektedir ( $t_{446}=1.97$ ,  $p<.05$ ) Farkın kaynağını belirlemek için ortalamalar arası fark incelenmiş ve farkın erkeklerin lehine olduğu görülmüştür. Buna karşın girişimci kişiliğin belirsizliğe karşı tolerans alt boyutu, kendine güven duyma, kontrol odağı, risk alma eğilimi ve başarıma ihtiyacı alt boyutlarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir.

Üniversite öğrencilerin aile gelir düzeylerine bakıldığı zaman, büyük çoğunluğunun 2.000 TL / 4.000 TL aralığında gelire sahip olduğu söylenebilir. Öğrencilerin gelir düzeylerine göre anlamlı farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans analizi sonucunda, yalnızca *Yenilikçilik* alt

boyutunda ( $F_{443}=2.50$ ,  $p<.05$ ) gelir düzeyine göre anlamlı farklılaşma olduğu görülmektedir. Gelir düzeyi 5001 TL ve üzeri olanların puan ortalamalarının diğer gelir düzeyinde olanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür.

Buna karşın girişimci kişilik özelliği ve diğer alt boyutları ile girişimci olma eğiliminin gelir düzeyine göre farklılaşmadığı görülmektedir ( $p>.05$ ).

İktisadi ve İdari Bilimler fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin büyük çoğunluğu ileride ne olmak istediklerine ilişkin hedef belirleyememekte, almış oldukları dersler ve rol modeller sayesinde son sınıf veya mezuniyetleri sonrasında mesleklerine karar vermektedirler. İşletme ve iktisat bölümü mezunları hemen her mesleğe girebilme hakkına sahiptirler. Öğrencilerin kariyer hedeflerinde bankacılık, muhasebe, ekonomi, finans, denetim, kontrolör, uzmanlık vb. birçok meslek yer almaktadır. Sayıca az olsa da bir grup mezun da kendini işini kurmaktadır.

Öğrencilerin kariyer hedefleri ile girişimci olma niyetleri ve kişilik özellikleri arasında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analizde, girişimci olma niyetleri ve girişimci kişilik özelliği alt boyutlarında kariyer hedefine göre anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmüştür. Bu sonuçlar, öğrencilerin kariyer hedeflerinin girişimci olma eğilimi üzerinde belirgin bir etki yaratmadığı şekilde değerlendirilebilir.

Batı Karadeniz bölgesinde yer alan üniversitelere bakıldığı zaman hemen her biri son yıllarda kurulmuş genç üniversitelerdir. Bu üniversitelerde öğrenim gören öğrencilerin girişimci olma eğilimleri üniversite bazında incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda, girişimcilik dersi alan üniversite öğrencilerinin; belirsizliğe karşı tolerans, yenilikçilik, kendine güven duyma, kontrol odağı ve risk alma eğilimi alt boyutlarında öğrenim görülen üniversiteye göre anlamlı farklılaşma görülmektedir ( $p<.05$ ). Sinop Üniversitesinde öğrenim gören ve girişimcilik dersi alan öğrencilerin belirsizliğe karşı tolerans, yenilikçilik ve kendine güven duyma alt boyutlarında diğer üniversite öğrencilerine göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu, kontrol odağı alt boyutunda ise Karabük üniversitesi öğrencilerinin araştırmaya dahil edilen diğer üniversite öğrencilerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür.

Risk alma eğilimi alt boyutunda, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi ve Sinop üniversitesi öğrencilerinin puan ortalamalarının Bartın Üniversitesi

öğrencilerine göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir. Girişimci olma eğilimi açısından bakıldığında ise Zonguldak B. Ecevit Üniversitesi öğrencilerinin puan ortalamalarının diğer üniversite öğrencilerine göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Ailede girişimci olması veya aile şirketinin olması öğrenciler için avantaj sağlamaktadır. Yeni bir iş kurmanın zorluğu, iş hayatında yaşanan rekabet öğrencilerin kariyerlerini etkilemektedir. Ailede girişimci olmasının, öğrencilerin girişimci olma eğilimleri ve kişilik özelliklerinin oluşmasında etki edip etmediğini belirlemek amacıyla yapılan analizde, öğrencilerin girişimci kişilik özelliklerinden *belirsizliğe karşı tolerans* ve *yenilikçilik* alt boyutlarında ailede girişimci olması durumuna göre anlamlı farklılaşma olduğu görülmektedir ( $t_{446}=1.97$ ,  $p<.05$ ). Buna göre ailede girişimci bir yakının olmamasının, yenilikçiliği destelediği söylenebilir.

Girişimcilik dersi alan üniversite öğrencilerinin girişimci olma niyetlerinin anne ve baba mesleğine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan analiz sonucunda; babanın meslek grubu açısından, öğrencilerin girişimci olma eğilimleri ve öğrencilerin girişimci kişilik özelliklerine göre anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmektedir. Ancak anne meslek grubuna yönelik yapılan analiz sonucunda, yalnızca kontrol odağı alt boyutunda anne mesleğine göre anlamlı düzeyde farklılaşma görülmektedir. Araştırma sonucuna göre, anne mesleği ev hanımı olanların puan ortalamalarının anne mesleği kamu çalışanı olanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Girişimcilik dersi alan üniversite öğrencilerinin girişimci kişilik özelliklerinin girişimcilik eğilimleri üzerinde yordayıcı etkisini araştıran regresyon analizi sonucunda, kendine güven duyma ve başarıma ihtiyacını temsil eden kişilik özelliklerinin girişimcilik eğilimi üzerinde düşük düzeyli bir yordama ( $\beta= .15$ ,  $p<.01$ , % 2) düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Yordayıcı değişkenlerin bireysel etkilerine bakıldığında yalnızca kendine güven duyma değişkeninin girişimcilik eğilimi üzerinde anlamlı bir yordama düzeyine sahip olduğu buna karşın başarıma ihtiyacının girişimci olma eğilimi üzerinde yordayıcı etkiye sahip olmadığı söylenebilir. Dolayısıyla öğrencilerin kendine güven duyma girişimci kişilik özellikleri girişimci olma niyetleri üzerinde pozitif etkiye sahip olarak eğilimi şekillendiren etmenlerden biri olma niteliği taşıdığı söylenebilir.

Girişimcilik konusunda geçmişten günümüze kadar birçok çalışma yapılmış, bazı hususlarda ortak noktalar bulunmuş olsa da birçok konuda halen ortak bir kanaate varılamamıştır. Araştırmaların çoğunda girişimcilik ve farklı değişkenler arasında anlamlı ve önemli ilişkiler bulunurken, farklı ülkede farklı örnekler üzerinde uygulanan araştırma sonuçları yine farklı sonuçlar göstermiştir. Bu noktada araştırma örnekleminde yer alan kesimin özelliği önemli bir yere sahiptir. Öyle ki öğrenciler üzerinde uygulanan ölçek sonuçları ile profesyoneller üzerinde uygulanan ölçek sonuçları farklılık gösterebilir. Yine her birey farklı geçmiş unsurları bilinçaltında taşıdığı için, aynı olaya farklı tepkiler gösterebilir. Dolayısıyla bu araştırma her ne kadar öğrencilere uygulansa da benzer çalışmalara göre farklı sonuçlar elde edilmiştir.

Wang & Wong (2004) yaptıkları çalışmada, cinsiyet durumlarına göre girişimcilik davranışının değişiklik gösterdiği görülmektedir. Genel olarak bakıldığında yapılan girişimlerin büyük çoğunluğunu erkek girişimciler gerçekleştirmiştir. Yine yapılan diğer çalışmalarda, erkeklerin kadınlara göre daha fazla girişimcilik eğilimi gösterdiği görülmektedir (Luca, 2017). Cinsiyet üzerinde kültürün baskın olduğu toplumlarda, genellikle erkeklerin iş kurması, sorumluluk üstlenmesi ve risk alması beklenir. Tsoukatos (2014) yapmış olduğu çalışmada erkeklerin kadınlara göre daha fazla girişimci eğiliminde olduğu görülse de istatistiki olarak anlamlı ve önemli bir farklılaşma görülmemiştir. Kılıç vd., (2012) tarafından yapılan çalışmada erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha yenilikçi olduğu görülürken diğer girişimci kişilik özellikleri ile cinsiyet arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir.

## ÖNERİLER

Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde bazı demografik özellikler ile girişimci olma eğilimi ve girişimci kişilik özellikleri arasında pozitif yönlü ve orta şiddetli ilişkiler tespit edilmiştir. Girişimciliğin doğuştan kazanılan bir yetenek olduğu birçok araştırmacı tarafından değerlendirilse de bu yeteneğin ortaya çıkması için birden çok unsurun değerlendirmeye alınması gerekir.

- ✓ Araştırma kapsamında yapılan analiz sonucunda girişimci kişilik özelliklerinden kendine güven duymanın girişimci olma eğiliminde önemli bir yordayıcı olması nedeniyle öğrencilerin öğrenim gördükleri süre boyunca bu yeteneklerini güçlendirici faaliyetler yürütülmesi önerilir.
- ✓ Öğrencilerin kariyer hedeflerine bakıldığında, kamu ve özel sektörde çalışma isteği ön plana çıkmaktadır. Girişimciliğe olan ilginin artırılması noktasında devlet destekleri ve mevcut finansman imkanları göz önünde bulundurulduğunda, mevcut ekosistemin cazibesi öğrencilere aktarılmalı ve yeni girişimlere ihtiyaç olduğu faydalı model ve örnek vakalarla gösterilmelidir. Bu konuda panel veya seminer düzenlenmesi önerilmektedir.
- ✓ Araştırma kapsamını genişletmek ve öğrencilerdeki girişimcilik algısını iyi analiz etmek için her üniversite tarafından öncelikle birinci yıl döneminde girişimci olma eğilimi ölçeği uygulanmalı ve sonrasında mezuniyete yakın bir dönemde aynı ölçek tekrar uygulanarak değişim gözlemlenmeli ve dersin etkili olup olmadığı araştırılmalıdır. Öğrencilerin girişimci olma eğilimi gösterip göstermedikleri noktasında almış oldukları dersin etkisi analiz edilmelidir.
- ✓ Araştırma sonuçları, bazı demografik özelliklerin girişimci olma eğilimi üzerinde anlamlı ve pozitif yönlü etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Özellikle gelir düzeyi yüksek olan bireylerin yenilikçi kişilik özelliğine sahip olduğu düşünüldüğünde girişimci olma niyetinde bulunmaları için finansmana erişim imkanlarının öğrencilere aktarılması önerilir.
- ✓ Girişimci olma niyetinde olan öğrenciler için gerek özel sektör ve gerekse kamu sektörü tarafından sağlanan finansman desteği veya çekirdek sermaye destekleri araştırılmalı ve öğrencilere aktarılmalıdır. Girişim için en önemli faktörün sermaye olmadığı, en iyi girişimlerin iş fikriyle başladığı

düşünüldüğünde öğrencilere iş fikri yaratma noktasında beceri kazandırılması önerilmektedir.

- ✓ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde eğitim alan öğrenciler için zorunlu staj programı geliştirilip öğrencilerin girişimciler ile etkileşim halinde olması sağlanabilir.
- ✓ Araştırmacılar tarafından yapılabilecek yeni çalışmalarda, farklı fakültede öğrenim gören (özellikle mühendislik) ve girişimcilik dersi alan öğrenciler iktisadi ve idari bilimler fakültelerinde okuyan öğrencilerle karşılaştırılma ve girişimci olma eğilimleri karşılaştırılması önerilir. Bu yöntemle almış oldukları girişimcilik dersi dışındaki farkın kaynağı olabilecek faktörlerin araştırılması önerilmektedir.
- ✓ Girişimci kişilik özellikleri ve girişimci olma eğilimi arasındaki ilişkinin varlığı dışında öğrencilerin almış oldukları eğitimin etkisinin de araştırılması önerilmektedir. Sonraki araştırmaların mezun olan öğrenciler örneklemini üzerinde yapılması önerilmektedir.
- ✓ Öğrencilerin beceri ve yeteneklerin keşfedilmesi noktasında etkin bir yetenek sistemi oluşturulmalı ve öğrencilerin eğilimleri doğrultusunda kariyer planlamaları yapmaları noktasında destek verilmesi önerilmektedir.



## KAYNAKÇA

- Ács, Z., Szerb, L., & Lloyd, A. (2018). *The Global Entrepreneurship Index*. Washington, D.C., USA : The Global Entrepreneurship and Development Institute .
- Akhter, R., & Sumi, F. (2014). Socio-Cultural Factors Influences Entrepreneurial Activities: A Study on Bangladesh. *Journal of Business and Management*, 1-10.
- Aksay, B., & İplik, E. (2014). Girişimcilik Eğilimi Ölçeğinin (GET 2) Türkiye Bağlamında Değerlendirilmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 23, Sayı 2*, 199-210.
- Aldrich, H., & Cliff , J. (2003). The Pervasive Effects of Family on Entrepreneurship: Toward a Family Embeddedness Perspective. *Journal of Business Venturing*, 573-596.
- Allen , T., & Thomas, A. (2000). *Poverty and Development into the 21st Century*. Oxford; Oxford University Press.
- Altuntaş, G. (2014). The relationship between entrepreneurship and strategic management: a new model and test of strategic entrepreneurship. *Research Journal of Business and Management*, 103-129.
- Arıkan, S. (2002). *Girişimcilik Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Arslan, G. E. (2006). Ekonomik Büyüme, Kalkınma ve Gelir Dağılımı. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 45-52.
- Audretsch, D., Thurik, R., Verheul, I., & Wennekers, S. (2002). Understanding Entrepreneurship Across Countries and Over Time. *Entrepreneurship: Determinants and Policy in a EU-US Comparison*, 1-10.
- Avrupa Komisyonu/EACEA/Eurydice. (2016). *Avrupada Okulda Girişimcilik Eğitimi, Eurydice Raporu*. Lüksemburg: Avrupa Birliği Yayın Ofisi: Eğitim, İşitsel-

Görsel ve Kültür Yürütme Ajansı (EACEA, Eğitim ve Gençlik Politikası Analizi).

Aydemir, C., & Güneş, H. H. (2006). Merkantilizmin Ortaya Çıkışı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 136-158.

Aydın, E. (2008). Kişilik Özellikleri. *Academic Review*, 22-36.

Aytaç, Ö., & İlhan, S. (2007). Girişimcilik ve Girişimci Kültür; Sosyolojik bir perspektif. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 101-120.

Azim, M., & Al-Kahtani, A. (2014). Entrepreneurship Education and Training: A Survey of Literature. *Life Science Journal*, 127-135.

Balaban, Ö., & Özdemir, Y. (2008). Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimi Üzerindeki Etkisi: Sakarya Üniversitesi İİBF Örneği. 133-147.

Bartelsman, E., Scarpetta, S., & Schivardi, F. (2005). Comparative analysis of firm demographics and survival: evidence from micro-level sources in OECD countries. *Industrial and corporate change*, 365-391.

Bilge, H., & Bal, V. (2012). Girişimcilik Eğilimi: Celal Bayar Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 131-148.

Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2015). *Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı*.

Bosma, N., & Kelley, D. (2019). *Global Entrepreneurship Monitor 2018/2019 Global Report*. Gráfica Andes, Chile.

Bozkurt, Ö. (2006). Girişimcilik Eğiliminde Kişilik Özelliklerinin Önemi. *Araştırma Makaleleri*, 93-111.

Bozkurt, Ö. Ç. (2014). Planlanmış Davranış Teorisi Çerçevesinde Öğrencilerin Girişimci Olma Niyetlerinin İncelenmesi. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi / Cilt:3 / Sayı:1*, 27-47.

- Bozkurt, Ö. Ç., Kalkan, A., Koyuncu, O., & Alparslan, A. M. (2012). Türkiye'de Girişimciliğin Gelişimi: Girişimciler Üzerinde Nitel Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 229-247.
- Bozkurt, Ö., & Erdurur, K. (2013). Girişimci Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Eğilimindeki Etkisi: Potansiyel Girişimciler Üzerinde Bir Araştırma. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi* (8:2), 57-78.
- Budner, S. (1962). Intolerance of Ambiguity as a Personality Variable. *Journal of Personality*, 29-50.
- Büyükyılmaz, O., Karakaya, A., & Yıldırım, C. (2015). Girişimcilik Eğitimi Alan Bireylerin Demografik Özellikleri Açısından Girişimcilik Eğilimleri Arasındaki Farklar. *Journal of Entrepreneurship & Development/Girisimcilik ve Kalkinma Dergisi*, 10(2)., 105-125.
- Cantillon, R. (2010). *An Essay on Economic Theory Edited by Mark Thornton Ludwig von Mises Institute*. Alabama: Ludwig von Mises Institute.
- Castano, M.-S., Mendes, M.-T., & Galindo, M.-A. (2015). The effect of social, cultural, and economic factors on entrepreneurship. *Journal of Business Research*, 1496-1500.
- Chell, E. (2008). *Entrepreneurial Personality*. East Sussex : Routledge .
- Costa, P. T., & McCrae, R. R. (1995). Domains and Facets: Hierarchical Personality Assessment Using the Revised NEO Personality Inventory. *Journal of Personality Assessment*, 21-50.
- Cunningham, J., & Lischeron, J. (1991). Defining entrepreneurship. *Journal of Small Business Management*, 45-61.
- Cunningham, J., & Lischeron, J. (1991). Defining entrepreneurship. *Journal of small business management*, 45-61.
- Çiftçi, F., & Zencir, E. (2019). Turizm Sektöründeki Sosyal Girişim Çalışanlarının Sosyal Girişimcilik Davranışı, İş ve Yaşam Tatmini:Tatuta Projesi Narköy Örneği. *Turizm Akademik Dergisi*, 131-145.

- Çöğürçü, İ. (2016). İktisadi Doktrinlerde Geçmişten Günümüze Girişimciliğin Önemi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 65-80.
- Decker, R., Haltiwanger, J., Jarmin, R., & Miranda, J. (2014). The Role of Entrepreneurship in US Job Creation and Economic Dynamism. *Journal of Economic Perspectives*, 3-24.
- Denanyoh, R., Adjei, K., & Nyemekye, G. E. (2015). Factors That Impact on Entrepreneurial Intention of Tertiary Students in Ghana. *International Journal of Business and Social Research*, 5 (3), 19-29.
- Doğan, N. (2013). *Türkiye'de Girişimcilik Eğilimi: Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Dollinger, M. J. (1995). *Entrepreneurship: Strategies and Resources*. Illinois: Prentice Hall; 3 edition.
- Drayton, W. (2004). The citizen sector transformed. in Parrish. *Ashoka: Innovators for the Public*.
- Dulupçu, M. A., & Özkul, G. (2007). Kişisel Gelişimin Girişimci Tipleri Üzerine Etkisi: Antalya-Isparta İllerinde Bir İnceleme. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 89-92.
- Er, P. H. (2013). Girişimcilik ve Yenilikçilik Kavramlarının İktisadi Düşüncedeki Yeri: Joseph A. Schumpeter. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 75-85.
- Ercan, S., & Gökdeniz, İ. (2009). Girişimciliğin Gelişim Süreci ve Girişimcilik Açısından Kazakistan. *Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 59-82.
- Erdoğan, Z. (2012). *Girişimcilik ve Kobiler*. Bursa: Ekin Basım Yayın ve Dağıtım.
- Erdurur, K. (2012). *Turizm Lisans Eğitimi Alan Öğrencilerin Girişimci Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik eğilimine Etkisi: Akçakoca Turizm İşletmeciliği ve Otelciliği Yüksek Okul Örneği*. Düzce: Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

- Erkkila, K. (2000). *Entrepreneurial education: mapping the debates in the United States, the United Kingdom and Finland*. Taylor & Francis.
- Erten, S. (2002). Planlanmış Davranış Teorisi ile Uygulamalı Öğretim Metodu. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 19(2), 217-233.
- Fatoki, O. (2014). The Entrepreneurial Intention of Undergraduate Students in South Africa: The Influences of Entrepreneurship Education and Previous Work Experience. *Mediterranean Journal of Social Sciences* , 294-299.
- Gartner, W. (1985). Framework for Describing the Phenomena of New Venture Creation. *Academy of Management Review*, 696-706.
- GEM. (2017). *Global Entrepreneurship Monitor 2016/2017 Global Report*.
- Girginer, N., & Uçkun, N. (2004). İşletmecilik Eğitimi Alan Lisans Öğrencilerinin Girişimciliğe Bakış Açıları: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İ.İ.B.F İşletme Bölümü Öğrencilerine Yönelik Bir Uygulama. *III. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi* (s. 783-795). Eskişehir: Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi İİBF.
- Goetz, S., Fleming, D., & Rupasingha, A. (2012). *The Economic Impacts of Self-Employment*. 315-321: *Journal of Agricultural and Applied Economics*.
- Grebel, T. (2004). *Entrepreneurship: A new perspective*. Routledge.
- Gül, G. (2004). Birey Toplum Eğitim ve Öğretmen. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 223-236.
- Gürol, Y., & Atsan, N. (2006). Entrepreneurial characteristics amongst university students Some insights for entrepreneurship education and training in Turkey. *Education + Training*, 25-38.
- Hachana, R., Berraies, S., & Ftiti, Z. (2018). Identifying Personality Traits Associated With Entrepreneurial Success: Does Gender Matter? *Journal of Innovation Economics & Management*, 169-193.
- Hair, J., Black, W., Babin, B., & Anderson, R. (2014). *Multivariate Data Analysis*. Harlow: Pearson Education Limited.

- Hayton, J. C., George, G., & Zahra, S. (2002). National Culture and Entrepreneurship: A Review of Behavioral Research. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 33-52.
- Herrington, M., Kew, P., & Mwanga, A. (2017). *South Africa Report*. Global Entrepreneurship Monitor.
- Hisrich, R., Peters, M., & Shepherd, D. (2014). *Entrepreneurship*. McGraw-Hill Education.
- Horzum, M. B., Ayaş, T., & Padır, M. A. (2017). Beş Faktör Kişilik Ölçeğinin Türk Kültürüne Uyarlanması Adaptation of Big Five Personality Traits Scale to Turkish Culture. *Sakarya University Journal of Education*, 398-408.
- Kaplan, D. (2000). *Structural Equation Modeling: Foundations and Extensions*. Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Karabulut, A. (2016). Personality Traits on Entrepreneurial Intention. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 12-21.
- Karabulut, A. T. (2016). Personality Traits on Entrepreneurial Intention. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* , 12-21.
- Kerr, S. P., Kerr , W. R., & Xu, T. (2018). Personality Traits of Entrepreneurs: A Review of Recent Literature. *Foundations and Trends in Entrepreneurship*, 279-356.
- Kibritçioğlu, A. (1996). *Merkantilistler ve Fizyokratların Dış Ticaret İle İlgili Görüşleri*. Uluslararası Makro İktisat–Okumalar.
- Kılıç, R., Keklik, B., & Çalış, N. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma: Bandırma İibf İşletme Bölümü Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* , 423-435.
- Korkmaz, O. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: Bülent Ecevit Üniversitesi Örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi Cilt (14) Sayı II*, 209-226.

- KOSGEB. (2015). *Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı 2015-2018*. Ankara: Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı.
- KOSGEB. (2018). *Faaliyet Raporu*. Ankara: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Destekleme Kurumu Başkanlığı .
- Küttim, M., Kallaste, M., Venesaar, U., & Kiis, A. (2014). Entrepreneurship education at university level and students' entrepreneurial intentions. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 658-668.
- Lackeus, M. (2015). *Entrepreneurship in Education*. Chalmers School of Entrepreneurship: Organisation for Economic Cooperation and Development.
- Liang, J., Wang, H., & Lazear, E. (2014). Demographics and Entrepreneurship. *Journal of Political Economy*, 140-196.
- Liñán , F., & Chen , Y.-W. (2006). *Testing The Entrepreneurial Intention Model On A Two-Country Sample*.
- Luca, M. R. (2017). Entrepreneurial Personality and Entrepreneurial Behaviour. *Bulletin of the Transilvania University of Braşov Series VII: Social Sciences*, 19-28.
- Lüthje, C., & Franke, N. (2011). Entrepreneurial Intentions of Business Students: A Benchmarking Study. *International Journal of Innovation and Technology Management*, 269-288.
- Maresch, D., Harms, R., Kailer, N., & Wurm, B. W. (2016). The impact of entrepreneurship education on the entrepreneurial intention of students in science and engineering versus business studies university programs. *Technological forecasting and social change (104)*, 172-179.
- McStay, D. (2008). *An Investigation of Undergraduate Student Self-employment Intention and The Impact of Entrepreneurship Education and Previous Entrepreneurial Experience*. Doctor of Philosophy, School of Business University of Australia.

- Mercan, N. (2015). Ajzen'in Planlanmış Davranış Teorisi Bağlamında Whistleblowing (Bilgi İfşası). *Sosyal ve Beşerî Bİllimler Dergisi* 7 (2), 1-14.
- Murphy, P., Liao, J., & Welsch, H. (2006). A Conceptual History of Entrepreneurial Thought. *Journal of Management History*, 12-35.
- Narea, J. O. (2016). *Entrepreneurial Traits and Innovation*. Maastricht : Datawyse | Universitaire Pers Maastricht.
- Nwachukwu, A. C. (2012). The Role of Entrepreneurship in Economic Development: The Nigerian Perspective. *European Journal of Business and Management*, 95-105.
- OECD. (2018). *Entrepreneurship at a Glance Highlights*. Organisation for Economic Co-operation and Development .
- Olowa, O. W., & Omowumi, A. O. (2015). Factors Affecting Entrepreneurship Development in Agribusiness Enterprises in Lagos State, Nigeria. *Global Journal of Management and Business Research: B Economics and Commerce* , 24-32.
- Onodugo , V., & Onodugo, C. (2015). Impact of socio-cultural factors on entrepreneurial development in Nigeria. *African Educational Research Journal*, 246-254.
- Organisation for Economic Coop. and Development. (2004). *Türkiyedeki Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler*.
- Özcan, B., Çeltek, E. E., Sönmez , N., & Kırım, B. (2018). Girişimci Kişilik Özelliklerinin ve Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimine Etkisi – Kocaeli Üniversitesi Örneği. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 37-54.
- Özcan, B., Çeltek, E. E., Sönmez, N., & Kırım, B. (2018). Girişimci Kişilik Özelliklerinin Ve Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimine Etkisi – Kocaeli Üniversitesi Örneği. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 37-54.



- Özdemir, P. (2016). *Girişimci Üniversiteler ve Türkiye'de Girişimcilik Eğitimi*. İstanbul: Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Özgül, E., & Yücel, E. (2018). Girişimcilik Merakı İle Yenilikçilik Arasındaki İlişkide Girişimcilik Öz-Yeterliliğinin Aracılık Rolü. *Yönetim Bilimleri Dergisi/Journal of Administrative Sciences*, 331-353.
- Păunescu , C., Popescu, M. C., & Duennweber, M. (2018). Factors Determining Desirability of Entrepreneurship in Romania. *Journal of Sustainability*, 1-24.
- Poutziouris, P., O’Sullivan, K., & Nicolescu, L. (1997). The [Re]-Generation of Family-Business. *Family Business Review*, 239-262.
- QAA. (2018). *Enterprise and entrepreneurship education: Guidance for UK higher education providers*. Gloucester, UK: Quality Assurance Agency for Higher Education.
- Ramaswamy, V., & Özcan, K. (2014). *İnovasyonun şifresi: birlikte-yaratma paradigması*. . Optimist.
- Rocha, H. O. (2004). Entrepreneurship and Development: The Role of Clusters. *Small Business Economics Journal* , 363-400.
- Roman, A., & Rusu, V. D. (2016). The Impact of the Economic Environment on Entrepreneurship: Evidence From European Countries. *Annals of Faculty of Economics*, 494-502.
- Saral, H. C. (2018). *The Relationship Between Entrepreneurial Characteristics and Entrepreneurial Intention*. İstanbul: İstanbul Technical University Institute of Social Sciences.
- Say, J. B. (1845). *A Treatise on Political Economy, translated by CR Prinsep*. Philadelphia.
- Scarborough , N. (2012). *Effective Small Business Management : An Entrepreneurial Approach*. New Jersey: Pearson.

- Schumpeter, J. A. (1976). *Capitalism, socialism and democracy*. George Allen and Unwin.
- Schumpeter, J. A. (2006). *Capitalism, Socialism, and Democracy*. Nueva York.
- Sesen, H., & Basım, N. (2012). Demografik Faktörler ve Kişiliğin Girişimcilik Niyetine Etkisi Spor Bilimleri Alanında Öğrenim Gören Öğrencilere Yönelik Bir Araştırma. *Ege Akademik Bakış*, 21-28.
- Sezer, C. (2013). Kariyer Olarak Girişimcilik ve Girişimcilik Niyetini Etkileyen Faktörlerin İçerik Analizi ile Belirlenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 49-60.
- Shane, S. (1993). Cultural influences on national rates of innovation. *Journal of Business Venturing* , 59-73.
- Sönmez, A., & Toksoy, A. (2014). Türkiye’de Girişimcilik ve Türk Girişimci Profili Üzerine Bir Araştırma. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 41-58.
- Şeşen, H., & Basım, H. N. (2012). Demografik Faktörler ve Kişiliğin Girişimcilik Niyetine Etkisi: Spor Bilimleri Alanında Öğrenim Gören Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Ege Akademik Bakış*, 21-28.
- Thomas, G. (2004). *Entrepreneurship A New Perspective*. London: Routledge.
- Tikici, M., & Aksoy, A. (2013). *Girişimcilik ve Küçük İşletmeler*. Nobel Yayıncılık.
- Tomak, S. D. (2015). *Girişimcilik ve Küçük İşletme Yöneticiliği*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Topkaya, Ö. (2013). Tarihsel Süreçte Girişimcilik Teorisi, Girişimciliğin Ekonomik Büyüme ve İstihdam Boyutu. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 29-54.
- Tsoukatos , E. (2014). Perceptions of entrepreneurial personality traits: evidence from Greece. *World Review of Entrepreneurship, Management and Sust. Development*, Vol. 10, Nos. 2/3,, 179-196.
- Tutar, H., & Fırat, A. (2014). *Girişimcilik(Temel Girişimcilik ve İş Kurma Süreci)*. Ankara: Detay Yayıncılık.

- Türkiye İstatistik Kurumu. (2019). *Türkiye İşsizlik Raporu*.
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği. (2011). *Türkiye Kobi Stratejisi ve Eylem Planı*.
- Uluyol, O. (2013). Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerinin Belirlenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi ISSN: 1308-9196* , 350-372.
- Utami, C. (2017). Attitude, Subjective Norms, Perceived Behavior, Entrepreneurship Education and Self-efficacy toward Entrepreneurial Intention University Student in Indonesia. *European Research Studies Journal Volume XX, Issue 2A*, 475-495.
- Uygun, M., & Güner, E. (2016). Girişimcilik Eğiliminin Gelişiminde Girişimcilik Eğitiminin Rolü. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 37-57.
- Uygun, M., Mete, S., & Güner, E. (2012). Genç Girişimci Adayların Girişimcilik Eğilimi Ve Girişimcilik Özellikleri Arasındaki İlişkiler. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 145-156.
- Uzunoğlu, E., & Öksüz, B. (2010). Paydaş Yönetimi Bağlamında Kurumsal Sosyal Sorumluluğun Markalaşmaya Etkisi. *Marmara İletişim Dergisi*, 162-182.
- Vivarelli, M. (2012). *Entrepreneurship in Advanced and Developing Countries: A Microeconomic Perspective*. A microeconomic perspective.
- Westhead, P., & Wright, M. (2013). *Entrepreneurship*. New York: Oxford University Press.
- Wilson, K. (2008). *Entrepreneurship Education in Europe*. Entrepreneurship and Higher Education.
- Yan, J. (2010). The Impact of Entrepreneurial Personality Traits on Perception of New Venture Opportunity. *New England Journal of Entrepreneurship*, 21-35.
- Yaşlıoğlu, M. M. (2017). Sosyal Bilimlerde Faktör Analizi ve Geçerlilik: Keşfedici ve Doğrulayıcı Faktör Analizlerinin Kullanılması. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 74-85.

- Yavuz, M., Altuntaş, G., & Kamaşak , R. (2016). Girişimcilik Niyeti ile Özyeterlilik İnancı Arasındaki İlişkide Algılanan Stres ve Tükenmişlik Düzeyinin Rolü. *urasian Academy of Sciences Eurasian Business & Economics Journal S.2*, 733-745.
- Yelkikalan, N., Akatay , A., Yıldırım, H. M., Karadeniz, Y., Köse , C., Koncagül, Ö., & Özer, E. (2010). Dünya ve Türkiye Üniversitelerinde Girişimcilik Eğitimi: Karşılaştırmalı Bir Analiz. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 12 (19)*, 51-59.
- Yetkin, B., & Sayın, E. (2010). An Evaluation of Entrepreneurship Characteristics of University Students: An Empirical Investigation from the Faculty of Economic and Administrative. *International Journal of Economic Perspectives*, 559-568.
- Zhang, Y. (2018). *How Does Family Structure Affect Entrepreneurship*. Washington University in St.Louis.

#### YARARLANILAN İNTERNET SİTELERİ

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30686>

<https://www.oecd.org/sdd/business-stats/EAG-2018-Highlights.pdf>

[http://siteresources.worldbank.org/EXTFINANCIALSECTOR/Resources/282884-1303327122200/316Klapper\\_Delgado.pdf](http://siteresources.worldbank.org/EXTFINANCIALSECTOR/Resources/282884-1303327122200/316Klapper_Delgado.pdf)

[https://www.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/Mali%20Tablolar/KOSGEB\\_2018\\_Y%C4%B1%C4%B1\\_Faaliyet\\_Raporu.pdf](https://www.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/Mali%20Tablolar/KOSGEB_2018_Y%C4%B1%C4%B1_Faaliyet_Raporu.pdf)

<https://eco.ieu.edu.tr/tr/syllabus/type/read/id/GEIN+304>

<https://www.bloomberght.com/issizlik-orani-temmuz-da-139-a-yukseldi-2235403>

## TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.1: Girişimci Düşünce Okulları.....	20
Tablo 1.2: Girişimcilik Kavramına Yönelik Yaklaşımlar .....	22
Tablo 1.3: Dünya Girişimcilik Sıralaması .....	48
Tablo 1.4: 2018 Girişimcilik Destekleri .....	51
Tablo 1.5: Girişimcilik Eğitim Programlarının Hedefleri .....	55
Tablo 1.6: Türkiye'de Girişimcilik Eğitimi.....	56
Tablo 1.7: Girişimcilik Ders İçeriği- İzmir Ekonomisi Üniversitesi .....	58
Tablo 3.8: Girişimci Olma Eğilimi DFA Uyum İyiliği Değerleri .....	82
Tablo 3.9: Girişimci Kişilik Özellikleri DFA Uyum İyiliği Değerleri .....	83
Tablo 3.10: Güvenilirlik Analizleri .....	83
Tablo 3.11: Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular .....	84
Tablo 3.12: Yaş Değişkenine İlişkin Bulgular.....	86
Tablo 3.13: Gelir Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulgular .....	87
Tablo 3.14:Kariyer Hedefi Değişkenine İlişkin Bulgular.....	89
Tablo 3.15:Öğrenim Görülen Üniversite Değişkenine İlişkin Bulgular .....	91
Tablo 3.16:Ailede Girişimci Olması Değişkenine İlişkin Bulgular .....	93
Tablo 3.17: İş Kurma Deneyimine İlişkin Bulgular .....	95
Tablo 3.18:Baba Mesleği Değişkenine İlişkin Bulgular.....	96
Tablo 3.19: Anne Mesleği Değişkenine İlişkin Bulgular .....	98
Tablo 3.20: Korelasyon Analizi .....	99
Tablo 3.21: Regresyon Analizi .....	100

## ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1: Değer Yaratma.....	18
Şekil 1.2: Girişimcilik Eylemi .....	21
Şekil 1.3: Modern Girişimciliğin Tarihçesi .....	24
Şekil 1.4: Girişimciliğin Ekonomiye Katkısı.....	31
Şekil 1.5: Dünyada Yeni Girişimcilik Oranları .....	45
Şekil 1.6: 2018 Dünya Girişimcilik Haritası .....	46
Şekil 1.7: 2001-2018 Dönemi ABD Girişimcilik Gelişim Grafiği.....	48
Şekil 1.8: Ülkeler Bazında Girişim Altyapı Politikaları .....	50
Şekil 1.9: Bölgeler Bazında Girişimci Destekleri.....	52
Şekil 2.10: Girişimcilik Süreci.....	60
Şekil 2.11: Girişim Destek Modeli .....	61
Şekil 2.12 Planlanmış Davranış Teorisi (Ajzen Model) .....	64
Şekil 3.13: Araştırma Modeli.....	79
Şekil 3.14: Araştırma Evreni .....	80

## EKLER

DEMOGRAFİK BİLGİLER											
Üniversite Adı											
Cinsiyetiniz	Kadın		Erkek								
Yaşınız	17-21		22-26		26-29						
Bölümünüz	İşletme		İktisat		Kamu Yönetimi		Ulus İlişkiler		Diğer(belirtiniz)		
Kariyer Hedefiniz	Özel Sektör		Kamu		Aile İşi		Kendi İşi				
Girişimcilik eğitimi aldınız mı ?	Evet		Hayır								
Ailenizde 1. derece yakınlarınızda girişimci var mı ?	Evet		Hayır								
Ailenizin gelir düzeyi nedir ?	1000-2000		2001-3000		3001-4000		4001-5000		5000 ve üzeri		
Babanızın mesleği nedir ?	Kamu Sektör		Özel Sektör		Serbest Meslek						
Annenizin mesleği nedir ?	Kamu Sektör		Özel Sektör		Serbest Meslek		Ev Hanımı				
Daha önce iş kurma deneyiminiz oldu mu ?	Evet		Hayır								
<b>GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİ ÖLÇEĞİ</b>							Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
Bölümümüz öğrencileri kendi işlerini kurmak için fırsat yaratma yeteneğine sahiptirler.											
Bölümümüz öğrencileri mutlaka kendi işlerini kurmayı hedeflemelidir.											
Bölümümüz öğrencileri asla kamu sektöründe çalışmayı planlamamalıdır.											
Bölümümüz öğrencileri mutlaka girişimci olmaya odaklanmalıdır.											
Bölümümüz öğrencileri özel sektörde çalışmayı planlamalıdır.											
Bir işin fırsatlar sunması emniyetli ve garantili olmasından daha önemlidir.											
Çok çalışsan sürekli hedef büyüten bir kişiliğe sahip olmak istemem.											
Sosyal yaşamı iş yaşamını eğlenceyi dengeli bir şekilde yasayan bir kişiliğe sahip olmak isterim.											
Mevcut gerçeklere birebir bağlı kalarak hareket etmeyi tercih ederim.											
Gerçekleri zorlayarak sezgiye ve hayallere dayalı hareket etmeyi tercih ederim.											
İnanmadığım bir konuda negatif bir değerlendirmeye maruz kalma pahasına karar veririm.											
İnanmadığım bir konu dahi olsa kural dışı davranmayı göze alamam.											
Kariyerimin gelecek 5 yılında yüksek maaşlı bir iş fırsatı karşına çıkarsa kabul ederim.											
Kariyerim için gerekli olsa dahi önceliklerimden vazgeçmem.											

GİRİŞİMCİ KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ	Kesinlikle katılmıyorum		Kararsızım		Kesinlikle katılıyorum	
	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum
İnsanların şanssızlıkları yaptıkları hatalardan kaynaklanır.						
Rekabeti severim çünkü rekabet daha fazla çalışmamı sağlar.						
İşin sürekli ve güvenli olması benim için kardan daha önemlidir.						
Benim için iş güvenliği önemlidir.						
Başkasını gözetimi olmadığı zamanlarda daha başarılı olurum.						
İşlerin yapılma şeklini değiştirmekten kaçınırım.						
İnsanların mutsuz durumları kötü şanslarından kaynaklanır.						
Başarılı olduğumu hissetmezsem yüksek ücretlide olsa o işi yapmaktan hoşlanmam.						
Yaptığım işte yükselmek için büyük risk almaya gönüllüyüm.						
Bana göre iyi iş neyin nasıl yapılacağına açık talimatlarla ifade edildiği iş demektir.						
Başarabilme yeteneğim konusunda kendime güvenirim.						
Diğer insanlar çevrede olmayan dışı bir şeyler görmediği halde ben işle ilgili fırsatları algılayabilirim.						
Kendi çabalarımın ürünü değilse olayların sonuçları beni memnun etmez.						
Sadece rahat yaşamama yetecek kadar para kazanmak istiyorum.						
Yeterince kar elde ediyorsam işle ilgili belirsiz koşullarda çalışmaktan rahatsız olmam.						
Düzensiz şartlarda çalışmaktan zevk alırım.						
Çözumsuz korkularım ve zayıflıklarım var.						
Zekam ve kapasitem sayesinde karşılaştığım zorluklarla baş edebilirim						
Karar ve eylemlerimin olumlu ve olumsuz sonuçlarına razı olurum.						
Ücreti iyi olduğu sürece rutin ve sıkıcı işlerde çalışmaktan kaçınmam.						
Hisselerinin kar getirebileceğini hesaplayabildiğim bir ortaklığa paramı yatırmaktan çekinmem.						
Hassasiyetle takip etmeye çalıştığım bir iş programım var.						
Yeni ve alışılmamış durumlarla baş edebileceğimden şüpheliyim.						
Her zaman mevcut yöntemlerden daha iyi yöntemlerin var olduğuna inanırım.						
Yaşamımdaki olayların sonuçlarını şans ve kötü kader değil ben etkilerim.						
Bir şeyi onu yapmış olmak için değil mükemmel yapmış olmak için yaparım.						
Başarı oranı %60 ve daha fazla ise riski göze alabilirim.						
Amirlerimin birbiri ile çakışan iş talimatları vermesi beni rahatsız eder.						
Çoğunluğun görüşüne karşı kendi görüşümü savunmakta zorlanırım.						
Yeni, ilginç, hatta çılgın fikirleri üretmekte zorlanırım.						
Bir şeylerin olmasını beklemek ya da seyretmek yerine ben kendim bir şeyler yapmayı tercih ederim.						
İnsanları işe alırken beceri esasına göre değil bağlılıklarına göre alırım.						
Hakkında bir şey bilmediğim görevi üzerime almaktan çekinirim.						
Yetenekli, hırslı ve çalışkan olsam da param olmadığı sürece bir iş kuramam.						
Belirsizliğin olduğu durumlarda karar almayı ve önderlik yapmayı severim.						
Başarımların kişisel çabadan çok şansın ve kaderin bir sonucu olduğuna inanırım.						



## ÖZGEÇMİŞ

1988 yılında Erzurum'da doğan Eray Aydın *Atatürk üniversitesi* İşletme bölümünde Lisans, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesinde İngilizce Yönetim ve Organizasyon bölümünde Yüksek Lisans eğitimini tamamladı. Karabük Üniversitesi'nde işletme anabilim dalında doktora tez çalışmasını sürdürmektedir. Atatürk Üniversitesi *Dış İlişkiler Koordinatörlüğü* tarafından yapılan yabancı dil sınavında fakülte birincisi olarak öğrenci değişim programı kapsamında İrlanda'da bir dönem İngilizce İşletme öğrenimi görmesinin yansira finansal yönetim, insan kaynakları, stratejik yönetim, proje yönetimi, bütçeleme, girişimcilik vb. çok sayıda yerli ve yabancı eğitim ve seminerlere katılmıştır.

2010 yılında *Erzurum Olimpiyat koordinatörlüğünde aktif* olarak görev aldı. 2012 yılında *Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansında* uzman olarak çalışmaya başladı. Yatırım Destek, Program Yönetimi ve İzleme ve Değerlendirme birimlerinde uzman olarak görevler aldı. Kalkınma Ajansı Yönetim Kurulu kararı ile iki yıl Kurumsal Yönetim Birim Başkanı olarak atandı. Kamu kurumları ve KOBİ'ler ile yürütülen 43 projenin yönetimini gerçekleştirdi. Ajansta çalışmış olduğu süre içerisinde stratejik planlama, stratejik yönetim, etki değerlendirme girişimcilik, değişim yönetimi, çalışma programı ve bütçe, iç kontrol ve denetim gibi çeşitli çalışma komisyonlarda aktif görevler aldı.

Slovenya'da Center of Excellence'da "Orta Dönem Bütçeleme" eğitimi de alan Eray Aydın, üniversite öğrencileri, kamu çalışanları ve özel sektör temsilcileri gibi farklı kesimlere yönelik olarak stratejik yönetim, kamuda değişim yönetimi, girişimcilik, proje yönetimi ve insan kaynakları alanlarında eğitim ve danışmanlık vermektedir. Stratejik planlama ve kariyer yönetimi alanında yayınları bulunan Aydın ayrıca ileri düzeyde İngilizce bilmektedir.